

Äppelviken 1:7

Stora sjövillan, Lilla sjövillan,
Alphyddan, Mangelbodsvillan och förrådsbyggnad
ÄPPELVIKEN, STOCKHOLM

Bebyggelsehistorisk inventering

Sebastian Ulvsgård (text)

Mattias Ek (foto)

Stadsmuseet rapporterar | 63

Omslagsbild: Äppelvikshamnen och Stora sjövillan från sydväst.
ME SSM_10002271S

Stadsmuseet
Box 15025
104 65 Stockholm

Rapportförfattare: Sebastian Ulvsgård
Foto: Mattias Ek
Grafisk form: Cina Stegfors
Tryckeri: Vitt grafiska, 2014

ISBN 978-91-87287-37-4
© **Stadsmuseet**

Förord

Dokumentationsenheten vid Stadsmuseet har genomfört en bebyggelsehistorisk inventering av fastigheten Äppelviken 1:7 i Äppelviken i Stockholm. Uppdragsgivare är Fastighetskontoret i Stockholm. Den bebyggelsehistoriska inventeringen utgör ett antikvariskt kunskapsunderlag och har tagits fram för en pågående detaljplanändring för del av fastigheten.

Rapporten består av en bebyggelsehistorik med äldre bilder, som följs av en beskrivning av byggnader och utemiljöer. Beskrivningen illustreras

med ett stort antal nytagna fotografier. Mot bakgrund av historik och inventering har en beskrivning av bebyggelsens kulturhistoriska värde gjorts. Ansvariga för inventeringen har varit fotograf Mattias Ek och bebyggelseantikvarie Sebastian Ulvsgärd.

Stockholm, juni 2014

Sebastian Ulvsgärd
antikvarie

Karta över del av Äppelviken med läget för Äppelviken 1:7 markerat med röd ram. På kartan är namnen för de olika byggnaderna utmärkta: 1=Stora sjövillan, 2=Mangelbodsvillan, 3=Alphyddan, 4=Lilla sjövillan, 5=förrådsbyggnaden. Utsnitt ur DP/Map, Stockholms stadsbyggnadskontor.

Äppelviken 1:7 från söder. Snedbild ur DP/Map, Stockholms stadsbyggnadskontor.

Innehåll

Inledning	6
Metod och källor.....	6
Stadsmuseets klassificering.....	7
Lagskydd	7
Sammanfattning.....	7
Historik	8
Bränneriverksamheten under Blackstadius tid.....	8
Sommarnöjet Äppelviken	12
Förändringar 1914–2014	14
Utemiljöerna och landskapet	17
Kulturhistoriskt värde	20
Värdefulla delar och karaktärsdrag	23
Inventering och nytagna fotografier	24
Utemiljöer	25
Exteriörer	33
Stora sjö villan.....	33
Mangelbodsvillan	39
Alphyddan	42
Lilla sjö villan	46
Förrådsbyggnaden	50
Interiörer	52
Stora sjö villan.....	52
Mangelbodsvillan	86
Alphyddan	98
Lilla sjö villan	108
Förrådsbyggnaden	120
Notförteckning	122
Källor och litteratur	123
Otryckta källor	123
Tryckta källor och litteratur	123
Förkortningar	123
Uppmättningsritningar från 1914	124
Relationsritningar med rumsnummer	138
Administrativa uppgifter	149

Inledning

Fastigheten Äppelviken 1:7 ligger i den östra delen av stadsdelen Äppelviken och gränsar i söder och öster till Mälarens strand. I nordost övergår fastigheten i ett naturområde, den så kallade Mälarparken. I norr och nordväst möter den villatomternas kvartersstruktur. Väster om Stora sjövillan ligger Äppelvikshamnen där fastighetsgränsen följer kajen och vikens rundning. Genom området löper vägsträckningarna Klövervägen och Äppelviksvägen som i norr är sammanbundna med huvudstråket Alviksvägen.

Byggnaderna på Fastigheten Äppelviken 1:7 tillkom under en tidsperiod som sträcker sig från slutet av 1840-talet fram till senare delen av 1800-talet. Flera byggnader, idag representerade av Stora sjövillan och Mangelbodsvillan, uppfördes som ekonomibyggnader till det brännvinsbränneri som etablerades på platsen av bryggaren Lars Fredrik Blackstadius. Bränneriepoken blev kort och redan under 1860-talet inleddes en omvandling då platsen etablerades som ett populärt sommarnöje för stockholmarna. Under den här tiden uppfördes flera nya byggnader, bland annat Alphyddan och Lilla sjövillan. Sedan början av 1900-talet ägs och förvaltas byggnaderna av Stockholms stad och fungerar sedan länge som permanentbostäder. Idag är området en välbevarad kulturmiljö i utkanten av villastadens kvartersbebyggelse vid Mälarparken. Omgivande landskap och trädgårdar, liksom den intilliggande Äppelvikshamnen, är integrerade och viktiga delar av bebyggelsemiljön.

Syfte

Byggnadsinventeringen har föranletts av en pågående detaljplaneändring för del av Fastigheten Äppelviken 1:7. Det saknas i dag en samlad översikt över bebyggelsens karaktärsdrag och kulturhistoriska värden. Syftet är att ge en historisk bakgrund till fastigheten, hur den förändrats över tid och en beskrivning av bebyggelsens nuvarande utseende. Föreliggande bebyggelsehistoriska inventering utgör ett antikvariskt kunskapsunderlag som har tagits fram för att klarlägga förutsättningar och kulturhistoriska värden i planarbetet.

Metod och källor

Arbetet har utförts genom besiktning och fotografering på plats samt en översiktlig genomgång av relevant arkivmaterial. I rapportens första del görs en historisk beskrivning av fastigheten. Där beskrivs historiska skeenden och förändringar som har haft betydelse för framväxten och formandet av dagens bebyggelsemiljö. Efter historiken följer en beskrivning med nytaga fotografier av utemiljöer, exteriörer och interiörer. Rumsbeskrivningarna innehåller uppgifter om nuvarande utseende och planlösning med tonvikt på bevarade äldre delar, samt i begränsad omfattning även den äldre utformningen och de större förändringar som har gjorts. Det har inte ingått i uppdraget att inventera ursprungliga lösa inventarier. Bostadshuset Kulan ligger i anslutning till sjövillorna men är infogat i stadsdelens kvartersstruktur. Byggnaden tillhör inte den aktuella fastigheten och faller därför utanför ramarna för denna undersökning. Rent kulturhistoriskt är Kulan däremot en viktig del av bebyggelsemiljön då byggnaden är samtida med bland annat Stora sjövillan.

Källmaterialet har bestått av både tryckt och otryckt material. Sjövillorna finns omskrivna i flera nummer av *Bromma hembygdsförenings årsskrift*, bland annat 1933, 1968 och 1971.

Ann Katrin Pihl Atmers avhandling, *Sommarnöjet i skärgården – sommarbebyggelse i Stockholms skärgård 1860–1915*, har gett värdefull kunskap och bidragit till att bebyggelsen kunnat placeras in i ett kulturhistoriskt sammanhang.

Äldre arkivmaterial rörande byggnaderna eller utemiljöerna har varit sällsynt. Det begränsade källäget kan delvis förklaras av att bebyggelsen tillkom före Brommas inkorporering med Stockholm 1916. Inga nybyggnadsritningar eller ombyggnadsritningar från 1800-talet är kända. Det viktigaste källmaterialet som berättar om bebyggelsens tillkomst, placering och utseende är två oljemålningar av Äppelviken från 1856 och 1881, målade av J.Z. Blackstadius respektive C.A. Fahlgren. Arkivet för Trafikkontoret och Exploateringskontoret har ett eget material som behandlar sjövillorna. Här finns bland annat uppmättningsritningar från 1914, framtagna i samband med stadens köp av egendomen,

som ger en god bild av byggnadernas invändiga och utvändiga gestaltning i början av 1900-talet. Detta material finns redovisat i en bilaga i slutet av rapporten. Arkivserien Stockholms fastighetskontor 1919–1964, *Fastighetskontorets diarieförda handlingar*, F1A:5, 264, har gett kompletterande skriftlig information, bland annat om Äppelvikshamnens ordnande. Bygglovshandlingar rörande ombyggnationer har hämtats från Stadsbyggnadskontoret och har gett information om vilka förändringar av byggnaderna som skett under 1900- och 2000-talet. Stadsarkivets kartsamling innehåller enstaka ritningar över Äppelviken från 1800- och 1900-talet. Äldre fotografier av bebyggelsen finns tillgängliga i Stadsmuseets arkiv. Brandförsäkringshandlingar för sjövillorna har sökts i Brandkontorets, Brandförsäkringsverkets och Länsförsäkringars arkiv på Centrum för Näringslivshistoria utan resultat. En brandförsäkring av Äppelvikens gård från 1809 som eventuellt beskriver förrådsbyggnaden, har hämtats från Brandförsäkringsverkets digitala arkiv. Inom rapportens ramar har det inte funnits tid för djupare arkivundersökningar. Stadsarkivets skråarkiv, Bryggareämbetet i Stockholm och F d Bryggareämbetet i Stockholm pensionskassa, kan utgöra lämpligt underlag för vidare forskning om bränneriverksamhetens och byggnadernas äldre historia.

Stadsmuseets klassificering

Stora sjövillan är markerad med blått på Stadsmuseets kulturhistoriska klassificeringskarta. Det innebär att byggnaden har synnerligen stora kulturhistoriska värden som motsvarar fordringarna för byggnadsminnen i kulturminneslagen. Mangelbodsvillan, Alphyddan, Lilla sjövillan och förrådsbyggnaden är markerade med grönt på Stadsmuseets kulturhistoriska klassificeringskarta. Det innebär att byggnaderna är särskilt värdefulla från historisk, kulturhistorisk, miljömässig eller konstnärlig synpunkt. Stadsmuseets klassificering är ett expertutlåtande och ett kunskapsunderlag.

Lagskydd

Den inventerade bebyggelsen ligger inom stadsdelen Äppelviken som i sin helhet är utpekad som kulturhistoriskt värdefull miljö i Stockholms över-

siktsplan. Sjövillorna omfattas av Plan- och bygglagens generella krav på varsamhet och förbud mot förvanskning vid ändringar. Enligt PBL (plan- och bygglagen) kap 8, § 13, 14 och 17 får en byggnad som är särskilt värdefull historisk, kulturhistorisk, miljömässig eller konstnärlig synpunkt inte förvanskas, underhållet ska utföras så att de särskilda värdena bevaras, ändringar ska utföras varsamt och med hänsyn till byggnadens karaktärsdrag samt med tillvaratagande av byggnadens kulturhistoriska värden. Prövning enligt PBL görs i en bygglovsprocess av Stadsbyggnadskontoret/Stadsbyggnadsnämnden.

Sammanfattning

Sjövillorna uppfördes vid olika tidpunkter under en period som sträcker sig från slutet av 1840-talet fram till åren omkring 1870. Stora sjövillan och delar av Mangelbodsvillan uppfördes för det bränneri som etablerades i Äppelviken 1847 av bryggaren och destillatorn L. F. Blackstadius. Eventuellt fanns även delar av dagens förrådsbyggnad vid denna tid. Alphyddan och Lilla sjövillan uppfördes efter bränneriets nedläggning, sannolikt under 1870-talet som bostadshus för sommargäster. Vid den här tiden byggdes Stora sjövillan om till bostadshus och fick sitt nuvarande utseende. Nu anlades även trädgårdar i anslutning till villorna. Delar av den stenskodda kajen samt ångbåtsbryggan anlades redan under bränneriepoken. När staden köpte egendomarna Äppelviken och Alvik 1908, inleddes en ny epok i områdets historia genom villastadens utbyggnad. I stadsplanen för Äppelviken infogades den äldre bebyggelsemiljön som utgjordes av sjövillorna i en parkmiljö, den så kallade Mälarparken.

Sedan en bit in på 1900-talet används villorna som permanentbostäder. Byggnaderna har förändrats i varierande grad sedan uppförandet. Störst förändringar under 1900-talet har skett i Mangelbodsvillan och förrådsbyggnaden som i mindre utsträckning bevarar äldre fast inredning. Flertalet rum i Stora sjövillan, Alphyddan och Lilla sjövillan innehåller äldre delar och snickerier, mestadels från 1800-talets senare hälft. Utvändigt är villorna välbevarade från 1800-talet med snickeridekor och glasverandor som bidrar starkt till miljöns upple-

velsemässiga och kulturhistoriska kvaliteter.

Utemiljöerna kring byggnaderna är avgörande för att förstå platsens historiska sammanhang och är en viktig del av sjövillornas kulturhistoriska värden. Ångbåtsbryggan och den stensatta kajen från 1800-talet har stora kommunikationshistoriska värden. Andra karakteristiska inslag är vattenbrynsvegetationen intill sjöstranden, fruktträden samt de persiska syrenerna intill Stora sjövillan. Gång- och körvägar är belagda med grus och flera av dem bevarar sina äldre sträckningar.

Historik

Bränneriverksamheten under Blackstadius tid

Sjövillornas historiska bakgrund är nära knuten till det brännvinsbränneri som anlades på platsen av bryggaren och destillatorn Lars Fredrik Blackstadius i slutet av 1840-talet. Bränneriet och byggnadernas tidiga historia är inte helt klarlagd. Flera källor anger 1847 som det år bränneriets etablerades på platsen. I husförhörlängderna för Bromma socken

åren 1847–1850 finns bryggaren och destillatorn L. F. Blackstadius upptagen som ägare till en egen-
dom i Äppelviken, vilket ger stöd för en etablering i slutet av 1840-talet.¹ Marken hörde vid denna tid till Äppelvikens gård som inköpts av Blackstadius.² Stora sjövillan uppfördes som en magasinsbyggnad någon gång mellan 1847 och 1856, då den finns avbildad på en oljemålning.³ Även

Mangelbodsvillan ska ha tillkommit vid denna tid.

Blackstadius drev sedan tidigare ett ölbryggeri på Badstugatan på Norrmalm. Han hade en framstående ställning inom sin yrkeskår och var med och startade Bryggareämbetets pensionskassa 1847, där han även satt i styrelsen under många år.⁴ Blackstadius var även en av de första hundra första ledamöterna i Stockholms stadsfullmäktige från år 1863.⁵

Bränneriepoken blev kort i Äppelviken. Blackstadius ska delvis ha tillämpat läkaren och professorn Sten Stenbergs experimentella metod som gick ut på att använda lavar i framställningen av alkohol. Tillverkningen ska då ha skett i den så kallade Bergshyddan, nordväst om Stora sjövillan, som uppfördes under 1860-talet och brann ner

Konstnären Johan Zacharias Blackstadius målning av Äppelviken från 1856. Nuvarande Stora sjövillan som då var magasinsbyggnad syns till höger i bild bakom segelbåten. Inventariennr. SSM 9330

Konstnären Carl August Fahlgrens målning av Äppelviken från 1881. Efter bränneriets nedläggning började platsens omvandling till sommarnöje. Stora sjövillan har byggts om till bostadshus för familjen Blackstadius och den nyligen uppförda Lilla sjövillan syns till höger om denna, SSMKDIA143

1974.⁶ Tillverkningsmetoden vann ingen framgång och förblev en parentes i den svenska sprittillverkningens historia.⁷ Sannolikt bedrevs även sprittillverkning av mer traditionellt slag, och då i Stora sjövillan. Redan vid mitten av 1860-talet avvecklades bränneriverksamheten för att slutgiltigt upphöra under 1870-talets första år. Kvarternamn som Destillatorn, Brännmästaren och Renlaven vid Klövervägen och Poppelvägen påminner idag om denna förindustriella epok i områdets historia.

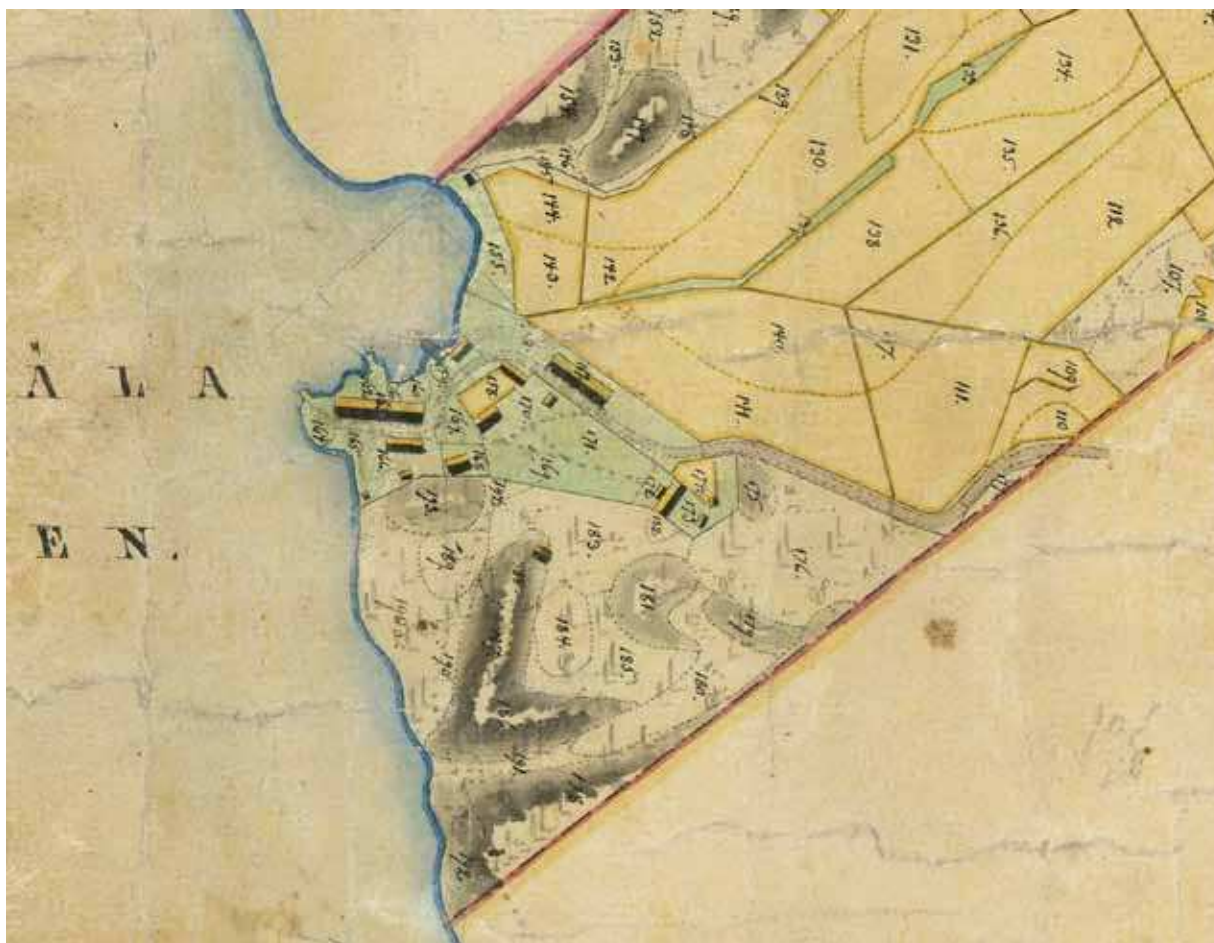
Mälaren som lantlig idyll och industrilandskap

För att förstå Blackstadius etablering i Äppelviken behöver några ord sägas om Stockholms och mälaronrådets historiska utveckling. Redan under senare hälften av 1700-talet hade Stockholms borgare börjat köpa loss delar av hemman eller torp utanför stadsgränsen, ofta vid Mälarens stränder. Utvecklingen hade ett starkt samband med industrialiseringen av malmarna och borgarklassens tillväxt. I detta växande samhällsskikt fanns en strävan efter en mer lantlig tillvaro, som till viss del bottnade i ett idealiserande av adelns levnadssätt.⁸ Det geogra-

fiska läget, nära vattenvägar och jordbruk, spelade en viktig roll för de industriella verksamheter som etablerades kring Mälaren under 1800-talet.⁹ I denna kontext kan Blackstadius betraktas som typisk. När han startade sitt brännvinsbränneri i Äppelviken under 1840-talet fanns varken elektricitet eller järnväg. Äppelviken låg på ett bekvämt avstånd från staden och nödvändiga kommunikationer och transporter kunde ske på Mälaren och sammanbindande kanaler. Samtidigt erbjöd det lantliga läget närhet till de råvaror som krävdes för bränneriverksamheten. I slutet av 1850-talet utökades Blackstadius verksamhet i Bromma genom bildandet av Sandviks glasbruk som tillverkade buteljer. Bolaget ägde han tillsammans med flera andra borgare i Stockholm, bland andra bryggaren Pehr Bjurholm.¹⁰

Byggnaderna under Blackstadius tid

Kunskapen om platsens bebyggelse under 1800-talets mitt och senare hälft är relativt liten. Oljemålningar från 1856 respektive 1881 avbildar den äldre bebyggelsen i Äppelviken från vattnet.

Utsnitt ur "Karta öfver alla ägor till Äppelviken uti Stockholms län, upprättad 1859". Kartan, som kan ha upprättats i samband Blackstadius köp av Äppelvikens gård, är en av få källor som ger en bild av bebyggelsens utbredning under bränneriets verksamma tid. Huvudbyggnaden till Äppelvikens gård syns till höger på kartan och längst till vänster, Stora sjövillan, SSA

Eftersom både nybyggnadsritningar och brandförsäkringar verkar saknas för de byggnader som tillkom under Blackstadius tid, är målningarna ett viktigt källmaterial som ger en god bild av platsens utseende och karaktär under bränneriepoken.

Tavlan från 1856 är målad av Lars Fredriks yngre bror, Johan Zacharias Blackstadius. Den visar ett jordbrukslandskap med öppna betesmarker ner mot den naturliga viken och bergiga skogsmarker i norr. Bränneriet låg under Äppelvikens gård, och flera av de byggnader som avbildas hörde till jordbruket. I målningens vänstra del bild syns en timrad och rödmålad ladugård med gaveln mot vattnet och till höger om denna, en sjöbod. Det ljusa bostadshuset i två våningar, längst bort mot skogskanten, är huvudbyggnaden till Äppelvikens gård. Idag motsvaras platsen av Äppelviksvägen 31 men nuvarande byggnad är uppförd senare. Bakom

segelbåten syns Stora sjövillan, som då var en långsträckt magasinsbyggnad med naken timmerstomme. Fönstersättningen, med mindre fönster mot bottenvåningen och högre mot våning 1 trappor, stämmer delvis överens med dagens utseende. Den gula villan med brutet tak är bostadshuset Kulan som finns kvar idag. Både Stora sjövillan och Kulan uppfördes under slutet av 1840-talet av Blackstadius. Även Mangelbodsvillan fanns sannolikt vid denna tid. Byggnaden ska från början ha uppförts som spannmålskvarn för bränneriet. Delar av den stensatta kajen och ångbåtsbryggan söder om sjövillorna, anlades redan under bränneriepoken för att möjliggöra gods- och varutransporter. Bryggan syns på målningen och finns utmärkt på 1859 års karta över området.

Den nuvarande förrådsbyggnaden, nordost om Stora sjövillan, ska enligt vissa källor ha funnits på

platsen redan innan bränneriets tid. Byggnaden som då tillhörde Äppelvikens gård ska ha uppförts under senare delen av 1700-talet eller början av 1800-talet.¹¹ I en brandförsäkring av torpet i Äppelviken från 1809 beskrivs en timrad ladugård, 22 alnar lång och 6 alnar bred, med hög stenfot och bräddtäckt tak. I byggnaden fanns även ”dörrar på gångjärn”.¹² Den ladugård som beskrivs kan syfta på delar av dagens förrådsbyggnad men kan även beskriva en byggnad som inte längre finns. År 1859 fanns med säkerhet en ekonomibyggnad på platsen för dagens förrådsbyggnad. Vid den tiden hade byggnaden en mindre volym jämfört med idag, utan vinkelutbyggnad. Nuvarande planform har skapats genom tillbyggnader gjorda någon gång under 1900-talets första hälft, efter villastadens utbyggnad.¹³

Omvandlingen efter bränneriets nedläggning

År 1881 målades konstnären Carl August Fahlgren platsen ur ungefär samma perspektiv som sin föregångare. Nu framträder flera förändringar. Stora

sjövillan har byggts om till bostadshus för familjen Blackstadius med rappade ljusgula fasader som avtecknar sig mot grönskan. Ombyggnaden ska ha skett omkring 1866 då sprittillverkningen upphört i Stora sjövillan.¹⁴ Huset har nu fått det utseende som präglar dagens byggnad, både utvändigt och invändigt. Dagens fasta inredning såsom fönster- och dörrfoder, smygpaneler samt sockelpaneler är åtminstone delvis från 1860-talet.

När Fahlgren avbildade Äppelvikens bebyggelse vid målarstranden hade platsens omvandling till sommarnöje inletts. Gamla byggnader anpassades för nya funktioner och helt ny sommarbebyggelse uppfördes. I skogsbrynet bakom Stora sjövillan syns ett lusthus som fanns på platsen fram till 1966 då det revs.¹⁵ Vid ångbåtsbryggan syns ett gulmålat kallbadhus. För första gången avbildas nu Lilla sjövillan, till höger om Stora sjövillan. Huset ska från början ha fungerat som tvättstuga för ägarfamilj och sommargäster, med bostadslägenhet på övervåningen. Det uppfördes med säkerhet mellan 1856 och 1881, sannolikt under 1870-talet. Lilla sjövillans

Bild från andra sidan Äppelvikshamnen mot Stora sjövillan 1908. Verandan är vid den här tiden öppen mot trädgården och taket troligen belagt av skiffer. Fotograf okänd, SSMFA015804

Lilla sjövillan från vattnet, delvis skymd av vegetationen intill den stensatta kajen. Grönskan klättrar på verandan, som sannolikt byggdes till under 1880-talet. Det nuvarande äppelträdet syns blommande snett till vänster om verandan. Fotograf och årtal okänt, SSMFA015806

veranda finns inte med på Fahlgrens målning och ska ha uppförts senare under 1880-talet.¹⁶ Troligen uppfördes även Alphyddan vid denna tid. Efter bränneriets nedläggning omvandlades Mangelbodsvillan till mangelbod med drängkammare. Det är oklart när denna ombyggnad gjordes. Byggnaden har även fungerat som sommarbostad innan den blev permanentbostad.

Sommarnöjet Äppelviken

Äppelvikens etablering som sommarnöje inleddes alltså redan under Blackstadius tid. Utvecklingen fortsatte under fabrikör Lars Monténs tid som köpte egendomen av Blackstadius under 1860-talet. Montén var bland annat ägare till en stearinfabrik i Alvik.¹⁷ Tiden som sommarnöje är den period i områdets historia som i störst utsträckning präglar dagens miljö.

Sommarnöjet som fenomen blev vanligt i Stockholm efter 1850-talet, då lantlivet på allvar blev ett ideal för borgarklassen. Utvecklingen fick skjuts av läkarvetenskapens framsteg där den friska

luftens hälsobringande effekter börjat få starkt genomslag. Men den faktor som på allvar möjliggjorde stockholmarnas sommarvistelser utanför staden, var de förbättrade kommunikationerna.¹⁸ Ångbåtstrafiken utbyggnad under 1800-talet var på flera sätt avgörande för det nya livsmönstret, något som den stensatta kajen och ångbåtsbryggan i Äppelvikshamnen vittnar om. Ångbåtstrafiken mellan Stockholm och Äppelvik startade 1869. År 1885 gick 16 turer dagligen med ångslup från Riddarholmen till Alvik och Äppelvik.¹⁹

Sommarboendets ideal uttrycktes även arkitekturen. Både Stora sjövillan, Alphyddan och Lilla sjövillan utformades i enlighet med tidens arkitekturideal som förenklat kan sammanfattas som schweizerstilen. Stilen som främst tillämpades på lantbruksbyggnader, parkbyggnader och villor, fick sitt genombrott i Sverige vid mitten av 1800-talet. Formspråkets utmärkande drag är främst den rika dekoren av mönstersågade snickerier, kraftigt utskjutande tak, stödjande konsoler och stora fönster. Ett annat karakteristiskt inslag

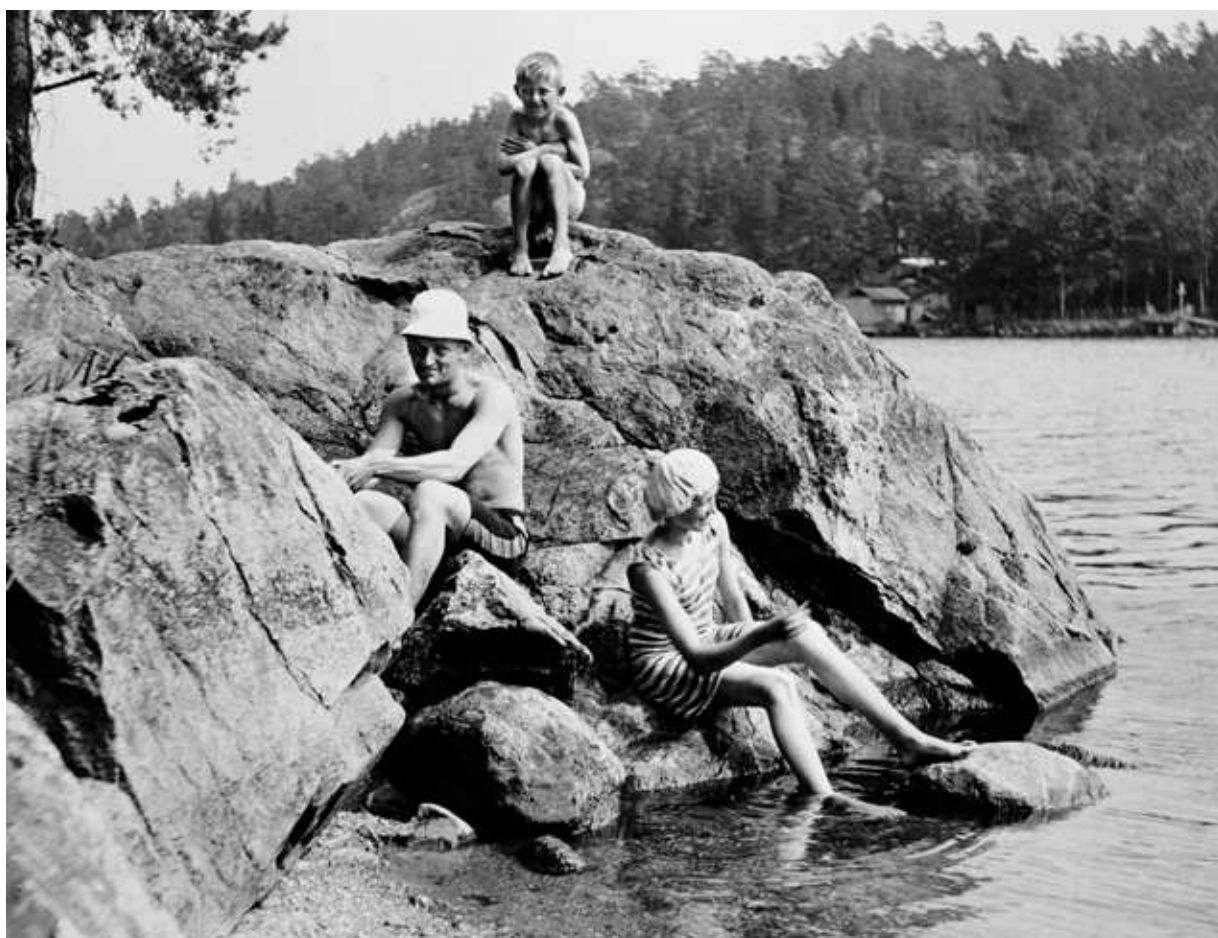
var glasverandan som med sina sirliga snickerier, snabbt blev högsta mode. Genom verandan skapades ett rum som överbyggade gränsen mellan ute och inne. Den öppnade upp villan mot vattnet eller trädgården, samtidigt som den blev en central plats för sällskapslivet. Alla dessa arkitektoniska beståndsdelar finns representerade i sjövillorna. Bostadshusens inglasade verandor med mönstersågade snickerier i barriärer och stolpar, är ett av miljöns mest utmärkande drag. Äldre verandor, byggda före sekelskiftet 1900, var i större utsträckning helt öppna eller försedda med fönster enbart mot sidorna.²⁰ Så var fallet med verandan till Alhyddan liksom två av Stora sjö-villans verandor, som blev helt inglasade först under 1900-talet.

Viktiga förutsättningar för det nya formspråket var sågindustrins och snickerifabrikernas kraftiga utveckling på 1850- och 60-talen. Schweizerstilen avtog i popularitet omkring sekelskiftet 1900.²¹ På

ett typiskt sommarnöje under 1800- och 1900-talet fanns ofta ett flertal kompletterande byggnader som exempelvis lada, stall, uthus, växthus och mangelbod. Äppelviken är typiskt även i detta avseende med bevarad mangelbod och ekonomi-byggnad från 1800-talet.

Trädgårdsstadens utbyggnad i Äppelviken

Äppelviken var Brommas första villaområde och en av Stockholms första trädgårdsstäder. I början av 1900-talet gjorde Stockholms stad stora markinköp utanför innerstaden i syfte att exploatera med bostadsbebyggelse. Egendomarne Alvik och Äppelviken köptes av staden 1908. Byggandet i ytterområdena organiserades vid den här tiden av den nyligen inrättade Lantegendomsnämnden, en föregångare till Fastighetskontoret. Förslag till stadsplan utarbetades av civilingenjör Nils Gellerstedt och arkitekt Per-Olof Hallman, som

Från 1860- och 70-talen, efter bränneriets nedläggning, började platsen etableras som sommarnöje. På bilden badar Arne Gillberg med sina föräldrar vid Äppelvikens strand 1911. Foto, SSMFA028134

bearbetades vidare av tjänstemännen på Lantegendomsnämnden. Den slutliga stadsplanen antogs 1910 och signerades av direktör Carl Meurling och stadsplaneingenjör August Emanuel Pählman. Planen utformades i enlighet med tidens rådande stadsplaneideal som i början av 1900-talet karaktäriserades av mjukt svängda gator där den naturliga terrängen blev utgångspunkt för ny bebyggelse. Ofta lämnades utrymme för större naturparker, vilket var fallet även i Äppelviken, och intill husen skapades plats för trädgårdar och odlingsland. Förebilderna var trädgårdsstäder i Tyskland och England. Stadsplanemönstret tillämpades i flera av Stockholms nya stadsdelar, där Gamla Enskede brukar räknas som det första och ett av de mer kända exemplen på en svensk trädgårdsstad.²²

För den äldre bebyggelsen i Äppelviken innebar villastadens utbyggnad en relativt stor förändring. Framförallt genom de nya vägsträckningarna Klövervägen och Äppelviksvägen som drogs fram genom området. En del av miljöns 1800-talsbebyggelse, Kulan liksom mangårdsbyggnaden till Äppelvikens gård, infogades i villastadens kvarters-

struktur. Övrig bebyggelse låg däremot på mark som undantagits som parkmark, något som starkt bidrog till att bevara sjövillornas friliggande placering i förhållande till sin omgivning.

Förändringar 1914–2014

I samband med att staden köpte egendomen i Äppelviken gjordes 1914 uppmätningar av sjövillorna. Idag utgör ritningarna, daterade 1914, de enda kända äldre ritningarna av husen. Med dessa som utgångspunkt kan man översiktligt följa bebyggelsen förändring under 1900-talet.

1914 års uppmättningsritningar

Uppmättningsritningarna ger detaljerad information om byggnadernas utseende vid tiden. Om man jämför ritningarna med byggnadernas nuvarande utseende framgår att sjövillorna, både utvändigt och i fråga om planlösning, förändrats i relativt liten grad. Byggnadernas exteriörer har endast genomgått mindre förändringar, bland annat har en del snickerier försvunnit exempelvis på takens gavelspetsar. Stora sjövillans taktäckning som tidi-

Mangelbodsvillan är den villa som genomgått de största förändringarna under 1900-talet. När fotot togs var äldre dörrar och fönster i stor utsträckning bevarade. På bilden syns den äldre ytterdörr som ersattes av en ny i början av 1980-talet. Foto Lennart af Petersens 1960, SSMF063414

Alphyddan har till stor del bevarat sin utvändiga utseende från 1800-talet med äldre fasadpanel och snickeridekor. Fotot visar förstugans utseende före den breddades på 1980-talet. Foto Lennart af Petersens 1960, SSMF063415

gare troligen var av skiffer, har bytts till plåt någon gång under första hälften av 1900-talet. Av ritningarna framgår även att Lilla sjövillan byggdes om invändigt i samband med stadens övertagande. Bland annat ersattes den äldre trappan mellan botten-våningen och våning 1 trappa och planlösningen förändrades delvis på våning 1 trappa. Förändringarna är synliga än idag då flera snickerier på dessa platser har ett avvikande formspråk jämfört med byggnaden i övrigt. För mer detaljerade jämförelser se kapitel Inventering och nytagna fotografier samt bilagan Uppmättningsritningar från 1914.

Förändringar av byggnaderna 1948–2014

I slutet av 1940-talet tillkom för första gången toaletter i Alphyddan och Mangelbodsvillan.²³ Först i början av 1970-talet finns uppgifter om invändiga förändringar i Stora sjövillan som då fick ny köksinredning, ny golvbeläggning i flera rum samt toalett i nuvarande rum 116.

1983 års ombyggnad

Under 1970-talet var flera av byggnaderna i dåligt skick och det vilade rivningshot över området. I början av 1980-talet beslutade staden att rusta upp den äldre bebyggelsen i Mälarparken och från 1983 genomgick byggnaderna de mest omfattande förändringarna sedan 1800-talet. De ombyggnader som då gjordes präglar i varierad utsträckning sjö-villornas nuvarande interiörer. Förändringarna innebar en modernisering av husen som bland annat försågs med nya toaletter och badrum. Flera rum fick nytillverkade snickerier, exempelvis socklar, foder och dörrblad. Äldre kök fick ny inredning och nya ytskikt. Bjälklag och väggar tillläggsisolerades i flera rum vilket innebar nya vägg- och golvmaterial. Förändringarna verkar varit minst omfattande i Stora sjövillan där väggar och golv på bottenvåning och våning 1 trappa inte tillläggsisolerades. Däremot ersattes den äldre trappan mot vindsvåningen av en ny. I Mangelbodsvillan

var förändringarna som störst. Flera nya fönsteröppningar togs upp i fasaderna och äldre ytterdörrar byttes ut. Planlösningen fick i stor utsträckning sin nuvarande utformning och de flesta rum försågs med nya ytskikt, dörrar och foder. I Lilla sjövillan byttes golven i flera rum och köket på bottenvåningen byggdes om. På våning 1 trappa renoverades toaletten i rum 28, som även försågs med takfönster. Till de större förändringar som genomfördes i Alphyddan hörde ingrepp i stommen på den nordöstra långsidan, där den äldre panelen byttes mot maskinsågad. Samtidigt skedde förändringar av Alphyddans exteriör genom att farstukvisten breddades för att ge plats åt ett större badrum.²⁴

Ombyggnader under 2000-talet

Omkring år 2000 inreddes Stora sjövillans före detta vindsförråd till bostadsutrymmen. Takfönster hade redan tagits upp vid 1983 års ombyggnad och nu tillkom nya rumsvolymer i våningens norra och södra del, bland annat ett badrum. Ombyggnaden

av vindsvåningen präglar dagens utseende med stor andel nya ytskikt i golv, väggar och tak liksom dörrar, socklar och foder. Enstaka äldre byggnadsdetaljer och golvmaterial förekommer i ett par rum. I samband med ombyggnaden av vinden höjdes innertakets nivå och det äldre vindsbjälklaget som var i dåligt skick byttes ut.²⁵ År 2004 gjordes en bygglovsansökan för att utöka köket på våning 1 trappa samt att förändra trappans placering mot vindsvåningen. Köket utvidgades genom att en mellanvägg togs bort mot rum 244. Den nya trappan placerades söder om toaletten, rum 242.

År 2007–2008 gjordes ombyggnader i Alphyddan och Mangelbodsvillan, i samband med att nya hyresgäster flyttade in. Nya kök monterades, badrum renoverades och flera golv byttes ut. I Alphyddan togs en ny invändig trappa upp mot vindsvåningen som innebar en förändring av byggnadens äldre stomme och planlösning, samtidigt som en befintlig grönglaserad kakelugn togs bort.²⁶

Foto av Stora sjövillan och Äppelvikshamnen 1914. Vid den här tiden hade utbyggnaden av Äppelvikens trädgårdsstad inletts och hamnen användes för transport av byggmaterial. På bilden syns en grupp fruktträd i trädgården. De nuvarande alarna vid hamnbassängens inre del syns till vänster i bild. Fotograf okänd, SSMF097432

Förslag till naturpark vid Äppelviken signerad A. E. Pålman 8 januari 1909. Gränser och vägsträckningar överensstämmer i stort med den stadsplan som antogs 1910. SSA

Utemiljöerna och landskapet

Under bränneriepoken präglades bebyggelsens omgivning till stor del av jordbruket. Om vi återgår till Blackstadius målning av Äppelviken från 1856 så avbildas ett jordbrukslandskap med öppna betesmarker ner mot den naturliga viken i söder. I norr övergår bebyggelsen i bergiga skogsområden som hörde till gårdens utmarker. Enstaka fruktträd syns intill Kulan och Äppelvikens gård. När verksamheten lades ner och Stora sjövillan omvandlades till bostadshus, förändrades även omgivningarna. När Fahlgrens målar Äppelviken har 25 år passerat och landskapets karaktär är nu en annan. En trädgård har anlagts intill Stora sjövillan och välklippta häckar ramar in planteringarna mot vattnet. Vegetationen intill kajen och ångbåtsbryggan är lummigare och skymmer delvis bebyggelsen. Växtplanteringar, buskar och lövträd som syns på målningen överensstämmer i stor utsträckning

med dagens miljö. Trädgården intill Stora sjövillan liksom förekomsten av vattenbrynsvegetation kan därmed tidsbestämmas till 1860- eller 70-talet.²⁷

Sommarbebyggelsen och landskapets estetik

Det tidiga 1800-talet präglades av natursvärmeri och miljöerna kring husen var en viktig ingrediens i det svenska sommarnöjet. Trädgårdskonsten sökte sin förebild i den engelska parken, med sin förkärlek för frodig grönska, "vild" natur och naturligt mjuka former. Sjövillornas omgivning med lummiga trädgårdar och naturmark överensstämmer i många avseenden med denna försiktiga inställning till befintlig terräng. Den vegetation som redan fanns på platsen fick även i fortsättningen prägla miljön.

Det är lätt att tro att man vid det vattennära sommarnöjet eftersträvade en obruten panoramautsikt mot vattnet. Så var däremot inte fallet. I sin avhand-

ling om sommarbebyggelsen i Stockholms skärgård, visar Ann Katrin Pihl Atmer att det snarare var varierande perspektiv och utblickar som eftersträvades i slutet av 1800-talet. Kustnära vegetation och enskilda träd gav perspektiv åt utsikten och skapade ett skyddat läge mot vattnet.²⁸ Detta förhållande illustreras på ett tydligt sätt av sjövillorna i Äppelviken med vattenbrynsträd och häckar som präglade platsen, åtminstone sedan 1880-talet.

Äldre fotografier av bebyggelsen i Äppelviken från 1900-talets början visar ett system av grusade gångvägar kring Stora sjövillan, som delvis ramade in växtligheten. Den grusade vägen utmed den östra fasaden samt Äppelviksvägens sträckning förbi hamnen kan åtminstone beläggas till 1850-talet.²⁹ Under lång tid fanns en gångväg ner till Äppelvikshamnen som utgick från entrétrappan vid byggnadens norra gavel.³⁰ Även de praktfulla persiska syrenerna intill verandan och ångbåtsbryggan förekommer på bildmaterial från början av 1900-talet.

Mälarparken

Kort efter att staden övertog egendomen i början

av 1900-talet stod det klart att ett område intill mälarstranden, i vilket sjövillorna ingick, skulle undantas som landskapspark.³¹ I samband med villastadens utbyggnad anlades slingrande promenadstigar nordost om den äldre bebyggelsen. Grönområdet fick namnet Mälarparken och blev ett viktigt rekreationsområde för de anslutande stadsdelarna Äppelviken, Ålsten och Alvik. Redan 1909 togs ett förslag fram till naturparkens utformning av August Emanuel Pählman. Förslaget överensstämmer i stora drag med den stadsplan för Äppelviken som antogs 1910. Det gäller exempelvis dragningen av Klövervägen och den del av Äppelviksvägen som löper mellan husen.

Förändringar under 1900- och 2000-talen

När den äldre bebyggelsemiljön integrerades med villastaden ökade exploateringsstrycket på Äppelvikshamnen intill Stora sjövillan. Hamnen var i dåligt skick och den växande stadsdelen ställde större krav på moderna hamnanordningar. Fram till mitten av 1930-talet fanns endast en långt utskjutande lastbrygga på platsen, som bland annat

De persiska syrenerna intill ångbåtsbryggan är ett av miljöns viktigaste karaktärsdrag och har präglat platsen under lång tid. Fotot är sannolikt taget under 1900-talets första decennier. Fotograf och årtal okänt. Foto i privat ägo.

Miljön kring Lilla sjövillan präglas av de många fruktträden. På bilden syns det gångstråk som tidigare förband tomten med Mangelbodsvillan och Stora sjövillan. Idag är det synligt genom spridda kantstenar av kalksten samt en äldre trägrind på tomtens sydöstra del. Foto Lennart af Petersens 1960, SSMF063416

användes för transporter av byggmaterial när Äppelviken byggdes ut. Boende i området skickade skriftliga påtryckningar till Fastighetsnämnden och önskade en ”prydlig kaj, till gagn för alla de lustbåtar, som sommartid här ha sina vägar” samt att grusupplagen vid strandlinjen skulle tas bort. Anläggandet av den nuvarande småbåtshamnen med gjutna kajer i betong skedde omkring 1933.³² Fyrtio år senare, år 1973, renoverades den gamla ångbåtsbryggan söder om Stora sjövillan.³³

Vidare under 1900-talet och 2000-talets första

decennium har kontinuerliga förändringar gjorts av trädgårdarna som sköts av hyresgästerna själva. En påtaglig förändring under 1900-talet är att fruktträden minskat i antal, framförallt intill Stora sjövillan.³⁴ En annan förändring som skedde under 2000-talet var borttagandet av en karaktärsskapande hängask sydväst om Stora sjövillans entrétrappa. Trädet avverkades på grund av sjukdom. För mer detaljerad information om utemiljöernas nuvarande utseende, se kapitlet Inventering och nytagna fotografier.

Foto av Äppelvikshamnen och sjövillorna taget från Stora Essingen 1942. Sjöstrandens vegetation med vattenbrynsträd, bland annat pil och al, har präglat platsen sedan 1800-talet. Foto F. Larcke, SSMF030255

Kulturhistoriskt värde

Här följer en beskrivning av bebyggelsens kulturhistoriska värden. Läsaren bör vara medveten om att det kan finnas värdefulla delar som inte specifikt berörs här. För en mer detaljerad beskrivning knuten till enskilda rum, se kapitlet Inventering och nytagna fotografier. Framställningen är indelad i underrubriker där utemiljöer behandlas under en särskild rubrik.

Den äldre bebyggelsen vid mälärstranden i Äppelvikens är en välbevarad kulturmiljö från 1800-talet som illustrerar två viktiga perioder i områdets och Stockholms historia. Det handlar dels om bränneriepoken under mitten av 1800-talet, dels om perioden som sommarnöje under 1800-talets senare hälft och 1900-talets början.

Bränneriepoken

Nuvarande Stora sjövillan och Mangelbodsvillan uppfördes för den bränneriverksamhet som startade i Äppelvikens vid mitten av 1800-talet. Läget vid

vattnet, på bekvämt avstånd från staden, var typiskt för de industriella verksamheter som började etablera sig utanför malmarna under 1800-talet. Det finns idag få konkreta fysiska spår som vittnar om själva sprittillverkningen. Bränneriet lade däremot grunden för dagens miljö, där byggnaderna tillsammans med ångbåtsbryggan och den stensatta kajen är viktiga representanter för den tidiga industrialiseringen av Stockholms omgivning, som ofta lokaliserades till Mälarens stränder. Byggnaderna har samtidigt ett sprithistoriskt värde och speglar en expansiv period i Stockholms och Sveriges brännerihistoria. Stora sjövillans fönstersättning, med mindre fönster i bottenvåningen och större fönster mot våning 1 trappa, är en rest från tiden då byggnaden fungerade som magasin för bränneriet. Sannolikt härrör även dagens förrådsbyggnad från den här tiden. Oavsett om så är fallet, bidrar byggnaden till förståelsen för den täta koppling som fanns mellan bränneri och lantbruk under 1800-talet.

Sommarnöjet

Platsens omvandling till populärt sommarnöje är den period i områdets historia som i störst utsträckning präglar dagens miljö. Miljön illustrerar en historisk utveckling under 1800-talet som innebar att borgerligheten i större omfattning började exploatera Stockholms omgivningar.

En stor del av bebyggelsemiljöns kulturhistoriska värde består i byggnadernas utvändiga gestaltning och omsorg om detaljer och material. Stora sjövillan, Alphyddan och Lilla sjövillans har i hög utsträckning bevarat äldre snickeridekor. Den arkitektoniska gestaltningen håller hög kvalitet och är representativ för de sommarvillor uppfördes från mitten av 1800-talet. Mangelbodsvillan har genom sin enklare utformning ett viktigt pedagogiskt värde då den speglar sommarnöjenas variation av bebyggelse med flera kompletterande nyttobyggnader.

Ett av platsens mest karakteristiska inslag är verandorna som öppnar upp bebyggelsen mot vatten och omgivande trädgårdar. Verandorna till

Stora sjövillan, Alphyddan och Lilla sjövillan är viktiga uttryck för borgerlighetens sällskapsliv på de svenska sommarnöjena.

Invändig gestaltning och planlösning

Invändigt präglas villorna av formspråket under andra halvan av 1800-talet. Bevarad fast inredning och snickerier förekommer i flertalet rum och berättar om tidens smakideal och levnadssätt. I samtliga villor finns flera äldre kakelugnar bevarade. Även i förrådsbyggnaden finns värdefulla inslag från dess tidigare funktion som lantbruksbyggnad, främst i form av äldre bräddörrar.

Planlösningarna, framförallt i Alphyddan och Stora sjövillan har endast genomgått mindre förändringar sedan 1914. I Stora sjövillan är de representativa rummen placerade i fil, vilket skiljer den från de övriga villorna. Här är planlösningen av särskild betydelse eftersom rumsdistributionen markerar byggnadens status som borgerlig bostad för bränneriets ägare.

Mönstersågad snickeridekor är en viktig del av bebyggelsemiljöns kulturhistoriska värde och typisk för borgerlighetens sommarvillor, från mitten av 1800-talet fram till 1900-talets början. Här syns Lilla sjövillans dekorativa fasadpanel och foder.
ME SSM_10002245S

Den äldre stenskodda kajen samspelar på ett effektivt sätt med den intilliggande vegetationen. Vattenbrynsträd som pil och al är ett viktigt upplevelsevärde samtidigt som de har lång kulturhistorisk förankring på platsen. ME SSM_10002198S

Sammanfattningsvis bidrar äldre fast inredning och planlösningar till de kulturhistoriska värdena och förstärker miljöns historiska prägel.

Utemiljöer

Byggnadernas fria och glesa placering i förhållande till varandra och de enkla grusade gångvägarna mellan husen avviker tydligt från de intilliggande villatomterna. Detta bidrar till miljöns läsbarhet och gör den lätt att skilja, åldersmässigt och kulturhistoriskt, från den omgivande trädgårdsstaden. Sjövillornas placering i parkmiljö har även ett stadsplanhistoriskt värde, och är karakteristisk för gestaltningen av Stockholms trädgårdsstäder i början av 1900-talet som medvetet lät spara områden med befintlig naturmark. Flera gångvägar har välbevarade sträckningar som kan beläggas till mitten av 1800-talet och 1900-talets början.

Den stensatta kajen och ångbåtsbryggan har ett viktigt kommunikationshistoriskt värde och berättar

om ångbåtstrafikens betydelse för Stockholms sommarnöjen. Vattenbrynsvegetationen intill kajen har ett viktigt upplevelsevärde, samtidigt som det är ett uttryck för den natursyn som präglade 1800-talets sommarbebyggelse som ofta hade inslag av "naturlig" vegetation.

Trädgårdarna i anslutning till sjövillorna rymmer såväl upplevelsemässiga som kulturhistoriska kvaliteter. Trädgården intill Stora sjövillans västfasad kan beläggas till åtminstone 1880-talet och har viktiga trädgårdshistoriska värden. Den har en välbevarad karaktär med flera traditionella växtsorter som bidrar till platsens ålderdomliga prägel. Av särskilt stor betydelse för utemiljöerna är de äldre fruktträden intill Lilla och Stora sjövillan samt de persiska syrenerna vid ångbåtsbryggan. Sammanfattningsvis är sjövillornas utemiljöer, med sin närhet till vattnet, naturliga topografi och omgivande vegetation, avgörande för kulturmiljöns autentiska och välbevarade karaktär.

Värdefulla delar och karaktärsdrag

Exteriörer:

- Byggnadernas utvändiga planform och volym.
- Fasadmateriäl inkl. detaljutformning och kulör, exempelvis äldre panel, mönstersågade ornament i farstukvistar, räcken, vindskivor och foder samt putsfasaderna till Stora sjö villan med markerade knutlådor.
- Traditionella takmaterial så som tegel, skivtäckt plåt samt Mangelbodsvillans skiffertak.
- Verandor klädda med panel och snickeridekor i barriärer och stolpar.
- Äldre ytterdörrar; i Stora sjö villan, mot rum 101, 113 och 120 liksom mot verandan i väster samt förråd på norra gaveln. I Alphyddan mot rum 10 och 20. I Lilla sjö villan mot källarförråden under verandan.

Interiörer:

- Äldre planlösning med hög andel bevarade rumsvolymer, särskilt Stora sjö villans disposition med rummen placerade i fil.
- Äldre fast inredning däribland fönster- och dörrsnickerier, smygpaneler, foder, sockelpaneler, socklar, brädgolv och fyllningsdörrar. Exempel på delar av särskilt stor vikt, bland annat men inte begränsat till: *Stora sjö villan*; karakteristiska pardörrar, ex. mot rum 225, 228 och 246, nattluckor till fönstren på botten våningen, sockelpaneler, ex. i rum 224 och 245, verandafönster och pärlspont i rum 226 och 250, spetsbågiga fönster i rum 366 och 371 samt takstuckaturer, ex. i rum 227. *Mangelbodsvillan*; bräddör mot rum 17,

dörrfoder mot rum 20 samt fönster i rum 19, 21 och 33. *Alphyddan*; krysspröjsade fönster i rum 10, 15, 22 och 23, verandans fönster mot kortsidorna samt pärlspont, vindfång med tillhörande bräddör, rum 20. *Lilla sjö villan*: Platsbyggda bänkar i rum 11, snickerier från 1910-talet på våning 1 trappa, verandafönster, hög profilerad sockel samt takstuckatur, ex. i rum 15.

- Samtliga kakelugnar från 1800-talets senare hälft samt kakelugn av 1700-talstyp i Stora sjö villan, rum 105.

Utemiljöer:

- Kulturmiljöns fria läge i förhållande till omgivande villatomter.
- Platsens naturliga topografi med berg i dagen och terrasserade tomter, exempelvis Lilla sjö villans terrassmur av natursten.
- Ångbåtsbryggan och den stensatta kajen i sydost.
- Gång- och vägstråkens sträckningar och enkla grusbeläggning.
- Friväxande träd och buskar som präglat platsen under lång tid, exempelvis de persiska syrenerna intill ångbåtsbryggan, bärbuskar, de äldre fruktträden vid Stora sjö villan och Lilla sjö villan samt alarna invid Äppelvikshamnen.
- Trädgårdarna i anslutning till villorna, delvis med äldre bevarade växtsorter.
- Spår av äldre gångstråk i form av kalkstensplattor samt trägrinden mellan Mangelbodsvillan och Lilla sjö villan.
- Byggnadernas genomsiktliga omgärdning i form av låga häckar och glesa staket med grindar.

Inventering och nytagna fotografier

Inventeringen inleds med en beskrivning av bebyggelsens utemiljöer. Därefter redovisas de respektive byggnadernas exteriörer och interiörer. Rumsbeskrivningarna följer en löpande rumsnumrering av varje helt våningsplan. Beskrivningarna börjar med Stora sjövillan som följs av Mangelbodsvillan, Alphyddan, Lilla sjövillan och slutligen förrådsbyggnaden. För Stora sjövillan inleds beskrivningen med trapporna som beskrivs sammanhängande. I vissa fall har rum som är utseendemässigt och funktionellt sammanknutna förts samman till grupper. Vissa delar, i första hand rum av typen toaletter eller förråd med sentida ytskikt, har inte besökts. Merparten av rumsbeskrivningarna får för tydlighetens skull underrubrikerna

Kommentar och Särskilt värdefulla delar. Under den sistnämnda rubriken nämns äldre delar som bedömts ha någon form av kulturhistoriskt värde och som bidrar till upplevelsen och förståelsen av platsen.

Dörrar beskrivs under de rum mot vilka de slår. Tillkomsttid för byggnadsdelar och detaljer har inte alltid varit möjlig att ange. Byggnadernas fasta inredningen är i varierad grad från 1800-talet. Större delen av den äldre fasta inredningen i Stora sjövillan, och i liten utsträckning även i Mangelbodsvillan, härrör sannolikt från 1860-talet då byggnaderna omvandlades till bostadshus respektive mangelbod. Den fasta inredningen i Alphyddan och Lilla sjövillan är sannolikt från uppförandetiden omkring 1870-talet. I Lilla sjövillan finns även en betydande del byggnadsdelar och snickerier från början av 1900-talet. I samtliga byggnader har ombyggnader skett under 1900-talet som i varierad utsträckning präglar dagens interiörer. I flera fall har socklar och foder tillverkats för att efterlikna en äldre karaktär. Exteriörerna är i större utsträckning bevarade från 1800-talet. Med ”äldre” avses i regel perioden från byggnadernas uppförandetid fram till början av 1900-talet. Med ”sentida” avses i regel senare delen av 1900-talet eller 2000-talet.

En grusad utlöpare av Äppelviksvägen utgör fastighetens huvudstråk. Vägen har en bevarad sträckning, åtminstone sedan början av 1900-talet. ME SSM_10002189S

*Stora sjövillans trädgård mot norr. Trädgården intill den västra fasaden har en välbevarad karaktär med flera äldre växtsorter.
ME SSM_10002156S*

Utemiljöer

Byggnaderna ligger fritt placerade i en parkmiljö, den så kallade Mälarparken, som sträcker sig mellan stadsdelarna Äppelviken och Alvik. I väst och nordväst övergår miljön i villastadens kvartersstruktur. Klövervägen och Äppelviksvägen förbinder området med huvudstråket Alviksvägen och spårvägsnätet. Mellan husen löper ett grusat avsnitt av Äppelviksvägen som övergår i Mälarparkens promenadstigar. I söder möter bebyggelsemiljön Mälaren. Utemiljöerna mellan och omkring husen är en viktig del av hela miljöns karaktär och kulturhistoriska värde. De bidrar till att understryka att byggnaderna är en del av en helhetsmiljö. Gångvägar och vegetation är ofta sammanlänkade mellan husen på ett sätt som bidrar till helhetsverkan. Även kajen och sjöstranden har en viktig sammanbindande effekt. Idag karakteriseras stråket vid vattnet av den gamla stensatta kajen och de träd

och buskar som viker ut över vattenspegeln, framförallt al och pil. Nedan följer en beskrivning av utemiljöerna, uppdelad efter de enskilda byggnaderna.

Stora sjövillan

Stora sjövillan är belägen på den sydvästra delen av fastigheten. Mot Mangelbodsvillan i öster avgränsas tomten av en sluttning med berg i dagen. I sydväst och sydost möter tomten sjöstranden. Ett av miljöns starkaste karaktärsdrag är den lummiga trädgård som öppnar sig mot Mälaren i sydväst. En blandhäck av syren, lönn och hägg ramar in trädgården i väster. Trädgårdens huvudnummer är ett gammalt äppelträd, centralt placerat framför verandan. Karakteristiska inslag i planteringarna är bland annat bärbuskar, blandade örter, rosor, pioner och fläder. Till växtsorter med lång historisk förankring på

Stora sjövillans trädgård mot nordväst. Det praktfulla gamla äppelträdet framför verandan är trädgårdens huvudnummer. Frukttrod har funnits kring sjövillorna sedan 1800-talet. ME SSM_10002168S

platsen hör bland annat hallonbuskar, rosor, pioner och myskmadra.

I öster löper en grusad gångväg utmed byggnadens fasad och vidare ner till ångbåtsbryggan vid sjöstranden. Gångvägen kantas i sydost av två persiska syrener som är ett av platsens viktigaste och mest karakteristiska inslag.³⁵ Syrenerna planterades sannolikt redan under 1800-talet och syns på äldre fotografier från 1900-talets första decennier. I öst löper gångvägen utmed sjöstranden förbi Mangelbodsvillan och Lilla sjövillan. I väst övergår den i en asfalterad gångväg som följer småbåtshamnens kaj där den sammanbinds med Äppelviksvägen. Den nuvarande kajen i betong anlades omkring 1933. Vid hamnbassängens inre del växer två karaktärsskapande alträd på vardera sidan av vägen vid vattenkanten – likt en ”port” till hamnen. Dessa träd är tillsammans med alen direkt söder om träd-

gården en del av den äldre växtligheten på platsens. Ett sammanhängande parti av den äldre kajens stenskonning finns bevarad i öster, mellan Stora och Lilla sjövillan.

Mangelbodsvillan

Mangelbodsvillan ligger relativt högt på en kulle som sluttar ned mot Stora sjövillan i väster. Tomten avgränsas från Stora och Lilla sjövillan genom täta syrenhäckar i väster respektive öster. Mot söder sluttar tomten mot Mälaren, delvis med berg i dagen. Här har marken i högre grad karaktären av naturmark med friväxande träd som oxel och pil. Syrenhäckar avgränsar tomten ned mot vattnet. I öster är marken flackare. Här finns en lummig trädgård med frukttrod, fläder, hallonbuskar och syrener. Intill byggnadens fasader finns rabatter med olika typer av perenner, klängväxter och

De persiska syrenerna intill ångbåtsbryggan är ett av platsens mest karaktärsskapande inslag. Här syns de strax innan blomning. ME SSM_100021705

rosor. Här förekommer även markbeläggning av röd kalksten. Trädgården är väl synlig från Äppelviksvägen men avskärmas i högre grad av syrenhäckar i nordost. Intill farstun i nordväst växer rosor och löjtnantshjärta.

En grusad gångväg leder från Äppelviksvägen fram till en entréplats vid husets östfasad. Kalkstensplattor i den södervända grässlätten markerar ett äldre gångstråk som tidigare sträckte sig i väst-östlig riktning över tomten ned mot Lilla sjövillan.

Alphyddan

Norr om Äppelviksvägen, direkt öster om kvarteret Flyttblocket, ligger Alphyddan. I norr övergår tomten utan synlig gräns i Mälarparkens naturmark. Alphyddan ligger vid foten av en bergknalle som upptar en stor del av tomten och utgör en tydlig gräns mot förrådsbyggnaden i öst. Berget ligger

högt i förhållande till Äppelviksvägen och i kombination med höga syrenhäckar skapas flera avskärmade platser. Samtidigt erbjuder topografin vida utblickar över bebyggelsemiljön och Mälaren. Från Äppelviksvägen leder en grusad gång fram till farstukvisten, kantad av växtplanteringar. Det nakna berget med planteringar på klippavsatser och skrevor är platsens starkaste karaktärsdrag. Berget täcks delvis av hjärtbergenia, en marktäckande växt som präglat platsen under lång tid tillsammans med bland annat ormbunkar och olika sorters perenner.

Intill verandan i sydväst, är marken planare och domineras av gräsytor och ett körsbärsträd. Karakteristiskt för den norra delen av tomten är den fria övergången i parkens naturmark. Här växer bland annat en grupp gamla ekar och ett fläderträd.

De två alarna, varav den ena med säregen fyrdelad stam, står som en port till hamnen. Träden har präglat miljön vid Äppelvikshamnen sedan 1800-talet. ME SSM_10002264S

Lilla sjövillan

Lilla sjövillan ligger placerad på den sydöstra delen av fastigheten, närmast vattnet. Tomten avgränsas mot Äppelviksvägen av syrenhäckar och ett enkelt staket i vilket det finns en äldre trägrind. En grusad gångväg, delvis belagd med äldre kalkstensplattor, leder fram till entrén. Marken framför farstuvisten är lagd med kalkstensplattor som övergår i ett grusat parti utmed med den norra fasaden. I sydost möter tomten Mälaren. Tomtens anslutning till stenkajen och sjöstranden utan avgränsning är ett av miljöns viktigaste karaktärsdrag. På den västra delen av tomten ligger spridda kalkstensplattor som är rester av ett äldre gångstråk. Det markeras ytterligare genom den trägrind som vetter mot Mangelbodsvillan. Grinden, som sannolikt är från början av 1900-talet, har ett ursprungligt grindblad med snidade detaljer och ett nytillverkat, utformat likt det äldre.

Tomten har en bevarad topografi med ett plant markparti utmed den äldre stensatta kajen. Väster om byggnaden finns en terrassmur som tar upp nivåskillnaden ned mot vattnet. Terrassmuren är murad av natursten och sannolikt ursprunglig. På platsen står även en äldre badhytt som är en viktig del av områdets historiska funktion som sommar-nöje.

De många fruktträden präglar tomten. Intill Äppelviksvägen växer både körsbär, päron och äpple. Några av träden är äldre medan andra planterats under senare delen av 1900-talet. Äppelträdet som växer direkt öster om verandan nere vid vattnet, är ett av de äldsta träden på tomten. Ett annat karakteristiskt inslag är kaprifolen som klättrar på verandans fasadmur. I övrigt präglas tomten av blommande buskar såsom syrener och rosor samt perennrabatter.

Miljön kring Mangelbodsvillan präglas av planteringar intill den västra fasaden. I slutningen mot sjöstranden växer bland annat oxel och pil. Kalkstensplattorna i gräsmattan är viktiga markörer av ett äldre gångstråk. ME SSM_10002130S

Alphyddan och tomten från nordost. Tomten är en utpräglad naturtomt med berg i dagen. Den karakteriseras av planteringar på klippavsatser och skrevor. Det höga läget och syrenhäckarna mot vägen skapar avskildhet och spännande platsbildningar. ME SSM_10002086S

Utsikt från Lilla sjö villans balkong mot sydväst. Den välbevarade badhytten på tomten berättar om badlivets centrala roll på ett sommarnöje. ME SSM_10001984S

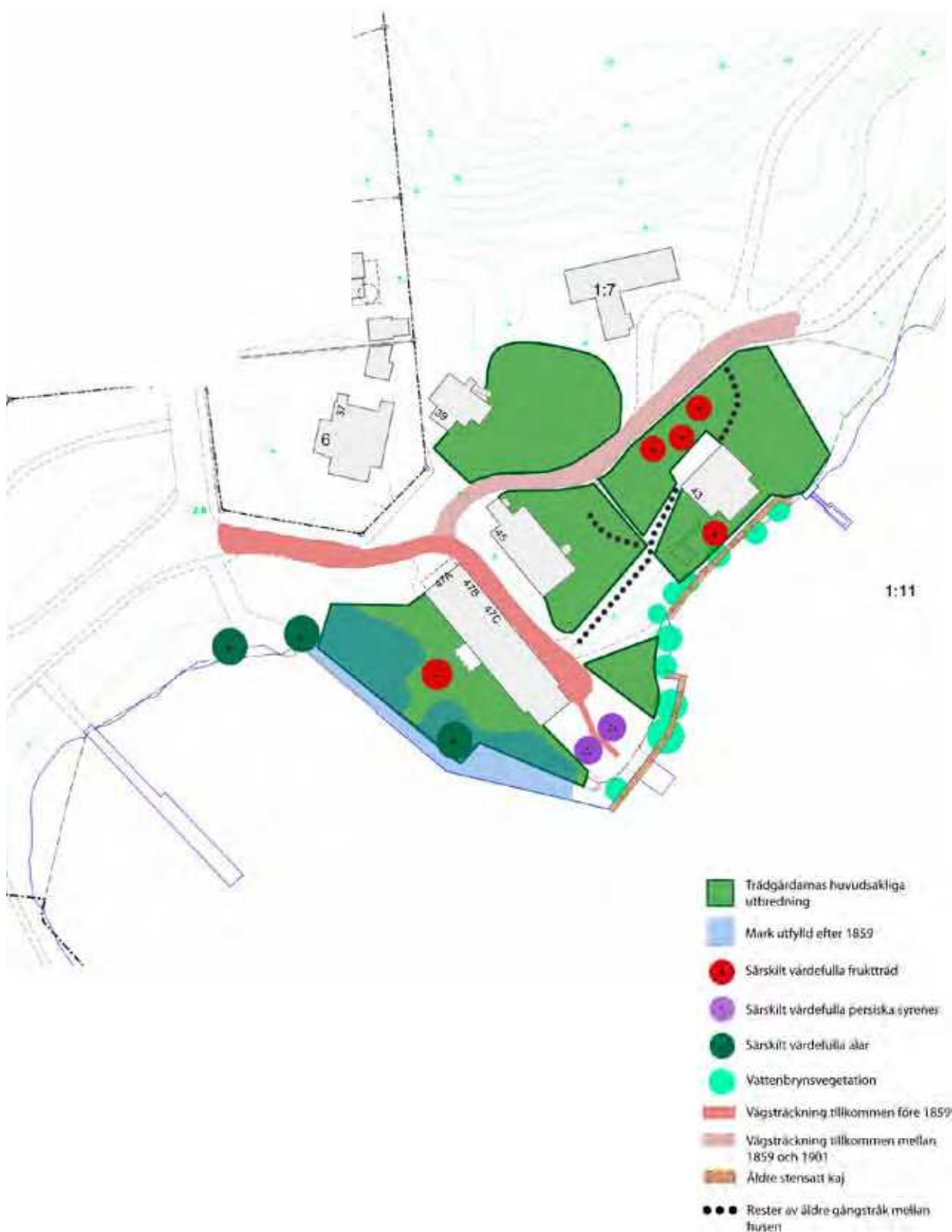
Lilla sjö villan sedd från den näraliggande bryggan. Den stenskodda kajen, terrassmurar och det äldre äppelträdet, som här syns blommande till vänster om verandan, är tomtens viktigaste karaktärsdrag. ME SSM_10002220S

Utsikt från den övre terrassen på Lilla sjö villans tomt mot Stora Essingen. ME SSM_10002258S

Grinden i tomtens västra hörn markerar ett äldre, idag otydligt gångstråk som förband Lilla sjö villan med Mangelbodsvillan och Stora sjö villan. Syrener präglar miljön kring samtliga villor och fyller en avgränsande funktion mellan hus och mot vägsträckningar. ME SSM_10002254S

Den grafiska modellen visar ett urval av särskilt viktiga inslag i fastighetens utemiljöer. Modellen fokuserar på kulturhistoriska och upplevelsemässiga kvaliteter som är synliga i dagens miljö. Dateringar baserar sig i huvudsak på 1859 års karta över Äppelvikens SSM samt Häradsekonomiska kartan från 1901-1906, Lantmäteriet. Observera att modellen är schematisk och inte överensstämmer med verkligheten i detalj. Grafik SU SSM

Stora sjövillan från sydväst. Exteriörens nuvarande utseende härrör från 1860-talet då bryggeriets magasinsbyggnad byggdes om till bostadshus för familjen Blackstadius. ME SSM_100022595

EXTERIÖRER

Stora sjövillan

Tak Flackt sadeltak med sekundär, skivtäckt och falsad plåt. Plåtklädda skorstenar med utkragade krön. Utskjutande takfot med profilerade, konsolformade sparrändar. Sekundära takfönster i takfallen samt ventilationshuvor, 1980-tal. I sydväst kröns frontespisen av en klotformad takdekoration, trol. 1800-tal.

Fasad Putsad och avfärgad i ljus gult. Mot väster, markerat mittparti med frontespis. Knutlådor i form av putsade lisener på träsocklar. Profilerad gesims mellan bottenvåning och våning 1 trappa.

Sockel Sockelmur av svartmålad natursten, högre mot väster.

Stomme Liggtimmer. Murade hjärtväggar.

Fönster Utåtgående tvåluftsfönster med mittpost och spröjs, från mitten av 1800-talet och 1900-talets första hälft. Delvis handsmidda vinkelgångjärn och stubbhakar samt stapelgångjärn med kulformig knopp av 1800-talstyp. Profilerade foder, med neddragna sidostycken mot våning 1 trappa och vindsvåning, trol. 1860-tal. Mot rum 102 och 120, äldre rektangulära fönsteröppningar med profilerade foder, sekundärt förminskade med sentida bågar. Mot rum 246, igensatt tvåluftsfönster med äldre profilerade foder. Mot rum 371 och 366, två utåtgående, spetsbågiga tvålufts-

Entrén mot verandan i väster, förbunden med trädgården. ME SSM_100021555

Stora sjövillan från sydost. Verandorna i två våningar har ett väl bevarat utseende från 1800-talets senare hälft.
ME SSM_10002145S

Dörrar fönster med spröjs, 1800-tal. I frontespisen mot väster, ett äldre spröjsat lunettfönster. Mot rum 120, farstukvist med pardörr med profilerade speglar och snidade medaljonger, av samma typ som innerdörrarna på våning 1 trappa. Sekundärt upptagna glastrutor i de övre fyllningarna. Sekundärt järntrycke. I farstukvistens gavel, bräddörr med liggande profilerad panel och äldre smidda plattgångjärn, 1800-tal. Mot verandan i väster, halvfransk pardörr med glasad och spröjsad överdel och glasade sidopartier, trol. 1900-talets första hälft. Järntrycke av tidig 1900-talstyp. Mot rum 101 och 113, enkeldörr respektive pardörr med helfranska, räfflade fyllningar i över-

delarna och utanpåliggande, skurna fyllningar nedtill med rombiskt mönster, trol. 1800-talets senare hälft. Sekundärt kromat trycke mot rum 101 och äldre järntrycke mot rum 113. Äldre profilerade foder. Mot rum 118, sentida halvfransk enkeldörr av äldre karaktär. Rombformade, vattrade glastrutor i överdelen. Äldre profilerat foder.

Trappa Farstukvist med dubbla trapplopp och snickarglädje på den nordvästra gaveln, trol. 1800-talets senare hälft. Flackt plåttak uppburet av stolpar med äldre panelklätt undertak. Äldre mönstersågat räcke. Gavel täckt av sekundära omlottlagda bräder.

Den östra fasaden från nordost. Profilerade sparrändar och konsoler ger stöd åt byggnadens överskyggande tak. Timmerstommens knutlådor har infogats i den arkitektoniska gestaltningen i form av putsade lisener. ME SSM_10002218S

Äldre entrédörr på den östra fasaden mot rum 113.
Exempel även på dörrens utseende mot rum 101. ME
SSM_100022035

Övrigt Mot söder, två verandor från andra hälften av 1800-talet. Verandan mot våning 1 trappa är helt inglasad med snickeridekor och ett flackt plåttak uppbyggt av figursågade stolpar. Verandan mot bottenvåning är delvis ombyggd med sekundära fönster och dörrblad. Fasad av äldre, liggande fasspontpanel med igensatt fönsteröppning på östra gaveln.

Kommentar Välbevarad exteriör från 1800-talets senare hälft. Den nuvarande taktäckningen av plåt tillkom någon gång under 1900-talets första hälft. Enligt äldre foton och en uppmättningsritning från 1914 var taket tidigare, sannolikt belagt med skiffer. Två fönster har satts igen i det nordvästra resp. syd-östra hörnet. Den övre verandan i söder blev helt inglasad någon gång under 1900-talets första hälft.

Stora sjövillan från nordväst. Farstuvisten är rikt dekorerad med mönstersågade snickerier. ME SSM_10002196S

Detalj av fönster med äldre foder samt ytterbåge med smidda gångjärn och beslag. ME SSM_10002197S

Mangelbodsvillan från sydväst. Det bevarade skiffertaket är en viktig kulturhistorisk kvalitet. Taket kompletterades omkring 2010 med nya skifferplattor, som avviker något i nyans från de äldre. ME SSM_100020655

Mangelbodsvillan

- Tak** Sadeltak täckt med skiffer och plåtklädda takutsprång. Brädinklädd takfot. Murad, oputsad skorsten med profilerat krön. Sekundärt dragrör i plåt med vindflöjel av äldre karaktär. Ett antal mindre plåtklädda ventilationshuvor, 1980-tal.
- Fasad** Äldre locklistpanel målad i ljus grått. På den sydöstra gaveln, sentida maskinsågad locklistpanel.
- Sockel** Äldre sockelmur av natursten och tegel,

putsad och svartmålad. Grundens höjd är högre mot den sluttande terrängen i söder. Vid farstun, inklädd grund av tjärade bräder, spontade eller omlottlagda.

Stomme Trä, sannolikt liggtimrad. Murade hjärtväggar.

Fönster Utåtgående tvålufts-fönster med spröjs. Samtliga fönster är sentida med undantag för fönstren på den nordvästra gaveln. Mot rum 19, 21 och 33, äldre ytterbågar,

Mangelbodsvillan från öster. Den största utvändiga förändringen är upptagandet av nya fönsteröppningar under 1980-talet. Samtidigt byttes samtliga ytterdörrar med tillhörande trappor. ME SSM_10002136S

gångjärn och släta foder. Mot rum 17, äldre lövsågat och hyvlat fönsteröverstycke.

Dörrar Mot rum 17, sentida enkeldörr klädd med stående fasspontpanel. Glasad ruta i överdelen med utanpåliggande spröjsar. Lövsågat dörröverstycke, trol. 1800-talets senare hälft. Mot rum 11 och 13a, sentida enkeldörrar med liggande panel, 1980-tal. Sentida plattgångjärn av äldre karaktär.

Framför entrédörrarna finns sekundära farstukvistar och trappor av omålat trä från 1980-talet.

Kommentar Delvis välbevarad exteriör, förändrad under 1900-talet. Uppmättningsritningar från 1914 visar en rikare snickeridekor och färre fönsteröppningar jämfört med idag. I samband med 1983 års ombyggnad togs flera nya fönsteröppningar upp i fasaderna. Merparten av nuvarande ytterdörrar liksom farstukvistar tillkom vid denna tid.

Mangelbodsvillan från söder. Fasadpanelen på den södra gaveln har bytts i senare tid. Under 1980-talet förstörades de två fönsteröppningarna mot bottenvåningen. ME SSM_10002135S

Entrén mot vindfånget. På byggnadens norra gavel och mot vindfånget finns några av byggnadens få äldre fönster. Samtliga trappor och farstukvistar är sekundära från 1980-talet. ME SSM_10002143S

Alphyddan från sydost. Farstukvisten förstörades i samband med en ombyggnad 1983 men de äldre krysspräjsade fönstren sparades. ME SSM_10001922S

Alphyddan

Tak Plättäckt sadeltak med falsad skivtäckning. Kraftigt utskjutande takfot med lövsågade vindskivor och profilerade sparrändar. Sekundär, murad och oputsad skorsten. Sekundärt dragrör i plåt med vindflöjel av äldre karaktär. Mindre plåtklädd skorsten med dragrör på det sydvästra takfallet. Ett par mindre plåtklädda ventilationshuvar, trol. 1980-tal.

Fasad Locklistpanel målad i ljus grått med enkel profil och rundbågefris mot takfot, trol. ursprunglig. På gavlarna mellan bottenvåning och vindsvåning, dekorativ figursågad fris från samma tid. Sekundär maskinsågad panel på den nordöstra fasaden.

Sockel Knutbrädor målade i grönt. Äldre sockelmur av svartmålad natursten. Vid farstun, sekundär gjuten och svartmålad grund. Vid veranda, grund klädd med tjärade och spontade bräder.

Stomme Liggtimmer. Murade hjärtväggar.

Fönster Utåtgående tvåluftsfönster med spröjsar och lövsågade foder, 1800-talets senare hälft eller 1900-talets första hälft. Mot rum 22, sekundära krysspräjsade ytterbågar av äldre karaktär. Mot rum 10 och 11, krysspräjsade enluftsfönster, trol. ursprungliga. Sekundära, släta foder mot rum 13.

Dörrar Mot huvudentré, rum 10, pardörr med

Alphyddan från söder. Byggnadens exteriör är välbevarad från 1800-talet och har ett formspråk som brukar betecknas som schweizerstil. Den utmärks främst genom den rika snickeridekoren. ME SSM_10002093S

utanpåliggande fyllningar, möjl. ursprunglig. Gångjärn med rund knopp av 1800-talstyp. Hamrat järntrycke, trol. sekundärt. Sekundär farstutrappa i omålat trä. Mot vindfång, rum 20, äldre halvfransk enkeldörr med glasruta som övre fyllning och järntrycke, trol. 1800-tal. Mot veranda, halvfransk enkeldörr med glasad överdel samt glasade sidopartier, 1900-talets första hälft. Sekundär trappa i målat trä med mönstersågat räcke av äldre karaktär.

Övrigt Veranda: Glasveranda klädd med pärlspont och figursågade snickerier, sannolikt ursprunglig. Sekundärt glasad långsida.

Vindfång: Utanpåliggande vindfång fogat till den nordöstra fasaden, uppburet av stolpar och förbunden med marknivån genom en sekundär trärappa, möjl. ursprungligt. Snickeridekor i gavelröste med taktäckning och panel lika övriga byggnaden.

Kommentar Välbevarad exteriör från 1800-talets senare hälft. Till de större förändringarna under 1900-talet hör inglasningen av verandan mot sydväst som tidigare var öppen med glasade sidor. Farstukvisten breddades vid 1983 års ombyggnad, då de äldre krysspröjsade fönstren flyttades något. Ett par av de äldre krysspröjsade ytterbågarna har

Alphyddan från öst. Före en ombyggnad 2007 var vindfånget, fogat till byggnadens nordöstra fasad, den enda förbindelsen till vindsvåningen. ME SSM_10002116S

Alphyddan från nordost. Fasadpanelen på den nordöstra fasaden är sekundär och har bytts i senare tid. ME SSM_10002104S

Alphyddan från norr. ME SSM_10002098S

Detalj av fasadpanel med dekorativ fris samt
fönster med bevarade överstycken och foder.
ME SSM_10002110

Lilla sjövillan från norr. Byggnaden uppfördes sannolikt under 1870-talet och fungerade från början som tvättstuga med bostadslägenhet på vindsvåningen. ME SSM_10002246S

ersatts av bågar med vertikala spröjsar.

Lilla sjövillan

Tak Sadeltak täckt med enkupigt tegel. Två murade och oputsad skorstenar med profilerade krön. Utskjutande takfot med profilerade sparrändar och lövsågade snickerier i vindskivor.

Fasad Bottenvåning putsad och avfärgad i gulvit kulör. Gavelrösten klädda med stående gråmålad panel som nedtill avslutas av en dekorativ spets.

Sockel Mot söder, äldre sockelmur av svartmålad natursten.

Stomme Murad bottenvåning med vindsvåning i trä.

Fönster Utåtgående, spröjsade tvåluftsfönster

med överfönster. Lövsågade foder i gråmålat trä, trol. 1800-talets senare hälft. Mot rum 12, ett mindre rektangulärt enluftsfönster med släta foder i äldre öppning, möjl. sekundär båge. Mot källarförråd under veranda, två rundbågiga fönster inom gemensam fönsternisch, trol. 1880-tal.

Dörrar Mot huvudentré, enkeldörr med glastruta i överdelen. Dörrbladet täcks av en sekundär slät skiva. Sentida kromat trycke och lås. Mot källarförråd under veranda, äldre bräddörrar med liggande,

Lilla sjövillan från sydväst. Byggnaden har en murad bottenvåning med en vindsvåning i trä. Fasadpanelen i gavelröstena avslutas nedtill av en dekorativ spets. ME SSM_10002256S

Lilla sjövillan från nordost. ME SSM_10002231S

Lilla sjövillan och verandan från öster. Mot källarförråden under verandan sitter äldre bräddörrar. ME SSM_10002240S

Övrigt

profilerad panel. Äldre smidda låsbommar.

Farstukvist: Farstukvist täckt med enkupigt tegel. Vitmålat räcke, trol. 1910-tal.

Veranda: Mot sydost, glasveranda med figursågad snickeridekor, trol. ursprunglig. Synliga, bärande stolpar med profilerade kapitäl. Den norra verandaväggen är klädd med liggande panel.

Balkong: Mot vindsvåning i sydost, sekundär balkong av trä, 1900-talets första hälft.

Badhytt: Sydväst på tomten står en mindre badhytt trol. uppförd under 1800-talets senare hälft. Tak av enkupigt tegel.

Fasader av vitmålad liggande panel med

stående panel i gavelrösten, lika bostadshusets. Lisener av trä och lövsågad snickeridekor. Spetsbågiga enluftsfnster med äldre snickerier. Mot sydost, grönmålad enkeldörr med glasruta i den övre fyllningen. Mot nordväst, två enkeldörrar med helfranska fyllningar, en för kvinnor resp. män.

Kommentar Vålbevarad exteriör från 1800-talets senare hälft. Farstukvistens träräcke har förändrats någon gång under 1900-talets första hälft. Äldre badhytt i sydväst med ett formspråk som liknar bostadshusets.

På den sydvästra delen av tomten finns en äldre badhytt, delvis utformad i samma stildräkt som bostadshuset. På den norra gaveln sitter två entrédörrar, en för män respektive kvinnor, som markerar byggnadens ursprungliga funktion. ME SSM_10002257S

Detalj av parställt rundbågigt fönster under verandan, sannolikt från 1880-talet. ME SSM_10002251S

Förrådsbyggnaden från sydost. Byggnaden som möjligen kan ha funnits på platsen redan före bryggeriets etablering, präglas utvändigt av ombyggnader under 1900-talet. ME SSM_10002235S

Förrådsbyggnaden

- Tak** Sadeltak täckt med enkupigt tegel. På vinkelutbyggnaden ligger ett tidigare faltak bevarat under tegeltäckningen.
- Fasad** Locklist- eller slät panel målad med röd slamfärg. Äldre panel på längans östra gavel och norra långsida, i övrigt sentida.
- Grund** Natursten, delvis gjuten under vinkelutbyggnaden.
- Stomme** Trä. Längans västra del är murad med natursten och tegel.
- Fönster** Mindre fasadöppning i östra gavelröset.
- Dörrar** Mot söder, sekundära bräddörrar med sentida, förzinkade bandgångjärn. Mot norr, olika typer av bräddörrar, trol. 1900-

tal. Äldre smidda bandgångjärn. Mot vinkelutbyggnaden, sekundära körportar klädda med locklistpanel, trol. mitten av 1900-talet. Äldre smidda bandgångjärn.

Kommentar Ekonomibyggnaden är i stor utsträckning förändrad utvändigt. Den södra långsidans fasad har ett mer sentida uttryck jämfört med den norra som delvis bevarar äldre panel och detaljer. Ett faltak finns bevarat under tegelpannorna på vinkelutbyggnaden. Att döma av de synliga brädändarna är detta maskinsågat. Det utesluter däremot inte att det kan finnas äldre bevarade delar av bräddtak under tegeltäckningen.

Förrådsbyggnaden från nordväst. Byggnadens västra del är delvis uppförd mot impedimentmark. ME SSM_10002199S

Förrådsbyggnaden från nordost. Den norra fasadens panel och förrådsdörrar är av äldre karaktär, bland annat med bevarade dörrar till det tidigare utedasset. ME SSM_10002215S

Rum 118 mot sydost. ME SSM_100020845

INTERIÖRER

Stora sjövillan

Trappor och trapphallar

Rum 118, 222, 322, södra trappan och trapphall

Trappa Äldre trappa med stomme och steg av trä, sekundärt slipad och lackad mellan bottenvåning och våning 1 trappa.

Golv I rum 118, sekundärt kalkstensgolv. I rum 222, äldre brädgolv, sekundärt slipat och lackat. I rum 322, sekundärt brädgolv.

Väggar Putsade och målade. I rum 222, bröstpanel med fyllningar och enkelt profilerad mittelbandslist, trol. 1800-tal.

Tak Putsat och målat.

Fönster I rum 222, utåtgående tvåluftsfönster. Äldre snickerier i ytterbågar med profilerade spröjsar, trol. 1800-talets senare hälft. Äldre profilerat foder och släta målade smyggar. Fönsterbänk med profilerad kant.

Dörrar Mot toalett, rum 229, halvfransk enkel-dörr med äldre trycke. Mot rum 228, fyr-

fyllnings dörr med halvfranska fyllningar och sekundärt kromat trycke. Båda dörrar har äldre profilerade foder, trol. 1800-talets andra hälft. Mot vindsvåning, äldre bräddörr med utanpåliggande kammarlås med äggknopsvred. Äldre karmar utan foder.

Övrigt I rum 222 och 322, trapppräge av trä med krysslagda ribbor, trol. sekundärt. Mellan bottenvåning och våning 1 trappa, äldre handledare av trä.

Kommentar Trappa med bevarad placering, delvis med äldre inslag.

Särskilt viktiga delar Trappans placering och sträckning samt äldre fast inredning, exempelvis dörrar mot trapphallen, rum 222, bräddörr mot vindsvåning liksom äldre handledaren i trä.

Rum 222 mot nordväst. SSM_10002059S

Bild från bostaden saknas.

Rum 240/243, 360, norra trappan och trapphall

Trappa Sekundär trappa med stomme och steg av trä, 2000-tal.

Golv I rum 360, sekundärt brädgolv av äldre karaktär med frisbräda, 2000-tal.

Väggar I trapplopp och rum 360, sekundär pärlspont, 2000-tal. Sekundär profilerad sockel.

Tak I rum 360, sekundärt laserat brädtak, 2000-tal.

Fönster I rum 360, sekundära takfönster, 1980-tal.

Dörrar Mot förråd i rum 360, äldre fyllningsdörr med utanpåliggande kammarlås och äggknoppsformat vred, trol. 1800-talets senare hälft. I övrigt olika typer av sentida enkeldörrar och foder samt äldre dörrblad sekundärt ditflyttade från andra fastigheter.

Övrigt I rum 360, sekundärt trappräcke i trä, 2000-tal.

Rum 240/243 mot nordost. Trappan är sekundär och flyttad till nuvarande placering i samband med inredningen av vinden under 2000-talet. ME SSM_10002002S

Bild från bostaden saknas.

Bottenvåning

Rum 101, hall

Golv Sentida linoleummatta.

Väggar Putsade och målade. Mot sydvästra väggen, äldre sockelpanel. I övrigt profilerad sockel.

Tak Putsat och målat med hålkäl. Mot sydost, profilerad taklist i stuck, trol. 1800-talets mitt eller senare hälft.

Fönster Utåtgående tvåluftsfönster med innerfönster. Äldre fönstersnickerier med profileradespröjsar, trol. 1800-talets senare hälft. Samtida halvfransk smygpanel med vikbara nattluckor och profilerade foder. I ytterbågarna sitter äldre fällbomsbeslag. Fönsterbänkar med profilerad kant.

Dörrar Mot sydvästra väggen, äldre sockelpanel.

Övrigt I sydväst, sekundär väggmisch med gjut-

järnskamin i vinröd emalj.

Kommentar Hallen har en välbevarad planform, delvis med äldre inslag. Den välvda nischen med kamin är sannolikt från 1920- eller 1930-talet.

Särskilt viktiga delar Hallens välbevarade planform och äldre inredning däribland fönstersnickerier, dörr och foder mot kök, profilerad taklist mot sydost samt sockelpanel. Den putsade väggmischen med kamin från 1900-talets första hälft, är en viktig del av rummets gestaltning och karaktär.

Rum 102 - 104, toalett

Rummet präglas av sentida ytskikt. Tidigare fungerade rumsvolymen som matkällare men har omvandlats till toalett och badrum under 1900-talet.

Bild från bostaden saknas.

Grönglaserad 1700-talskakelugn i rummets östra hörn. ME SSM_100020185

Rum 105

Golv Sentida linoleummatta.

Väggar Mot nordväst, sekundär pärlspont, i övrigt putsat och målat. Profilerad sockel.

Tak Putsat och målat.

Fönster Utåtgående tvåluftsfönster med innerfönster. Äldre fönstersnickerier med profilerade spröjsar, trol. 1800-talets senare hälft. Samtida halvfransk smygpanel med vikbara nattluckor och profilerade foder. Äldre fällbomsbeslag i ytterbågarna. Fönsterbänk med profilerad kant.

Dörrar Mot rum 106, äldre halvfransk enkeldörr med profilerat foder. Sekundärt kromat trycke.

Övrigt I rummets sydöstra hörn, Rund kakelugn med blyglaserat, grönt kakel från 1700-talets mitt eller senare hälft, omsatt/flyttad.

Kommentar Rummet bevarar sin planform och delar av äldre inredning. Kakelugnen kan ha en lång historia på platsen, möjligen placerad i något av bränneriets uppvärmda rum.

Särskilt viktiga delar Äldre fast inredning, däribland fönster och dörr med tillhörande foder samt grönglaserad kakelugn.

Bild från bostaden saknas.

Rum, 106, kök

Golv Sekundärt brädgolv, 1970-tal.

Väggar Sekundär pärlspont, 1970-tal. Äldre slät sockelpanel med profilerad bröstlist.

Tak Putsat och målat.

Fönster Utåtgående tvålufts-fönster med innerfönster. Äldre fönstersnickerier med profilerade spröjsar, trol. 1800-talets senare hälft. Samtida halvfransk smygpanel med vikbara nattluckor och profilerade foder. Innerbågar med äldre fällbomsbeslag. Fönsterbänkar med profilerad kant.

Dörrar Mot rum 105, profilerade foder, trol.

1800-talets senare hälft. Mot rum 106, sekundär dörröppning med profilerade foder, 1970-tal.

Övrigt Sekundär köksinredning, 1970-tal.

Kommentar Köket bevarar sin äldre planform och funktion liksom vissa äldre inslag, framförallt snickerier. I övrigt har ytskikt och fast inredning förändrats under 1900-talets senare del.

Särskilt viktiga delar Rummets bevarade planform och delar av fast inredning såsom fönstersnickerier och sockelpanel.

Bild från bostaden saknas.

Bild från bostaden saknas.

Rum 107, 108, 109, 110

- Golv** Sekundärt brädgolv. I rum 110, äldre brädgolv, trol. 1800-tal.
- Väggar** Putsade och målade eller tapetserade. Sekundär pärlspont, 1970-tal. I rum 108–110, äldre slät sockelpanel med profilerad bröstlist. Profilerade socklar.
- Tak** Putsat och målat med hålkäl.
- Fönster** Utåtgående tvålufts-fönster med innerfönster. Äldre snickerier med profilerade spröjsar, trol. 1800-talets senare hälft. Samtida halvfransk smygpanel med vikbara nattluckor och profilerade foder. Innerbågar med äldre fällbomsbeslag och äldre stormhaspar i flera ytterbågar. Fönsterbänkar med profilerad kant.

Dörrar Mot rum 106, halvfransk enkeldörr, sent 1900-tal. Mot rum 101, 107–110 och 118, äldre halvfranska enkeldörrar, delvis med äldre förnicklade trycken med betsade trägrepp. Mot rum 113, sekundär dörröppning med fyrfyllningsdörr. Mot rum 112, uppochnedhängd sexfyllningsdörr med sekundärt trycke, 1900-talets första hälft. Mot veranda, parinnerdörr med halvfranska speglar och glasad överdel, trol. 1900-tal. Alla profilerade dörrfoder är trol. från 1800-talets senare hälft, med undantag för de mellan rum 106 och 107 samt mellan rum 109 och 113, från sent 1900-tal.

Bild från bostaden saknas.

Övrigt I rum 107 och 108, runda, vitglaserade kakelugnar från 1800-talets senare hälft. I rum 109, flat kakelugn med nygotiskt krön, 1800-tal.

Kommentar Till större del välbevarad planlösning med rummen placerade i fil. Sekundära ytskikt och golvmaterial med inslag av äldre fast inredning. Till de förändringar som gjorts under 1900-talet hör bland annat upptagandet av nya dörröppningar mot rum 107 och 113.

Särskilt viktiga delar Rummens äldre planlösning och inbördes relation. Bevarad fast inredning, exempelvis dörr- och fönstersnickerier, trycken och beslag. Andra viktiga inslag är sockelpanelen i rum 108–110 och samtliga kakelugnar.

Exempel på bottenvåningens fönster med vikbara nattluckor, här i rum 109. ME SSM_100020455

Bild från bostaden saknas.

Bild från bostaden saknas.

Bild från bostaden saknas.

Rum III och II2

Golv Sentida linoleummatta.

Väggar Putsade och målade. Äldre sockelpanel i rum III. Profilerad sockel i rum II.

Tak Putsat och målat.

Fönster Utåtgående tvåluftsfönster med innerfönster och släta målade smyggar. Äldre fönstersnickerier med profileradespröjsar, trol. 1800-talets senare hälft. Samtida profilerade foder och fönsterbänkar med profilerad kant. Äldre fällbomsbeslag i ytterbågarna.

Dörrar Mot rum III, äldre halvfransk enkeldörr med profilerat foder. Sekundärt kromat trycke. Mot rum II0, äldre profilerade foder.

Övrigt I rum III rund kakelugn, sammanfogad av minst två olika kakelugnar från 1800-talets förra respektive senare hälft. Gjuten marmorerad bas.

Kommentar Rum III har en välbevarad planform troligen från 1800-talet. I båda rummen finns delvis bevarad fast inredning. Rum II2 har förminskats i samband med utvidgning av hall, någon gång under 1900-talet.

Särskilt viktiga delar Bevarad fast inredning, exempelvis dörr- och fönstersnickerier samt kakelugn i rum III.

Bild från bostaden saknas.

Rum 113, hall

Golv Sentida linoleummatta.

Väggar Putsade och målade.

Tak Putsat och målat.

Dörrar Mot ytterdörr, sekundär pardörr med halvfranska fyllningar. Äldre profilerat foder med kvarsittande hakar, trol. till äldre plattgångjärn. Mot rum 116, sekundär dörröppning med dörrblad och foder från 1980-talet.

Övrigt Sekundär skåpinredning klädd med pärlspont.

Kommentar Rummet har en förändrad planform med stor andel sentida ytskikt och delar. De flesta förändringar gjordes under 1970- och 1980-talen då toalett och skåpinredning tillkom.

Rum 116

Sekundär toalett med ytskikt och byggnadsdelar från 1980-talet, ej besök.

Rum 120

Förråd, ej besökt.

Bild från bostaden saknas.

Rum 122

Golv Brädgolv.

Väggar Sekundärt klädda med masonit.

Tak Sekundärt undertak av masonit med synliga takbjälkar.

Fönster Sekundärt, kopplat tvåluftsfönster med spröjsar och sentida snickerier.

Dörrar Sekundär pardörr med glasad överdel, 1900-tal.

Kommentar Rummet präglas av ombyggnader under 1900-talet med sentida ytskikt och byggnadsdelar.

Rum 150 mot söder. Verandan blev helt inglasad någon gång i början av 1900-talet och var tidigare öppen mot trädgården.
ME SSM_10002033S

Rum 150, veranda

Golv Äldre brädgolv.

Väggar Sekundärt tillägsisolerade med ytskikt av vitmålad masonit. Synligt bärverk av äldre trästolpar. Profilerad sockel.

Tak Sekundärt undertak av skivmaterial, trol. masonit.

Fönster Fönsterrad av utåtgående enlufts-fönster med äldre snickerier och profilerade spröjsat.

Dörrar Mot rum 108, halvfransk pardörr med glasad överdel och äldre mässingstrycke. Äldre profilerade foder. Mot trädgård, äldre halvfransk pardörr med glasad överdel och profilerade spröjsar. Hamrat järntrycke av tidig 1900-talstyp.

Kommentar Delvis välbevarad glasveranda med snickerier och byggnadsdelar från slutet av 1800-talet och tidigt 1900-tal. Fönsterraden mot trappan i väster är sekundär och finns inte med på fotografier eller uppmättningsritningar från början av 1900-talet. Tidigare var endast sidorna glasade med en öppen veranda mot trädgården.

Särskilt viktiga delar Rummets äldre fasta inredning, framförallt den genomgående fönsterraden, brädgolvet liksom de båda pardörrarna med tillhörande trycken.

Äldre pardörr mot rum 108 med glasad överdel och mässingstrycke. ME SSM_10002034S

Rum 223 mot norr. Rummet präglas av ombyggnader, senast under 2000-talet då större delen av nuvarande köksinredning tillkom. ME SSM_10002063S

Våning I trappa

Rum 223, kök

Golv Sentida brädgolv med frisbräda, 2000-tal.

Väggar Putsade och målade. Sentida kakelplattor över arbetsbänkar.

Tak Pärilspont, 1980-tal

Fönster Utåtgående tvålufts-fönster. Äldre snickerier i ytterbågar med profilerade spröjsar, trol. 1800-talets senare hälft. Stormhaspar i ytterbågarna av 1800-talstyp. Innerfönster utformade som ytterbågarna med äggformade vred. Äldre profilerat foder och släta målade smygar. Sekundära fönsterbänkar med profilerad kant.

Dörrar Mot rum 222, äldre trefyllningsdörr med halvfranska fyllningar. Sekundärt trycke med betsat trägrepp, 1900-tal. Äldre,

relativt slätt foder mot kök, sekundärt profilerat mot rum 222. Mot rum 224, äldre profilerat foder med släta, målade smygar, trol. 1800-talets senare hälft.

Övrigt Sekundär köksinredning, 2000-tal.

Kommentar Rumsvolymen förstörades under senare delen av 1900-talet då mellanväggen mot nordväst flyttades. Köket bevarar sin äldre funktion men präglas i stor utsträckning av sentida ytskikt och material, delvis anpassade efter en äldre karaktär.

Särskilt viktiga delar Äldre fast inredning, exempelvis fönstersnickerier, dörrblad mot rum 222 samt profilerade foder mot rum 224.

Rum 224 mot sydost. ME SSM_10002054S

Rum 224, 225, 227 och 228

Trappa Mot veranda, sekundär trappa av trä.

Golv Äldre brädgolv med frisbrädor.

Väggar Tapetserade, målade. I rum 227, äldre halvfransk sockelpanel med profilerade fyllningar och profilerad bröstlist, trol. 1800-talets andra hälft. I rum 224 och 225, äldre sockelpanel med fyllningar i stenprofil. I rum 228, äldre slät sockelpanel med profilerad bröstlist.

Tak Putsat och målat, i rum 227, 225 och 228 med profilerade hålkälslistor i stucc.

Fönster Utåtgående tvåluftsfönster. Mot rum 224, äldre snickerier i ytterbågar med profilerade spröjsar, trol. 1800-talets senare hälft. I rum 225, 227 och 228,

sekundära ytterbågar, 1980-tal. Äldre innerfönster utformade som ytterbågarna med fällbomsbeslag. Äldre profilerat foder och släta målade smyggar. Fönsterbänkar med profilerad kant.

Dörrar Mot rum 224 och 223, äldre profilerat foder. Mot rum 225 och 228, höga pardörrar med kraftigt profilerade speglar och snidade cirkelmotiv, trol. 1800-tal. Äldre trycken av mässing och svartbetsat trä. Mot garderob i rum 251, äldre trefyllningsdörr med profilerat foder, 1800-tal. Mot veranda, sekundär dörröppning med äldre pardörr. Glasad överdel med spröjsar, dekorativ nyckelbricka och för-

Rum 225 mot 227 och 224. Rummen på våning 1 trappa karakteriseras bland annat av sin högre takhöjd och profilerade stuckdekor. ME SSM_10002052S

nicklat trycke med trägrepp, trol. tidigt 1900-tal.

Övrigt I samtliga rum finns runda, vitglaserade kakelugnar från 1800-talets andra hälft.

Kommentar Välbevarad planlösning med en stor andel äldre fast inredning. De höga pardörrarna mellan de större rummen är sannolikt inte tillverkade för Stora sjövillans dörröppningar. De har däremot funnits i byggnaden under lång tid och sannolikt modifierats med kraftigare profilerade lister i samband med nuvarande placering. Dörröppning mot veranda har flyttats från rum 225 till 224, någon gång under 1900-talet. Tre olika sockelpaneler förekommer i rummen. Panelerna

med stenprofil är sannolikt yngre, bland annat eftersom de inte går in bakom kakelugnarna likt övriga. Samtliga kakelugnar är omsatta på 2000-talet.

Särskilt viktiga delar Rummens välbevarade planlösning och förbindelse med varandra, placerade i fil. Den äldre fasta inredningen, exempelvis brädgolv, sockelpaneler, takstuckatur, fönster- och dörrsnickerier, särskilt de höga pardörrarna.

Rum 229–230

Toalett med sentida ytskikt och byggnadsdelar. Ett tvåluftsfönster med äldre snickerier i ytterbågar, spröjsar och foder, trol. 1800-talets senare hälft.

Rum 227 mot väster. Äldre bevarade fönster med profilerade foder finns i flertalet rum. ME SSM_10002056S

Rum 227 mot öster. Rund 1800-talskakelugn i rummets östra hörn och till vänster om den, en äldre enkeldörr mot köket från 1800-talets andra hälft. ME SSM_10002055S

Rum 228 mot nordost. Våningsplanet uppvisar flera olika typer av sockelpaneler, här syns en slät variant med profilerad mittelbandslist. ME SSM_10002057S

Detalj av byggnadens karakteristiska pardörrar, här med äldre mässingstrycke. ME SSM_10002073S

Rum 226 mot öst. ME SSM_100020675

Rum 226, veranda

Golv Äldre brädgolv.

Väggar Äldre pärlspontspanel mot bakväggen med synliga spår från tidigare dörröppning. Under fönstren, sekundärt tilläggsisolerade, släta och målade väggar. Äldre bärande stolpar med dekorativt snidade överdelar. Profilerad sockel.

Tak Slätt, målat undertak med synliga bjälkar, renskrapade från färg. Äldre profilerad taklist mot sydost.

Fönster Genomgående fönsterrad av sekundära enlufts-fönster, trol. 1900-talets första hälft. Profilerade snickerier i bågar och spröjsar med sentida, äggformade vred och lås i mässing. Sekundära fönsterbänkar

Dörrar Mot rum 224, halvfransk pardörr med glasad överdel, trol. 1800-talets senare hälft. Sekundära trycken av mässing och svartbetsat trä, 1900-tal.

Kommentar Delvis välbevarad glasveranda med flera äldre snickerier och byggnadsdelar. Verandan var tidigare enbart glasad mot sidorna och blev helt inglasad först under 1900-talet.

Särskilt viktiga delar Rummets ursprungliga funktion och bevarad fast inredning exempelvis snickerier i bärande stolpar, taklist och pardörr liksom den pärlspontsklädda bakväggen. Den genomgående fönsterraden är en viktig del av verandans karaktär.

Pardörr mot rum 224 har en sekundär placering. Det ursprungliga läget markeras genom synliga skarvar i den bakre väggens pärlspont. ME SSM_10002066S

Rum 240 mot söder. Rummets dörr- och fönsterfoder är nytillverkade efter äldre profil. ME SSM_10001994S

Rum, 240, hall

- Trappa** Sekundär trappa med stomme och steg av trä.
- Golv** Sekundärt brädgolv med frisbräda. Sekundära kalkstensplattor, framför ytterdörr.
- Väggar** Sekundär pärlspont och tapet av äldre karaktär. Profilerad sockel.
- Tak** Putsat och målat med hålkälslist.
- Fönster** Ett utåtgående tvålufts-fönster. Äldre snickerier i ytterbågar med profilerade spröjsar, trol. 1800-talets senare hälft. Innerfönster utformade som ytterbågarna, nytillverkade efter äldre profil.

Stormhaspar i ytterbågarna av 1800-talstyp. Profilerat foder, nytillverkat efter äldre profil. Släta målade smyggar och fönsterbänk.

- Dörrar** Mot förråd, trefyllningsdörr, trol. 1800-talets senare hälft. Mot rum 242, halvfransk enkeldörr med sentida vred av äldre karaktär. Mot rum 243, halvfransk enkeldörr med kammarlås och äggknoppvred, 1800-talets senare hälft. Mot rum 246, hög pardörr med kraftigt profilerade speglar och snidade cirkelmotiv, trol. 1800-tal. Mot farstukist, äldre halvfransk

Rum 240 mot väster. ME SSM_10001994S

innerdörr med glastrutor i övre fyllningar och profilerade foder. Övriga dörrar har sekundära profilerade foder, nytillverkade efter äldre profil.

Övrigt I sydväst, äldre välvd nisch i hjärtväggen, idag använd som klädkammare.

Kommentar Förändrad planlösning med sentida byggnadsdelar och ytskikt, delvis utformade i överensstämmelse med byggnadens äldre karaktär. Dörrbladen är flyttade från andra fastigheter, med undantag för förrådsdörren i nordost liksom par-dörrarna. På 2000-talet flyttades trappan från det

nordöstra hörnet till nuvarande placering mellan toaletten, rum 242 och köket.

Särskilt viktiga delar Den fasta inredningens äldre karaktär, bland annat fönstrets äldre ytterbågar, dörrbladen och den murade nischen i sydväst. Nytillverkade dörr- och fönsterfoder överensstämmer med profiler som har kulturhistorisk förankring på platsen och bidrar positivt till helhetsupplevelsen.

Rum 240B, 242, skrubb och toalett

Rumsvolymer från 1980-talet med sentida ytskikt, ej besökt.

Rum 43 mot väster. Flera dörrblad i byggnadens norra del är äldre dörrblad som flyttats till nuvarande öppningar från andra fastigheter. ME SSM_10002001S

Rum 243, kök

- Golv** I sydost, äldre brädgolv. I nordväst, sekundärt brädgolv av liknande karaktär med frisbräda kring gjuten eldstadsplan.
- Väggar** Sentida pärlspont med profilerad bröstningslist samt tapet. Sentida kakelplattor över köksbänkar. Profilerad sockel.
- Tak** Sekundärt undertak av trä med varannan bräda förskjuten i höjdled. Infällda spotlights.
- Fönster** Ett utåtgående tvåluftsfönster. Äldre snickerier i ytterbågar med profilerade spröjsar, trol. 1800-talets senare hälft. Stormhaspar i ytterbågarna av 1800-talstyp. Innerfönster utformade som ytterbågarna med äldre fällbomsbeslag. Profilerat foder, nytillverkat efter äldre profil. Släta målade smyggar och fönsterbänk med profilerad kant.
- Dörrar** Mot förråd i sydväst, äldre trefyllnings

dörr med nyckelskylt av äldre karaktär.

Övrigt Sentida köksinredning. Äldre vedspis i gjutjärn tillkommen 2004.

Kommentar Köket har en förändrad planlösning med övervägande andel sentida byggnadsdelar och ytskikt, delvis utformade i överensstämmelse med byggnadens äldre karaktär. Köket fick nuvarande planform i samband med en ombyggnad 2004 då även en vedspis installerades. Dörrbladet är flyttat från annan fastighet. Till köket leder fyra rökkanaler vilket ev. kan markera platsen för 1800-talets spritproduktion.

Särskilt viktiga delar Bevarad fast inredning, i huvudsak de äldre fönstersnickerierna. Nytillverkade foder överensstämmer med profiler som har kulturhistorisk förankring på platsen och bidrar positivt till helhetsupplevelsen.

Rum 244 mot öst. ME SSM_10002003S

Rum 246 mot öst. ME SSM_10001996S

Rum 244, badrum

Badrum med sentida ytskikt och byggnadsdelar. Äldre fönster med nyttillverkade foder efter äldre profil.

Rum 246, sovrum

Golv Äldre brädgolv med frisbräda, sekundärt slipat och nåtat.

Väggar Tapetserade. Halvfransk sockelpanel, trol. 1800-talets senare hälft, mot nordväst, nyttillverkad likt äldre modell.

Tak Äldre putsat och målat tak med profilerad

hålkälslist i stuck.

Fönster Ett utåtgående tvåluftsfönster. Äldre snickerier i ytterbågar med profilerade spröjsar, trol. 1800-talets senare hälft. Stormhaspar i ytterbågarna av 1800-talstyp. Innerfönster utformade som ytterbågarna med äggformade vred. Äldre profilerat foder och släta målade smygar. Sekundär fönsterbänk med profilerad kant.

Övrigt Rund, vitglaserad 1800-talskakelugn med gnistskydd av marmor.

Rum 245 mot sydväst. Byggnadens äldre planlösning med de representativa rummens placerade i fil, är i stor utsträckning bevarad. ME SSM_10001995S

Rum 245, 247, 249 vardagsrum

- Golv** Äldre brädgolv med frisbräda, sekundärt slipat och nåtat.
- Väggar** Putsade och målade. Halvfransk sockelpanel, trol. 1800-talets senare hälft.
- Tak** Äldre putsat och målat tak med profilerad hålkälslist i stuck.
- Fönster** Utåtgående tvålufts-fönster. Äldre snickerier i ytterbågar med profilerade spröjsar, trol. 1800-talets senare hälft. Stormhaspar i ytterbågarna av 1800-talstyp. Innerfönster utformade som ytterbågarna med äggformade vred. Äldre profilerat foder och släta målade smyggar. Sekundära fönster

- bänkar med profilerad kant.
- Dörrar** Mot 243, äldre profilerat foder. Mot rum 246, 247 och 249, höga pardörrar med kraftigt profilerade speglar och snidade cirkelmotiv, trol. 1800-tal. Flera äldre trycken av mässing och svartbetsat trä, trol. slutet av 1800-talet eller tidigt 1900-tal. Mot toalett, rum 243, sekundär dörröppning med sentida enkeldörr och profilerade foder. Mot veranda, pardörr med halvfranska fyllningar och glasad överdel, trol. 1800-talets andra hälft eller början av 1900-tal. Äldre trycke.

Rum 245 mot norr. ME SSM_10001992S

Övrigt I rum 245 och 247, runda vitglaserade kakelugnar i nyrenässans från senare delen av 1800-talet, i rum 245 med dekorativ bemålad relief med mansporträtt. I rum 249, flat vitglaserad 1800-talskakelugn med värmeskåp.

Kommentar Välbevarade rumsvolymer med en stor andel äldre fast inredning. De höga pardörrarna mellan de större rummen är sannolikt inte tillverkade för Stora sjö villans dörröppningar. De har däremot funnits i byggnaden under lång tid och sannolikt modifierats med kraftigare profilerade

lister i samband med nuvarande placering. Mindre förändringar har gjorts under 1900-talet, bl.a. inrättande av toalett i tidigare garderob, rum 243, då dörröppning flyttades.

Särskilt viktiga delar Rummens välbevarade planlösning och genomgående förbindelse med varandra. Den äldre fasta inredningen, exempelvis brädgolv, sockelpanel, takstuckatur, fönster- och dörrsnickerier, särskilt de höga pardörrarna.

Rum 247 mot väster. ME SSM_10001993S

Rum 249 mot norr. Rummet uppvisar äldre fast inredning som förekommer i flera rum på våningsplanet såsom, sockelpanel, brädgolv, kakelugn, profilerad taklist i stuck liksom snickerier i dörrar och foder. ME SSM_10001991S

Parinnerdörr med sidofönster mot verandan. ME SSM_10001989S

Rum 250 mot väst. Verandan är välbevarad med flera delar från 1800-talets andra hälft, exempelvis den breda pärlsponten liksom fönstren med krysspröjsad överdel. ME SSM_10002005S

Rum 250, veranda

- Golv** Sentida linoleummatta. Äldre tröskel i trä mot rum 249.
- Väggar** Pärlspont mellan bärande stolpar, trol. 1800-talets senare hälft. Putsad och målad bakre vägg. Enkelt profilerad sockellist.
- Tak** Äldre panelat brädtak med enkel profilerad ring. Äldre, profilerad taklist.
- Fönster** Genomgående fönsterrad av utåtgående enluftsfönster. Äldre snickerier i bågar och mittposter med krysspröjsade överdelar samt lås och haspar, allt från 1800-talets senare hälft eller 1900-talets början. Samtida, enkelt profilerade foder. Äldre fönsterbänk klädd med sekundär masonitskiva.

Dörrar Mot vardagsrum, äldre halvfransk pardörr med glasad överdel. Äldre trycken av mässing och svartbetsat trä.

Kommentar Välbevarad glasveranda med snickerier och byggnadsdelar från slutet av 1800-talet eller sekelskiftet 1900.

Särskilt viktiga delar Rummets ursprungliga och säsongsanpassade funktion. Bevarad fast inredning med snickerier, särskilt den genomgående fönsterraden liksom pärlspontskladda väggar, panelat brädtak och glasad pardörr.

Rum 371 mot norr. Vindsvåningen fick sitt nuvarande utseende i samband med en ombyggnad under 2000-talet. De spetsbågiga fönstren i rum 366 och 371 är ett viktigt inslag i byggnadens arkitektoniska gestaltning och bevarar äldre ytterbågar. ME SSM_10002009S

Vindsvåning

Rum, 365–369, 371–372

- Golv** Sekundärt brädgolv. Äldre brädgolv, trol. 1800-tal, i rum 364 och 368.
- Väggar** Sekundära putsade och målade, i några rum med pärlspontsklädda väggpartier.
- Tak** Sekundära putsade och målade tak, i norr med undertak av vitlaserade bräder med synliga bjälkavslutningar. Delar av den äldre takstolskonstruktionen är synlig i kallförråd, rum 366.
- Fönster** I rum 371 och 366, två äldre spetsbågiga tvåluftsfönster. Äldre snickerier i ytterbågar och spröjsar. Stormhaspar av 1800-talstyp. I rum 371 med sekundära innerfönster och profilerat foder, nytillverkat efter äldre profil. I rum 368, 369 och 364, tvåluftsfönster lika de på våning

Dörrar

i trappor med äldre snickerier i ytterbågar och sekundära innerfönster. I den inre delen av vindsvåningen finns flera sekundära takfönster från 1980- och 2000-talet. Mot rum 371, halvfransk trefyllningsdörr med utanpåliggande kammarlås och äggknoppsformat vred, trol. 1800-talets mitt. I övrigt olika typer av sentida enkeldörrar och foder. I norr, delvis äldre dörrblad, sekundärt ditflyttade från andra fastigheter.

Övrigt

Sentida platsbyggda garderober klädda med pärlspont förekommer i flera rum i våningens norra del. Här finns även ett badrum med sentida ytskikt och inredning.

Äldre fyllningsdörr i rum 360 från 1800-talet, tidigare placerad i trapploppet mot vindsvåningen. ME SSM_10002012S

Kommentar Våningsplanet präglas i stor utsträckning sentida material, ytskikt och byggnadsdelar. Vinden inreddes i sin helhet omkring år 2000 då större delen av vindbjälklaget byttes ut och taknivån höjdes. I början av 1900-talet var endast de tre rummen i byggnadens mittkropp, nuvarande 368, 369 och 364, inredda. Dörrbladet mot rum 371 satt tidigare placerat i det tidigare trapploppet mot vindsvåningen, på våning 1 trappor (nuvarande rum 240) och kan vara ursprungligt.

Särskilt viktiga delar Vindsvåningens äldre takstolskonstruktion och fasta inredning, särskilt de spetsbågiga fönstren på gavlarna och de äldre brädgolven i rum 364 och 368. Andra viktiga inslag är de äldre dörrbladen i rum 360 och 371 med historisk förankring till byggnaden samt de äldre rumsvolymer, 368, 369 och 364.

Rum 369 mot väst. Exempel på ett av vindsrummen som var inrett redan under 1800-talet. Här syns ett av våningsplanets få bevarade brädgolv. ME SSM_10002076S

Utrymme med synlig takstolskonstruktion i vindsvåningens södra del. Vindsvåningens takfönster tillkom i samband med en ombyggnad under 1980-talet. ME SSM_10002074S

Rum 10 mot nordost. ME SSM_10001935S

Mangelbodsvillan

Bottenvåning

Rum 10, kök

Golv Sentida brädgolv.

Väggar Målad tapet. Sentida kakelplattor över arbetsbänkar.

Tak Putsat och målat. Ursprungliga synliga takbjälkar.

Fönster Utåtgående kopplat tvåluftsfönster med spröjs och sentida fönstersnickerier. Mot norr, ett sekundärt mindre enluftsfönster med sentida fönstersnickerier. Sentida profilerade foder av äldre karaktär, trol. 1980-tal.

Dörrar Mot rum 11 och 16, sentida profilerade foder av äldre karaktär, trol. 1980-tal. Dörrblad saknas.

Övrigt Sentida köksinredning.

Kommentar Rummet användes fram till början av 1900-talet som arbetslokal i anslutning till mangeln. Rummet inreddes som kök i samband med 1983 års ombyggnad. Rumsvolymen är förändrad och ytskikt liksom fast inredning har en sentida karaktär. Sekundärt upptaget fönster mot norr från 1980-talet.

Rum 11 mot sydost. Sekundär
ytter- och innerdörr från 1980-talet.
ME SSM_10001934S

Rum 11, 21, tamburer

Golv Sentida brädgolv.

Väggar Putsade och målade. I rum 11, profilerad sockel. I övrigt slät sockellist.

Tak Putsat och målat. Ursprungliga takbjälkar i rum 11.

Dörrar Mot rum 12 och 21, sentida släta enkel-dörrar med släta foder. Mot farstubron sentida slät innerdörr med rombformad glasruta. Sentida ytterdörr, 1980-tal.

Kommentar Förändrad rumsvolym med sentida ytskikt och fast inredning. Tamburen var tidigare genomgående från den norra till den södra ytterväggen, i senare tid igenbyggd med bland annat badrum.

Rum 12

Badrum med sentida inredning och ytskikt, ej besökt.

Rum 13 mot nordost. ME SSM_10001921S

Rum 13

- Golv** Äldre brädgolv.
- Väggar** Putsade målade. Profilerad sockel.
- Tak** Putsat och målat.
- Fönster** Utåtgående kopplat tvåluftsfönster med spröjs och sentida fönstersnickerier.
- Dörrar** Mot rum 19, sentida enkeldörr med fyllningar, 1980-tal. Sentida profilerade foder av äldre karaktär, trol. 1980-tal.
- Övrigt** I nordväst, äldre hörnskåp i pärlspont, trol. tidigt 1900-tal.

Kommentar Rumsvolymen är sannolikt bevarad från mitten av 1800-talet och fungerade tidigare som kök. Delvis bevarad fast inredning. I övrigt har ytsikt, köks- och skåpinredning en sentida karaktär.

Särskilt viktiga delar Äldre brädgolv och hörnskåp i pärlspont.

Rum 13a mot sekundär trappa,
rum 13b. MESSM_10001926S

Rum 13a, 13b

Trappa Sekundär trappa mot vindsvåningen med stomme och steg av trä.

Golv Äldre brädgolv.

Väggar Putsade och målade.

Tak Putsat och målat.

Dörrar Mot farstubron, sentida slät inner- och ytterdörr med glasade överdelar. Sentida profilerade foder av äldre karaktär, trol. 1980-tal.

Kommentar Förändrad rumsvolym med sentida ytskikt och fast inredning. Tamburen var tidigare genomgående från den norra till den södra ytterväggen, i senare tid igenbyggd med bland annat badrum. Trappan är tillkommen i senare tid.

Rum 14 mot nordväst. I rummet står en flat kakelugn från 1800-talets andra hälft. ME SSM_10001927S

Rum 14

- Golv** Sentida brädgolv.
- Väggar** Putsade målade. Profilerad sockel.
- Tak** Putsat och målat.
- Fönster** Utåtgående kopplat tvåluftsfönster med spröjs och sentida fönstersnickerier, trol. 1980-tal.
- Dörrar** Mot rum 13a, sentida enkeldörr med fyllningar, 1980-tal. Sentida profilerade foder av äldre karaktär.

- Övrigt** Flat, vitglaserad kakelugn från senare delen av 1800-talet. Sekundärt gnistskydd av klinkerplattor.

Kommentar Rumsvolymen är sannolikt bevarad från 1800-talets andra hälft, delvis med bevarad fast inredning.

Särskilt viktiga delar 1800-talskakelugn

Rum 16 mot rum 10 och 13a. ME SSM_10001932S

Rum 16, vardagsrum

Golv Sentida brädgolv.

Väggar Putsade och målade. Sekundärt murat väggparti i rummets nordvästra hörn. Profilerad sockel.

Tak Putsat och målat. Ursprungliga synliga takbjälkar.

Fönster Utåtgående kopplade tvåluftsfönster med spröjs och sentida fönstersnickerier. Sentida profilerade foder av äldre karaktär, trol. 1980-tal.

Dörrar Mot rum 10 sentida profilerade foder av äldre karaktär utan dörrblad. Mot rum

13, slät öppning utan dörrblad och foder.

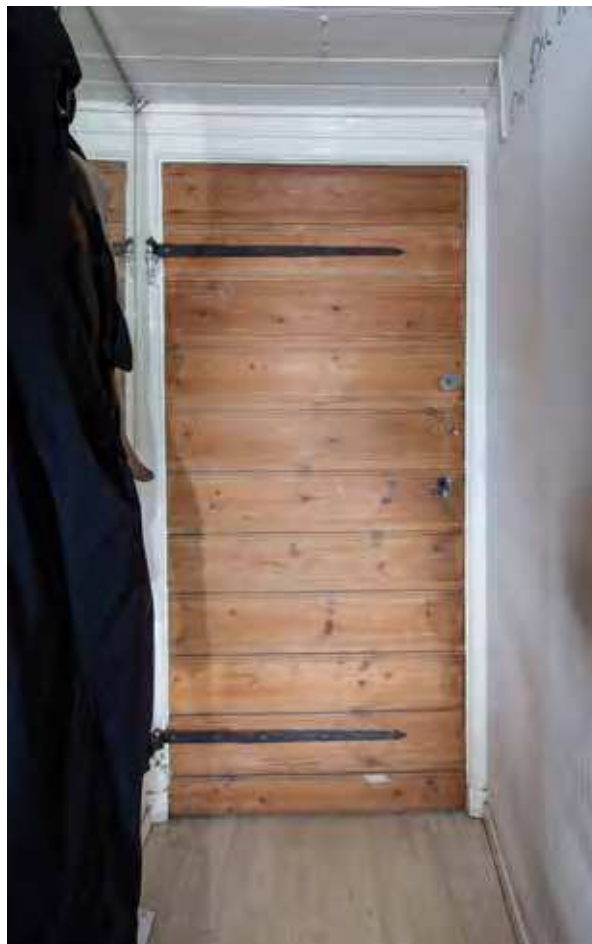
Övrigt Sentida köksinredning.

Kommentar Rummet användes fram till början av 1900-talet som mangelrum. Rumsvolymen är förändrad och ytskikt liksom fast inredning har en sentida karaktär. Det östra fönstret har förstörats och det södra fönstret har tagits upp i senare tid. Under 1800-talet var vindstrappan belägen mot den östra ytterväggen.

Särskilt viktiga delar Ursprungliga takbjälkar.

Rum 17 mot väster. ME SSM_10001910S

Äldre bräddörr mot rum 19 med smidda bandgångjärn. Dörren är sannolikt en tidigare ytterdörr med ursprunglig placering, som omvandlades till innerdörr när vindfånget byggdes till. ME SSM_10001937S

Rum 17, tambur

Golv Sentida linoleummatta.

Väggar Målad vävtapet. Äldre profilerad sockel.

Tak Äldre pärlspont, troligen från 1800-talets senare del.

Fönster Utåtgående kopplade tvåluftsfönster med utanpåliggande spröjs. Sentida bågar, karmar och vred liksom profilerade foder av äldre karaktär, trol. 1980-tal.

Dörrar Mot rum 18, sentida slät enkeldörr med profilerad list. Mot rum 19, troligen ursprunglig bräddörr med utsida av enkelt profilerad, liggande panel. Äldre gångjärn och beslag i smidesjärn. Färgen är sekundärt bortskrapad. Sekundära

trycken och lås. Äldre profilerade foder.

Mot farstubro, sentida ytterdörr med glasruta i överdelen, sekundära profilerade foder.

Kommentar Vindfånget är sannolikt tillbyggt senare under 1800-talet i samband med att byggnaden anpassades till bostadshus. Den äldre bräddörren mot rum 19, är troligen den ursprungliga ytterdörren med oförändrad placering.

Särskilt viktiga delar Pärlspont i tak samt äldre bräddörr.

Rum 19 mot nordost. ME SSM_10001913S

Rum 19, kök

- Golv** Äldre brädgolv .
- Väggar** Målad vävtapet. Sentida kakelplattor över arbetsbänkar. Profilerad sockel.
- Tak** Putsat och målat.
- Fönster** I nordväst, I väster, utåtgående tvålufts-fönster med spröjsade ytterbågar och äldre snickerier. Innerfönster utformade som ytterbågarna med äldre beslag. Äldre stormhaspar i ytterbågar. I nordost, utåtgående kopplat tvålufts-fönster med spröjs. Nya fönstersnickerier, trol. 1980-tal. Båda fönstren har sekundära, profilerade foder av äldre karaktär, trol. 1980-tal. Fönsterbänkar med profilerad kant.

Dörrar Mot rum 20, äldre profilerade foder, trol. 1800-talets senare hälft.

Övrigt Sentida köksinredning med äldre gjutjärnsspis.

Kommentar Rumsvolymen är sannolikt bevarad från 1800-talet, delvis med bevarad fast inredning. Rummet har fungerat som kök, åtminstone sedan början av 1900-talet. I övrigt har ytskikt, köks- och skåpinredning en sentida karaktär.

Särskilt viktiga delar Den bevarade rumsvolymen samt äldre fast inredning, exempelvis profilerat dörrfoder mot rum 20, gjutjärnsspis samt äldre brädgolv.

Rum 20 mot nordost. De profilerade dörrfodren mellan rum 20 och 19 är några av Mangelbodsvillans få bevarade från 1800-talet. Trappan mot vindsvåning är sekundärt tillkommen under 1980-talet. ME SSM_10001916S

Rum 20, vardagsrum

Golv Äldre brädgolv.

Väggar Målad tapet. Profilerad sockel.

Tak Putsat och målat.

Fönster I väster, utåtgående tvåluftsfönster med spröjsade ytterbågar och äldre snickerier. Innerfönster utformade som ytterbågarna med äggformade vred. Äldre stormhaspar i ytterbågar. I söder, utåtgående kopplat tvåluftsfönster med spröjs. Nya fönstersnickerier, trol. 1980-tal. Båda fönstren har sekundära profilerade foder av äldre karaktär, trol. 1980-tal. Fönsterbänkar med profilerad kant.

Dörrar Mot rum 19, äldre profilerade foder, trol. 1800-talets andra hälft.

Övrigt Sekundär trappa i furu mot vindsvåningen. Rund, vitglaserad kakelugn från 1800-talets senare hälft.

Kommentar Rumsvolymen är sannolikt oförändrad sedan mitten av 1800-talet och bevarar delvis fast inredning och byggnadsdelar. Ytskikt är till större del sekundära.

Särskilt viktiga delar Äldre fast inredning så som profilerade dörrfoder, fönstersnickerier samt äldre brädgolv.

Rum 20 mot sydväst. Det nordvästra fönstret till höger i bild, är ett av byggnadens få bevarade med äldre snickerier. ME SSM_10001920S

Rum 30 mot sydost. Vindsvåningens nuvarande utseende präglas av sentida ombyggnader under 1980- och 2000-talet. ME SSM_10001929S

Rum 30-33, vindsvåning

- Golv** Sentida trägolv med klinkerplattor kring murstock.
- Väggar** Målad tapet.
- Tak** Sentida träpanel.
- Fönster** Utåtgående kopplade tvåluftsfönster med sentida karmar och bågar med utanpåliggande spröjs. Sentida profilerade foder av äldre karaktär. Sekundärt takfönster med karm och båge i metall.
- Dörrar** Sentida, släta enkeldörrar med släta foder. Mot klädkammare, sentida enkel-

- dörr av liggande bräder med brutet hörn.
- Övrigt** Sentida träräcke mot trappa.

Kommentar Vindsvåningen nuvarande utseende präglas av en ombyggnad 2007. Byggnadsdelar, ytskikt och inredning har en sentida karaktär. Vindsbjälklaget tilläggsisolerades i början av 1980-talet. Rum 33 var den enda inredda delen av vinden i början av 1900-talet och fungerade då som bostadsrum.

Rum 33 mot nordväst. Rummet var inrett som bostadsrum redan i början av 1900-talet. ME SSM_10001918S

Rum 10 mot sydost. Vindfånget bevarar bland annat äldre profilerade foder. ME SSM_10001936S

Alphyddan

Bottenvåning

Rum 10, vindfång och badrum

Golv Sekundär klinker i schackrutmönster. Profilerad sockel i rum 10.

Väggar Sentida pärlspont i vindfång och kaklade badrumsväggar, 2000-tal.

Tak Putsat och målat.

Fönster Utåtgående och kopplade, smala enlufts-fönster. Äldre snickerier i ytterbågar med profilerad krysspröjs, trol. 1800-talets

senare hälft. Innerbågar med nya snickerier och äggformade vred. Sekundära profilerade foder, trol. 1900-talets senare hälft.

Dörrar Mot rum 11 och 13, sekundära släta enkeldörrar med profilerat foder, trol. 1900-talets senare hälft. Mot farstubro, sentida slät innerdörr. Ytterdörr i form av äldre pardörr med utanpåliggande

Rum 11 mot söder. Badrummet präglas av en renovering under 2000-talet då nuvarande fönsterfoder tillkom. ME SSM_100019385

fyllningar, 1800-tal. Ett av dörrbladen är igensatt från insidan på grund av utvidgat badrum. Äldre trycken och nyckelskylt. Profilerat foder, trol. 1900-talets senare hälft.

Kommentar Rummet har delvis bevarad fast inredning. I övrigt har ytskikt, planlösning och

disposition förändrats, bland annat genom inrättande av badrum. Vindfånget breddades vid 1983 års ombyggnad då de äldre krysspröjsade fönstren fick ny placering.

Särskilt viktiga delar De karakteristiska fönstren med äldre snickerier och krysspröjs samt äldre ytterdörr med tillhörande trycke.

Rum 13 mot öster. Rummet präglas av en ombyggnad under 2000-talet men bevarar delvis äldre fast inredning, exempelvis fönster och bräddtak. ME SSM_10001940S

Rum 13, kök

- Golv** Äldre trägolv med frisbräda, sekundärt vaxat. Gjuten eldstadsplan.
- Väggar** Sekundär pärlspont och kakelplattor över köksbänkar.
- Tak** Äldre bräddtak med hålkälslist, trol. 1800-tal.
- Fönster** Utåtgående tvålufts-fönster med äldre snickerier. Innerfönster utformade som ytterbågarna med profilerade spröjsar och äldre äggformade vred. Släta målade smyggar med profilerad smygbräda.
- Dörrar** Mot rum 10, profilerat foder av 1800-talstyp.

Övrigt Murad och vitkalkad spiskupa, trol. ursprunglig. Nedtill klädd med sentida kakelplattor. Sekundär köksinredning från 2007.

Kommentar Välbevarad planlösning och delvis bevarad fast inredning, sannolikt från andra hälften av 1800-talet.

Särskilt viktiga delar Rummets äldre planform och fasta inredning såsom brädgolv, spiskupa och fönstersnickerier.

Rum 13 mot rum 14. Troligen ursprunglig spiskupa i rummets västra hörn, delvis klädd med sekundära kakelplattor. ME SSM_10001941S

Rum 14 mot sydost. Rummet bevarar i stor utsträckning äldre fast inredning från 1800-talet. ME SSM_10001944S

Rum 14, 15

Trappa I rum 15, sekundär trappa mot vindsvåning från 2007 med stomme och steg av trä.

Golv Sentida trägolv från 2000-talet.

Väggar Putsade och målade. Ursprunglig sockelpanel med enkelt profilerad mittelbandslist.

Tak Ursprungligt putsat och målat tak med profilerad hålkälslist.

Fönster Utåtgående tvåluftsfönster med äldre snickerier. Ytterbågar med profilerade spröjsar, vertikala i rum 14 och kryssformade i rum 15, samt stormhaspar av 1800-talstyp. Innerfönster med profilerade spröjsar och äldre äggformade vred. Släta målade smyggar med profilerade smygbrädor.

Dörrar Mot rum 13 och verandan, halvfranska trefyllningsdörrar av 1800-talstyp med profilerade foder. Sekundära kromade

trycken.

Övrigt Flat, vitglaserad kakelugn från 1800-talets senare hälft. Gnistskydd i mässing. Sekundär garderobsinredning i rummets östra del från 2007.

Kommentar I stor utsträckning välbevarat rum, både vad gäller planlösning och fast inredning med snickerier från andra hälften av 1800-talet. Till de större förändringarna hör tillkomsten en trappa mot vindsvåning i rum 15, då en äldre grönglaserad kakelugn togs bort.

Särskilt viktiga delar Rummens planform, sannolikt ursprunglig. Merparten av fast inredning och snickerier, exempelvis dörrar, fönster, sockelpanel och foder samt kakelugn.

Rum 14 mot väster. ME SSM_10001945S

Rum 15 mot nordväst. Trappan tillkom i samband med en ombyggnad 2007. ME SSM_10001946S

Fönster med äldre krysspräjsade ytterbågar i rum 15. ME SSM_10001948S

Rum 16 mot nordväst. Verandan bevarar flera ursprungliga byggnadsdelar och detaljer. Fram till mitten av 1900-talet var verandan öppen, enbart med inglasade sidor. ME SSM_10001951S

Rum 16, veranda

Golv Äldre brädgolv, sekundärt vaxat. Profilerad sockel med sekundär påspikad slät list.

Väggar Mot norr, putsade och målade. I övrigt, liggande bred pärlspont, trol. 1800-talets andra hälft. Profilerad sockel.

Tak Bred pärlspont, lika väggar.

Fönster Mot norr och söder, fönsterrad av enluftsfönster med äldre snickerier och profilerade spröjsar. Mot väster, obrutna glaspardier från slutet av 1900-talet och äldre volutformade snickerier. Sentida släta fönsterbänkar.

Dörrar Mot rum 14, halvfransk trefyllningsdörr av 1800-talstyp med profilerade speglar och foder. Sekundära kromade trycken. Mot det fria, äldre halvfransk enkeldörr

med glasad överdel och sidofönster med fyllningar nedtill. Trycken och nyckelskylt, tidigt 1900-tal.

Kommentar Välbevarad, sannolikt ursprunglig glasveranda med snickerier och byggnadsdelar från 1800-talets andra hälft. Mindre förändringar har skett, bland annat montering av nya glaspardier mot väster, tidigare öppet mot det fria. Vid 1983 års ombyggnad förstärktes stommen under verandans golv med nytt virke.

Särskilt viktiga delar Rummets ursprungliga och säsonganpassade funktion. Fast inredning exempelvis, fönsterrad mot norr och söder, pärlspont, socklar samt spegeldörrar.

Mot rum 21 sitter en äldre bräddörr med profilerad liggande panel och smidda bandgångjärn. ME SSM_10001957S

Vindsvåning

Rum 20, vindfång

Golv Sekundär linoleummatta.

Väggar Ursprunglig stomme med profilerade stolpar och släta fyllningar. Dekorativt gavelröste med äldre mönstersågade snickerier.

Tak Målat slätt undertak.

Dörrar Mot rum 21, äldre bräddörr med liggande profilerad panel. Smidda plattgångjärn av 1800-talstyp och sekundära kromade trycken samt sekundär slät skiva monterad på dörrens baksidan. Äldre profilerat foder. Mot utvändig trappa, äldre halvfransk enkeldörr med glastruta som övre fyllning. Äldre järntrycke, trol. 1800-tal.

Övrigt Mot trappa, sentida räcke av vitmålat trä.

Kommentar Vindfånget ligget som en separat rumsvolym i nordost och har kontakt med marknivån genom en utvändig trätrappa. Före 2007, då den invändiga trappan tillkom, var det den enda förbindelsen till vindsvåningen. Mycket välbevarad rumsvolym med ursprungliga byggnadsdelar, detaljer och snickerier.

Särskilt viktiga delar Rummets planform, historiska funktion som vindfång och förbindelsen med den utvändiga trappan. Profilerade regler och gavelrösten samt dörrblad med tillhörande gångjärn och äldre trycken.

Rum 21 mot sydväst. Hela våningsplanets inredning och ytsikt präglas av en ombyggnad under 2000-talet. Bevarad fast inredning förekommer främst i dörr- och fönstersnickerier. ME SSM_10001950S

Rum 21, 22, 23

Golv Sekundärt trägolv, 2000-tal.
Väggar Sekundär brädpanel, 2000-tal.
Tak Sekundär brädpanel, 2000-tal.
Fönster I rum 22, sekundärt, kopplat tvålufts-fönster med krysspröjsade ytterbågar. Nya snickerier av äldre karaktär. I rum 23, utåtgående tvålufts-fönster med äldre snickerier. Ytterbågar med profilerade krysspröjsar, delvis med stormhaspar i järn av 1800-talstyp samt innerfönster med vertikala spröjsar. Båda fönstren har sekundära profilerade foder. Släta målade smygar med äldre profilerad smygbräda och fönsterbänkar med profilerad kant.

Dörrar Mot rum 23, äldre fyllningsdörr med brutet hörn med äldre kammarlås, trol. 1800-talets senare hälft. Äldre profilerat foder.

Kommentar Vindsvåningen inreddes i sin helhet 2007, då rummets nuvarande ytsikt och utseende tillkom. Delvis bevarad fast inredning i form av dörr- och fönstersnickerier.

Särskilt viktiga delar Äldre fönstersnickerier med krysspröjsade ytterbågar liksom äldre dörrblad och tillhörande foder.

Rum 23 mot nordväst. ME SSM_10001949S

Rum 22 mot sydost. ME SSM_10001947S

Rum 11 mot nordost. Hallen präglas delvis av en ombyggnad under 1910-talet. Då tillkom sannolikt de platsbyggda bänkarna som syns till vänster i bild, bakom trappan. ME SSM_10001972S

Lilla sjövillan

Bottenvåning

Rum 11, 19 hall och trappa

- Trappa** Äldre trappa med stomme och steg av trä, 1910-tal.
- Golv** Sentida linoleummatta samt kalkstensplattor.
- Väggar** Putsat och målat/vävtapet. Äldre profilerat listverk. Profilerad sockel.
- Tak** Putsat och målat tak med hålkälslist.
- Fönster** Utåtgående tvåluftsfönster med överfönster. Äldre snickerier med dekorativ, profilerad mittpost och stormhaspar av 1800-talstyp. Innerfönster utformade som ytterbågarna med äldre äggformade vred. Äldre halvfransk smygpanel och profilerat foder. Fönsterbänk med profilerad kant.
- Dörrar** Mot farstukvist, äldre innerdörr med fyra fyllningar. Profilerade foder. Sekundära kromade trycken. Sentida slät ytterdörr med kvadratisk glastruta i över

delen. Mot rum 12, äldre trefyllningsdörr med överstycke i form av kvadratiska fyllningar, trol. 1910-tal. Mot rum 18, äldre profilerat foder med smygpanel.

Övrigt Hörnstolpar till trappan med snidade jugendmotiv. Äldre handledare i omålat trä med svarvade avslutningar. Intill trappan, två platsbyggda bänkar, trol. 1910-tal.

Kommentar Rummet präglas delvis av en ombyggnad gjord omkring 1910 då bl.a. trappan mot vindsvåningen ersattes av en ny. Ett tidigare vindfång i väster har tagits bort någon gång under 1900-talet.

Särskilt viktiga delar Bevarad fast inredning från slutet av 1800-talet och 1900-talets första hälft, exempelvis dörrar och fönster med smygpanel, snidade trappstolpar och profilerade listverk.

Rum 11 mot trappa. Vid en ombyggnad under 1910-talet ersattes den ursprungliga trappan med den nuvarande. ME SSM_10001978S

Detalj av dekorativ trappstolpe från 1910-talet. ME SSM_10001977S

Rum 14 mot väster. I rummet finns en vitglaserad kakelugn från 1800-talets senare hälft liksom äldre dörrsmygpanel mot rum 11. ME SSM_10001973S

Rum 14

- Golv** Sentida linoleummatta.
- Väggar** Putsade och målade. Profilerad sockel.
- Tak** Putsat och målat med hålkäl. Äldre takrosett i stuck.
- Fönster** Utåtgående tvålufts-fönster med överfönster. Äldre snickerier med dekorativ, profilerad mittpost och stormhaspar av 1800-talstyp. Innerfönster utformade som ytterbågarna med äldre äggformade vred. Äldre halvfransk smygpanel och profilerat foder. Fönsterbänk med profilerad kant.

Dörrar Mot hall, äldre profilerade foder och slät målad smyg.

Övrigt Rund, vitglaserad kakelugn från 1800-talets senare hälft.

Kommentar Delvis välbevarad f d jungfrukammare med inslag av äldre fast inredning.

Särskilt viktiga delar Rummets bevarade planform och fasta inredning, exempelvis dörr- och fönstersnickerier, takrosett, profilerade foder, socklar liksom kakelugn.

Rum 15 mot söder. Rummets rikliga ljusinsläpp från stora fönster är typiskt för tidens sommarvillor. ME SSM_10001962S

Rum 15, vardagsrum

- Golv** Sekundär ekparkett.
- Väggar** Tapetserade med enkelt profilerat listverk. Äldre, hög profilerad sockel.
- Tak** Putsat och målat med hålkål. Äldre profilerad taklist och takrosett i stuck.
- Fönster** Utåtgående tvåluftsfönster med överfönster. Äldre snickerier med dekorativa, profilerade mittposter och stormhaspar av 1800-talstyp. Innerfönster utformade som ytterbågarna med äldre fällbomsbeslag. Äldre halvfransk smygpanel och profilerat foder. Fönsterbänkar med profilerad kant.
- Dörrar** Mot rum 17, bred öppning med profilerade

foder, trol. 1910-tal. Slät, målad smyg. Mot rum 11, äldre fyrfyllningsdörr med profilerade speglar, foder och smygpanel. Sekundära kromade trycken.

Övrigt Flat kakelugn i nyrenässans med värmskåp, 1800-talets andra hälft. Gnistskydd i vit marmor.

Kommentar Bevarad rumsvolym med äldre fast inredning.

Särskilt viktiga delar Rummets bevarade planform och fasta inredning, exempelvis takstuckaturer, dörr- och fönstersnickerier, socklar liksom kakelugn.

Rum 15 mot norr. Den breda öppningen mot rum 17 med profilerade foder tillkom under 1910-talet. ME SSM_10001964S

Detalj av äldre fönstersnickerier i rum 15. De dekorativt profilerade mittposterna förekommer på hela våningsplanet. ME SSM_10001966S

Dörr mot rum 11. Exempel på äldre dörrblad med profilerat foder på bottenvåningen. ME SSM_10001969S

Verandan mot norr. Vålbevarad veranda med snickerier och byggnadsdelar, sannolikt ursprungliga. ME SSM_10001971S

Rum 16, veranda

Golv Sentida linoleummatta.

Väggar Pärlepont, trol. 1800-talets andra hälft eller 1900-talets början. Putsad och målad bakre vägg. Profilerad sockel.

Tak Pärlepont, lika väggar med hålkälslist.

Fönster Genomgående fönsterrad av enlufts-fönster. Äldre snickerier med innerfönster utformade som ytterbågarna med krysspröjsade överdelar och enkelt profilerade foder, trol. 1800-talets andra hälft.

Dörrar Mot vardagsrum, äldre halvfransk pardörr med glasad överdel och överfönster. Sekundära mässingstrycken av äldre karaktär. Äldre profilerade foder.

Kommentar Vålbevarad glasveranda med snickerier och byggnadsdelar från slutet av 1800-talet. Verandan finns inte avbildad på Fahlgrens målning av Äppelviken från 1881 och ska ha uppförts senare under 1880-talet, (se kapitlet Historik).

Särskilt viktiga delar Rummets ursprungliga och säsongsanpassade funktion. Bevarad fast inredning, särskilt fönsterraden mot söder och öster. Andra viktiga delar är pärlepontsklädda väggar och tak samt den glasade pardörren.

Rum 17 mot nordost. ME SSM_10001959S

Rum 17, matrum

Golv Sentida linoleummatta.

Väggar Tapetserade med enkelt profilerat listverk. Äldre, hög profilerad sockel.

Tak Putsat och målat med hålkäl. Takrosett i stuck.

Fönster Utåtgående tvåluftsfönster med överfönster. Äldre snickerier med dekorativa, profilerade mittposter och stormhaspar av 1800-talstyp. Innerfönster utformade som ytterbågarna med äldre fällbomsbeslag. Äldre halvfransk smygpanel och profilerat foder. Fönsterbänkar med profilerad kant.

Dörrar Mot rum 15, bred öppning med profilerade foder, trol. 1910-tal. Mot rum 18,

sekundär dörröppning med profilerade foder, 1980-tal.

Övrigt Rund vitglaserad kakelugn från senare delen av 1800-talet.

Kommentar Rummet bevarar delvis äldre planform och fast inredning. Öppningen mot rum 15 förstörades i samband med en ombyggnad på 1910-talet. Förbindelsen till köket togs upp under 1980-talet.

Särskilt viktiga delar Rummets bevarade planform och fasta inredning, exempelvis profilerade foder mot rum 15, fönstersnickerier, sockel, takrosett och kakelugn.

Rum 18 mot söder. Kökets inredning och ytskikt präglas av en ombyggnad under 2000-talet. Väggarnas pärlspont är sekundär men bidrar till en äldre karaktär. ME SSM_10001961S

Rum 18, kök

Golv Sentida kalkstensplattor.

Väggar Sekundär pärlspont från 2007. Profilerad sockel.

Tak Putsat och målat med hålkälslist.

Fönster Utåtgående tvålufts-fönster med överfönster. Äldre snickerier med dekorativ, profilerad mittpost och stormhaspar av 1800-talstyp. Innerfönster utformade som ytterbågarna med äldre äggformade vred. Äldre halvfransk smygpanel och profilerat foder. Fönsterbänk med profilerad kant.

Dörrar Mot rum 17, sekundär dörröppning med

sentida karnissvängt foder och slät målad smyg.

Övrigt Rund, vitglaserad kakelugn från 1800-talets senare hälft. Modern köksinredning från 2000-talet.

Kommentar Rummets ytskikt, fasta inredning och planlösning präglas i stor uträkning av förändringar gjorda under 1900- och 2000-talen. Förbindelsen till matrummet togs upp under 1980-talet.

Särskilt viktiga delar Bevarad fast inredning, i huvudsak fönstersnickerier.

Rum 21 mot balkong. Flera ytskikt och byggnadsdelar på vindsvåningen härrör från ombyggnaden under 1910-talet, exempelvis de karakteristiska foder med hyvlade "spår". ME SSM_10001983S

Vindsvåning

Rum 21, 24, 25B, övre hall

Golv Äldre brädgolv med frisbräda, lackat.

Väggar Tapetserade. Profilerad sockel.

Tak Putsat och målat.

Fönster Mot balkong, sekundärt kopplat fönster med småpröjsad ytterbågge och nya snickerier, 1980-tal. Äldre foder lika fodren kring garderobsdörrar, trol. 1910-tal.

Dörrar Mot rum, 22 och 26, helfranska enkeldörrar med äldre trycken i mässing, trol. tidigt 1900-tal. Äldre profilerade foder. Mot garderober, enkla fyllningsdörrar med äldre nyckelskyltar samt foder med dekorativa "spår", trol. 1910-tal. Mot balkong, sentida glasad enkeldörr, 1980-tal. Mot toalett, sekundär fyllningsdörr med profilerade foder, 1980-tal.

Kommentar Rummet präglas i stor utsträckning av en ombyggnad på 1910-talet. Planformen förändrades i samband med bygget av den nya vindstrappan, inrättande av garderober samt toalett. I början av 1980-talet utvidgades badrummet. Samtidigt byttes fönster- och dörrparti mot balkong.

Särskilt viktiga delar Fast inredning från 1910-talet då våningsplanet byggdes om. Hit hör bland annat dörrar med äldre trycken mot rum 22 och 26 samt garderobsdörrar med tillhörande jugendfoder.

Rum 21a, 28

Badrum med sentida ytskikt och inredning samt takfönster från 1980-talet, ej besökt.

Rum 21 mot nordväst. ME SSM_10001988S

Rum 22 mot söder. I rummet ligger ett äldre brädgolv där frisbrädor markerar platsen för en tidigare eldstad.
ME SSM_10001982S

Rum 22, 23, 25, 26, 29G

- Golv** Äldre brädgolv med frisbräda, lackat. I rum, 22 med spår från en tidigare kakelugn. I rum 26, sentida linoleummatta.
- Väggar** Tapetserade. Pärlspont i garderober. Hög profilerad sockel.
- Tak** Putsat och målat, delvis med takrosetter i stuck.
- Fönster** Utåtgående tvåluftsfönster med överfönster. Äldre snickerier med dekorativa, profilerade mittposter. Ytterbågar har delvis stormhaspar av 1800-talstyp. Innerfönster utformade som ytterbågarna med äldre äggformade vred. Släta målade smyggar, profilerat foder och fönsterbänk med profilerad kant.
- Dörrar** Mot garderober, enkla fyllningsdörrar

med äldre nyckelskyltar, trol. 1910-tal, ev. med äldre 1800-talsfoder.

Övrigt Flat kakelugn i nyrenässans med värmskåp från 1800-talets andra hälft.

Kommentar Välbevarad planlösning, sannolikt från 1800-talet andra hälft med äldre fast inredning. Planformen i rum 22 förändrades något i samband med ombyggnaden av våningsplanet på 1910-talet. Då tillkom sannolikt nuvarande garderobsdörrar mot rum 23G, 25G, 29G,

Särskilt viktiga delar Inredning från 1800-talets andra hälft med inslag från ombyggnaden under 1910-talet, såsom brädgolv, fönster- och dörrsnickerier, kakelugn samt spår av tidigare eldstäder.

Rum 26 mot nordost. ME SSM_10001985S

Exempel på förrådsbyggnadens äldre interiörer, koncentrerade till byggnadens västra del. Här är väggarna murade av natursten och taken av tegel. På bildens syns en äldre dörr med liggande panel, smidd spik och dekorativt handtag i järnsmide. ME SSM_10002229S

Förrådsbyggnaden

- Golv** Olika typer av brädgolv liksom stampat jordgolv i flera utrymmen.
- Väggar** Brädfodrade väggar. Grovhuggna block av natursten i byggnadens västra del.
- Tak** Mestadels brädfodrade undertak, sannolikt sekundära. Äldre murade tegelvalv samt putsat och vitkalkat tak i byggnadens västra del.
- Dörrar** Olika typer av enkla bräddörrar mot förråden av sentida karaktär. I de undersökta utrymmena finns ett par äldre bräddörrar med liggande panel med handtag och dekorativa beslag av smidesjärn.

Äldre utanpåliggande kammarlås förekommer på något enstaka dörrblad.
Karmar av äldre bilat timmer.

Kommentar Äldre ekonomibyggnad med jordkällare som byggts till i omgångar och som idag präglas av sin förändrade funktion. Delvis bevarad stomme och äldre byggnadsdelar.

Särskilt viktiga delar Äldre stomme, särskilt i byggnadens västra del, murad av natursten med valv av tegel. Andra viktiga delar är äldre bräddörrar med tillhörande gångjärn och smidesdetaljer.

Murade väggar och dörrkarm av bilat timmer i byggnadens västra del. ME SSM_100022245

Notförteckning

- 1 Bromma kyrkoarkiv, A1 husförhörlängder, vol. 21, 1847-1850 s. 48. L.F Blackstadius förekommer även i Brommas husförhörlängder åren 1851-1855 och 1855-1861.
- 2 Blume (1971) s. 16
- 3 'Vue af Äppelviknen'. Olja på duk av konstnären Johan Zacharias Blackstadius, 1856. Inventarienummer SSM 9330, SSM
- 4 Bjurholm (1905) s. 75
- 5 Bring (1949) s. 191
- 6 Björkman (1933) s. 23
- 7 Westrin (1917) s. 1205
- 8 Atmer (1987) s. 27-30
- 9 Andersson Flygare (1995) s.25
- 10 Bring (1949) s. 196. I Post- och inrikes tidningar 1860.07.06 står att läsa: Uppå ansökning af Bryggarne F. W. Bille, P. Bjurholm, A. Bjurholm j:r /.../ L. F. Blackstadius och handlanderne P. E. Norstedt, C Kruse, M. W. Holmberg samt Vinskanen C. W. Brinck, hvilka bildat bolag under namn af "Sandviks glashytte Aktiebolag", med hufvudsakligt äntlamål att å frälselägenheten Sandvik, i Bromma socken och Sollentuna härad af Stockholms län, idka tillverkning af buteljer och andra glasvaror, har K. M:t den 28 nästl. Juni för bemälda Aktiebolag fastställt Bolagsordning.
- 11 Äppelvikens gård behandlas i Ringstedt (2010) om torpen i Bromma. Äppelvikens gård var från början ett torp under Ulvsunda säteri och omnämns första gången i 1754 års jordebok. Under 1810-talet omvandlades torpet till säteri av grosshandlare Daevel.
- 12 Brandförsäkring från 1809 av torp i Äppelviken, Brandförsäkringsverket nr 07432
- 13 Karta öfver alla ägor till Äppelviken uti Stockholms län, upprättad år 1859, SSA
- 14 Björkman (1933) s. 19-20
- 15 Bygglovshandlingar dnr III:1094/66, SBK
- 16 Björkman (1968) s. 79
- 17 Blume (1971) s. 16
- 18 Atmer (1987) s. 46
- 19 Lindberg (1957) s. 126
- 20 Atmer (1987) s. 498
- 21 Lundberg (1978) s. 233
- 22 Söderström (2003) s.469-471
- 23 Arbetsritningar, Tk-arkivet.
- 24 Bygglovshandlingar dnr 841-1681-82 samt ritningar från Tk-arkivet.
- 25 Bygglovshandlingar dnr 1996-139-60
- 26 Muntliga uppgifter från projektledare och hyresgäster i maj 2014.
- 27 I Björkman (1933) s.20 görs en exakt tidsbestämning av trädgårdens tillkomst till år 1866 men eftersom källhänvisningar saknas kan uppgiften ej bekräftas.
- 28 Atmer (1987) s.192
- 29 Karta öfver alla ägor till Äppelviken uti Stockholms län, upprättad år 1859, SSA
- 30 Fotografierna som hänvisas till är i privat ägo.
- 31 Bihang nr 127 till beredningsutskottets utlåtande och memorial för år 1909, sid. 19, SSM
- 32 Fastighetskontorets diarietörda handlingar 1919-1964, F 1A:5, Tk-arkivet
- 33 Bygglovshandlingar dnr IV:996/73m, SBK
- 34 Minskningen av fruktträd framträder vid jämförelser med äldre bildmaterial (se ex. bild sid. 16) och omnämns även i Björkman (1933) s. 20
- 35 Uppgiften att det specifikt rör sig om persiska syrener är hämtad från hyresgästerna.

Källor och litteratur

Otryckta källor

Arkivet för Trafikkontoret och Exploateringskontoret
(Tk-arkivet)

Uppmättnings- och ombyggnadsritningar
Fastighetskontorets diarieförda handlingar 1919–
1964

Brandförsäkringsverkets arkiv (BFV)
Besiktningslistor

Stockholms stadsarkiv (SSA)
Kartor och ritningar för Äppelviken

BRYGGAREÄMBETETS I STOCKHOLMS PENSIONS KASSA
Verksamhets- och revisionsberättelser

Stockholms stadsmuseums arkiv (SSM)
Fotografier
Handlingar
Konstsamlingen

Tryckta källor och litteratur

Andersson Flygare, Iréne, 'Mälardalen. En gemensam
historia', i *Mälardalsrådets rapportserie 1994:1*, 1995

Bjurholm, Anders, *Fd Bryggareämbetets i Stockholm
pensionskassa åren 1847–1900*, Stockholm 1905, SSA

Björkman, Gunnar, 'När Äppelviken var sommar-
nöje', *Bromma hembygdsförenings årsskrift*,
Stockholm, 1932

Björkman, Gunnar, 'Brommaglimtar' *Bromma
hembygdsförenings årsskrift*, Stockholm, 1968

Blume, Ann, 'Äppelvikens gård', *Bromma hem-
bygdsförenings årsskrift*, Stockholm, 1971

Bring, Samuel E., *Anders och Pehr Bjurholms bryggerier*,
Stockholm, 1949

Lindberg, Bengt, *Brommabygden*, Stockholm, 1957

Lundberg, Erik, *Svensk bostad: dess utveckling och tra-
ditionsbildning : dess förhållande till utländskt samt dess
egenart och framtida möjligheter*, 2., omarb. uppl.,
Stockholm, 1978

Post- och inrikes tidningar 1860.07.06

Ringstedt, Nils, *Torpen i Bromma: historik, lägen och
lämningar*, Instant book, Stockholm, 2010

Söderström, G m fl, *Stockholm utanför tullarna*.
Nittiosju stadsdelar i ytterstaden, Stockholm
2003

Westrin, Theodor, 'Sten Stenberg' i *Nordisk familje-
bok: konversationslexikon och realencyklopedi*,
Stockholm, 1917

Förkortningar

BFV Brandförsäkringsverkets arkiv

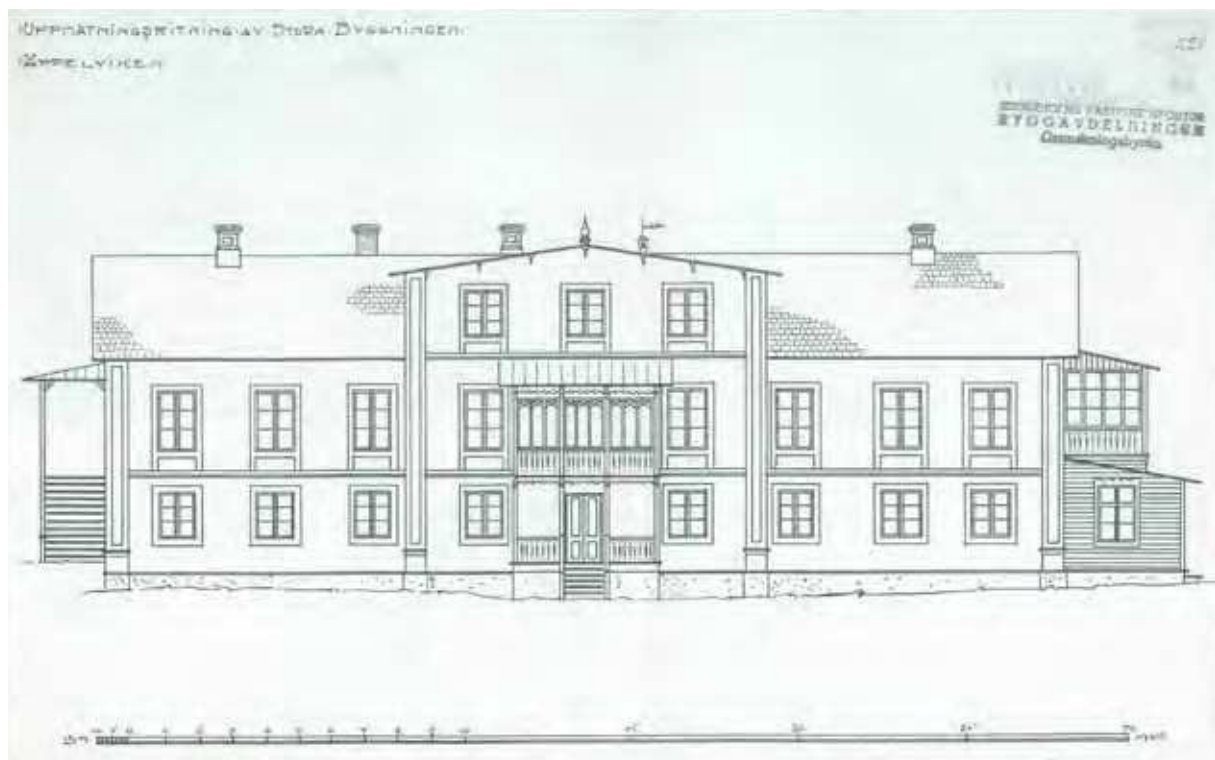
SBK Stadsbyggnadskontoret

SSM Stockholms stadsmuseum

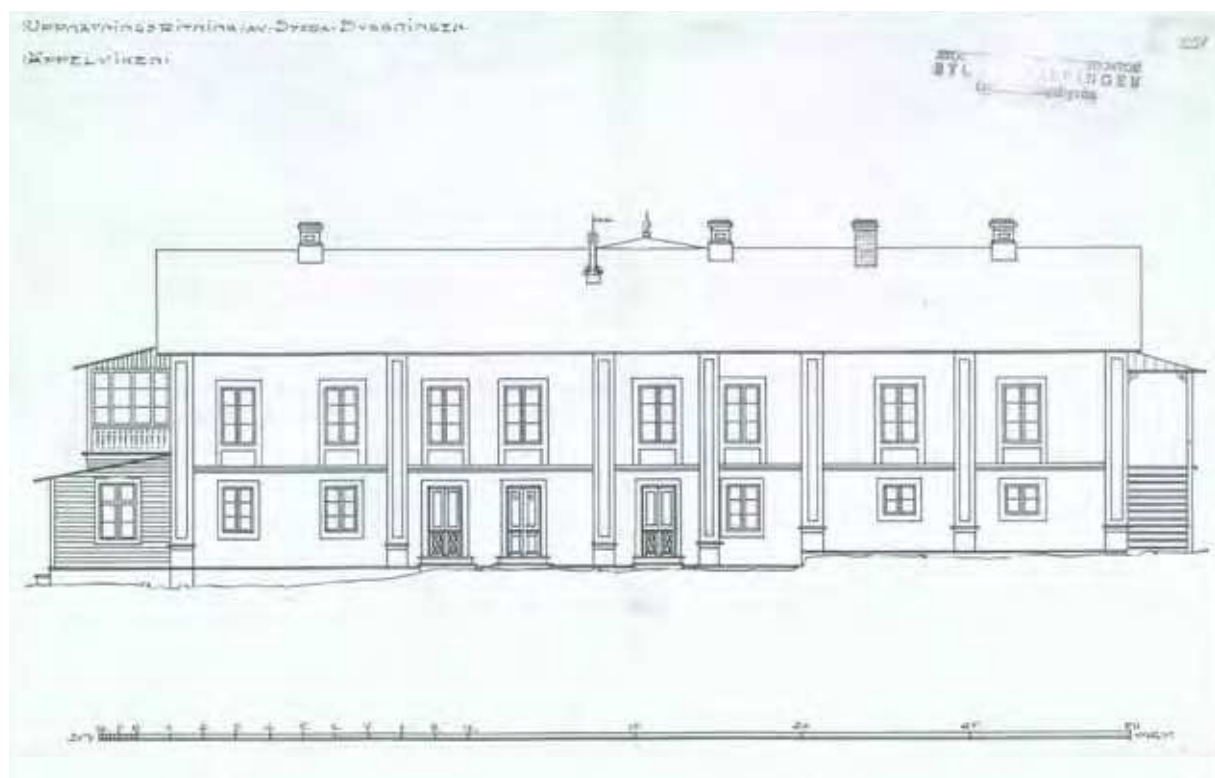
Tk-arkivet Arkivet för Trafikkontoret och
Exploateringskontoret

Uppmätningsritningar från 1914

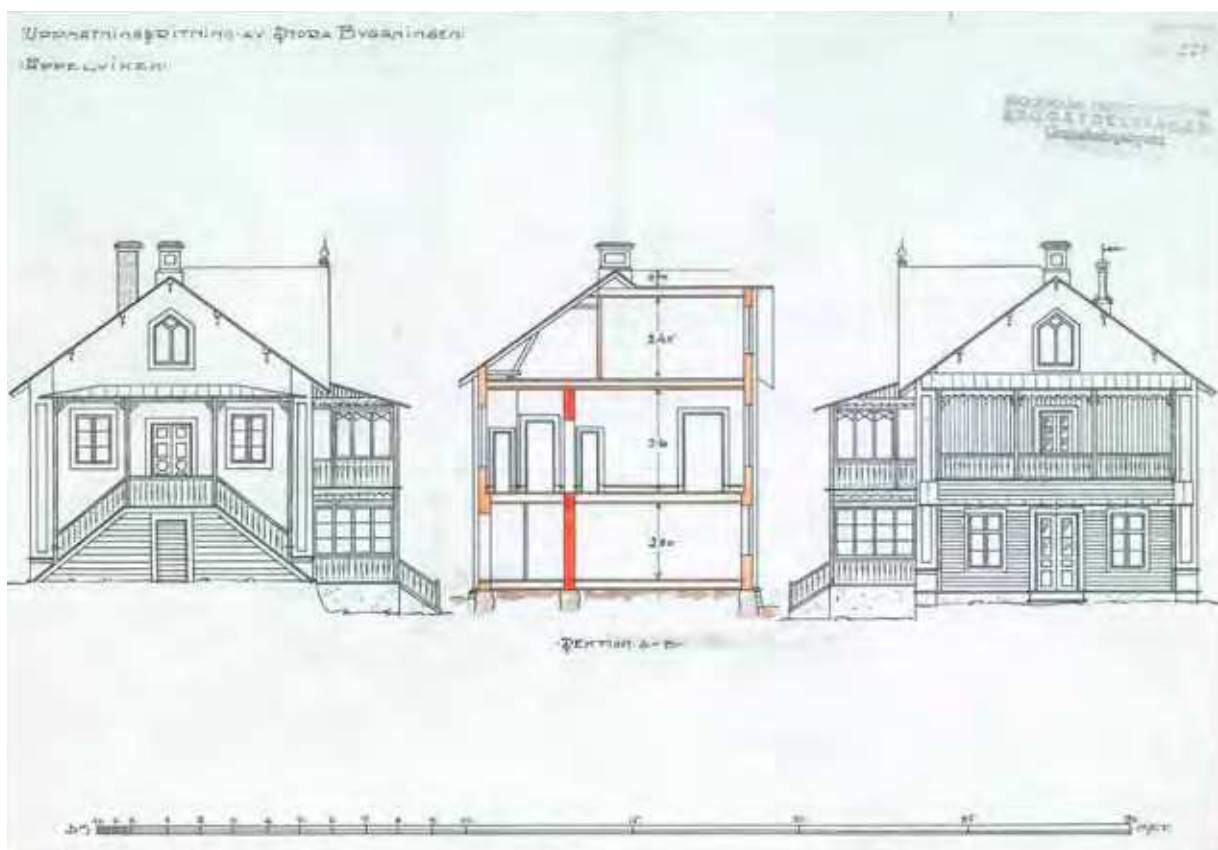
Uppmätningsritningar daterade 12.01.1914, Tk-arkivet

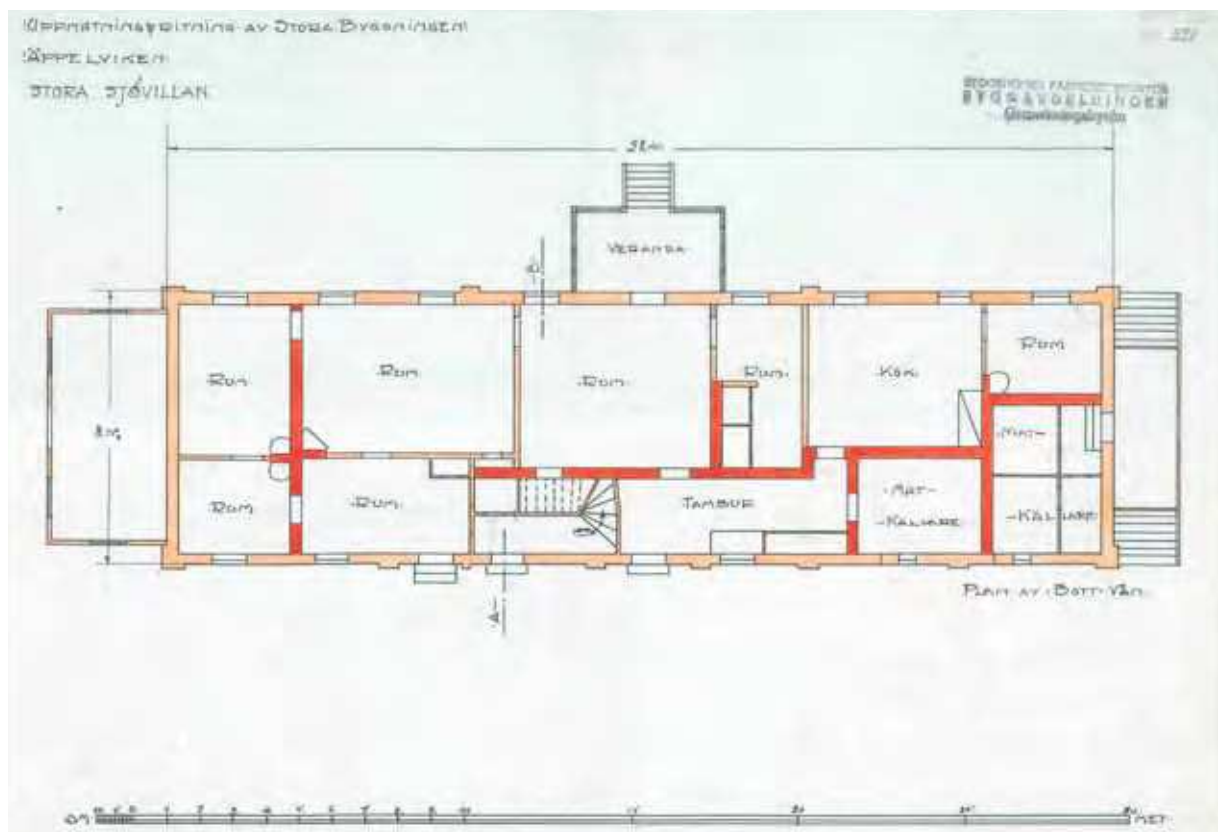
Stora sjövillan, västra fasaden

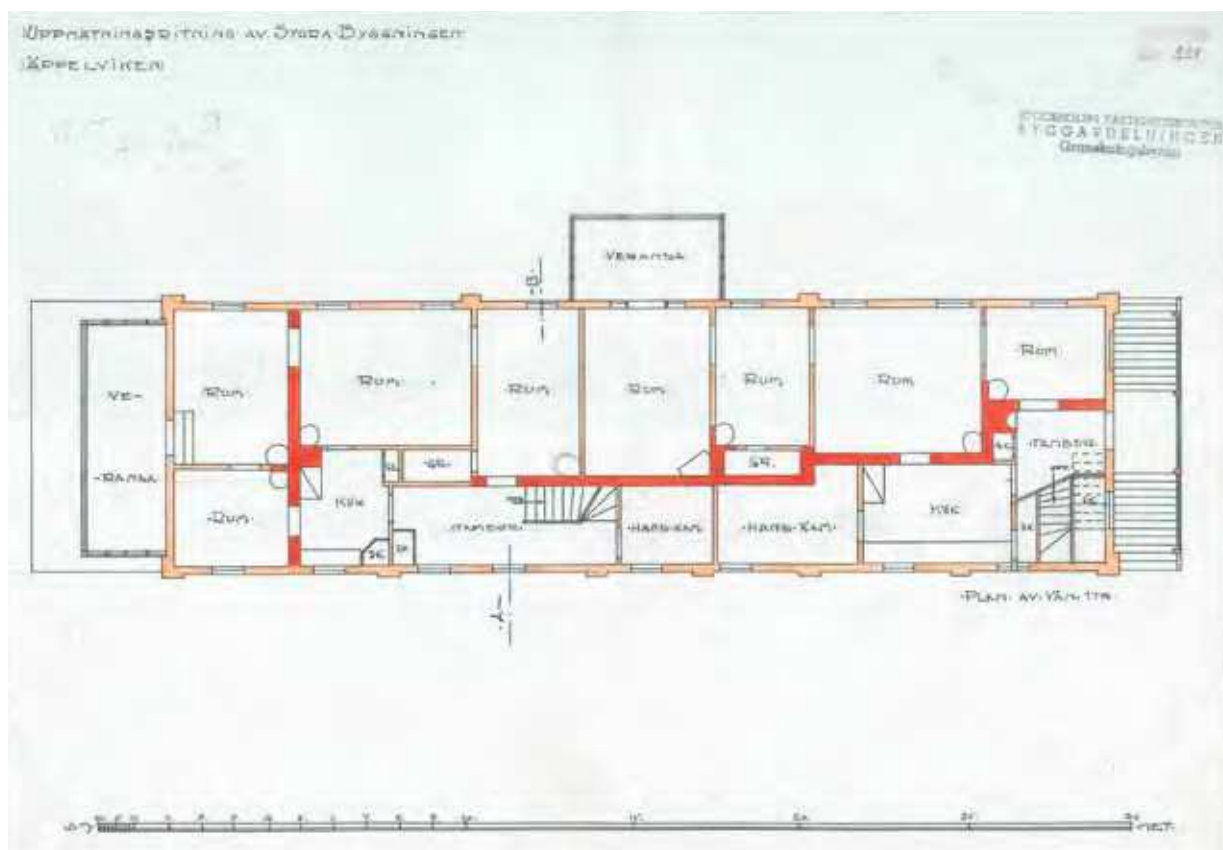
Stora sjövillan, östra fasaden

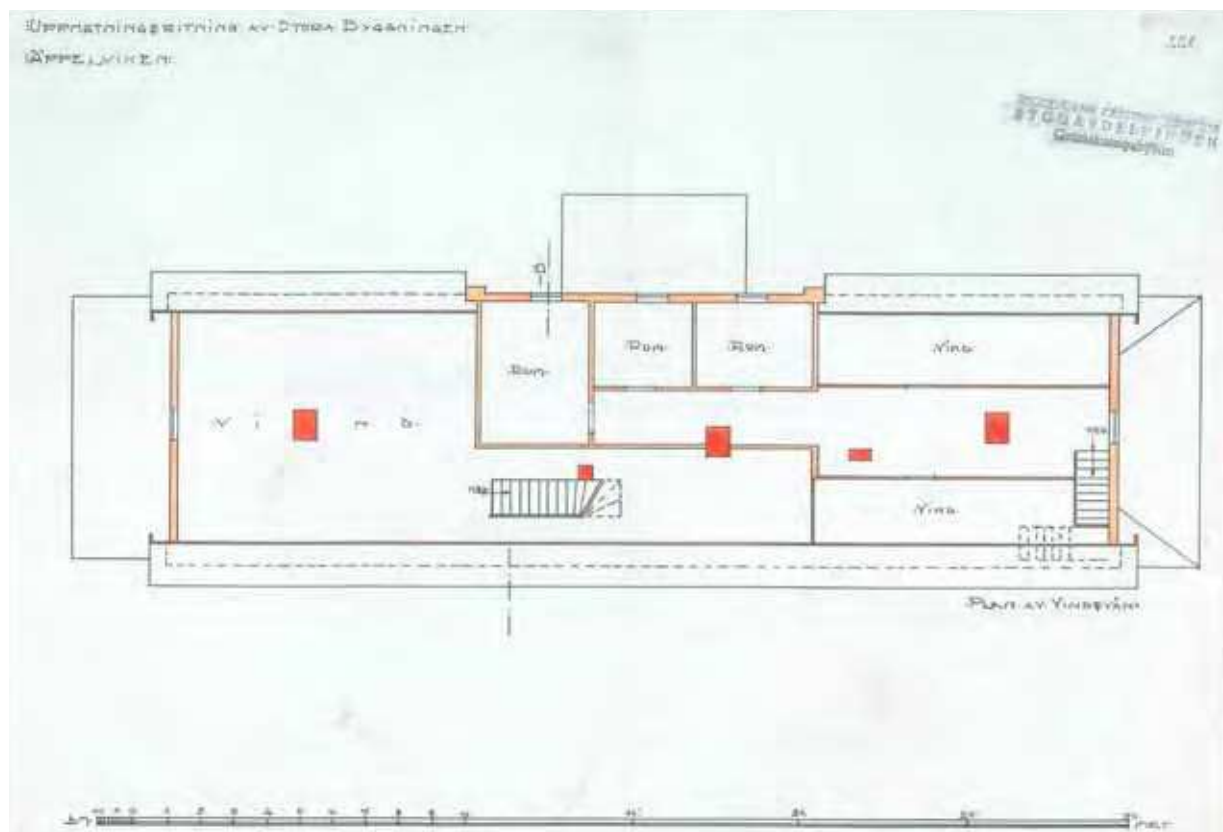
Stora sjövillan, norra och södra gavelfasaden samt sektion

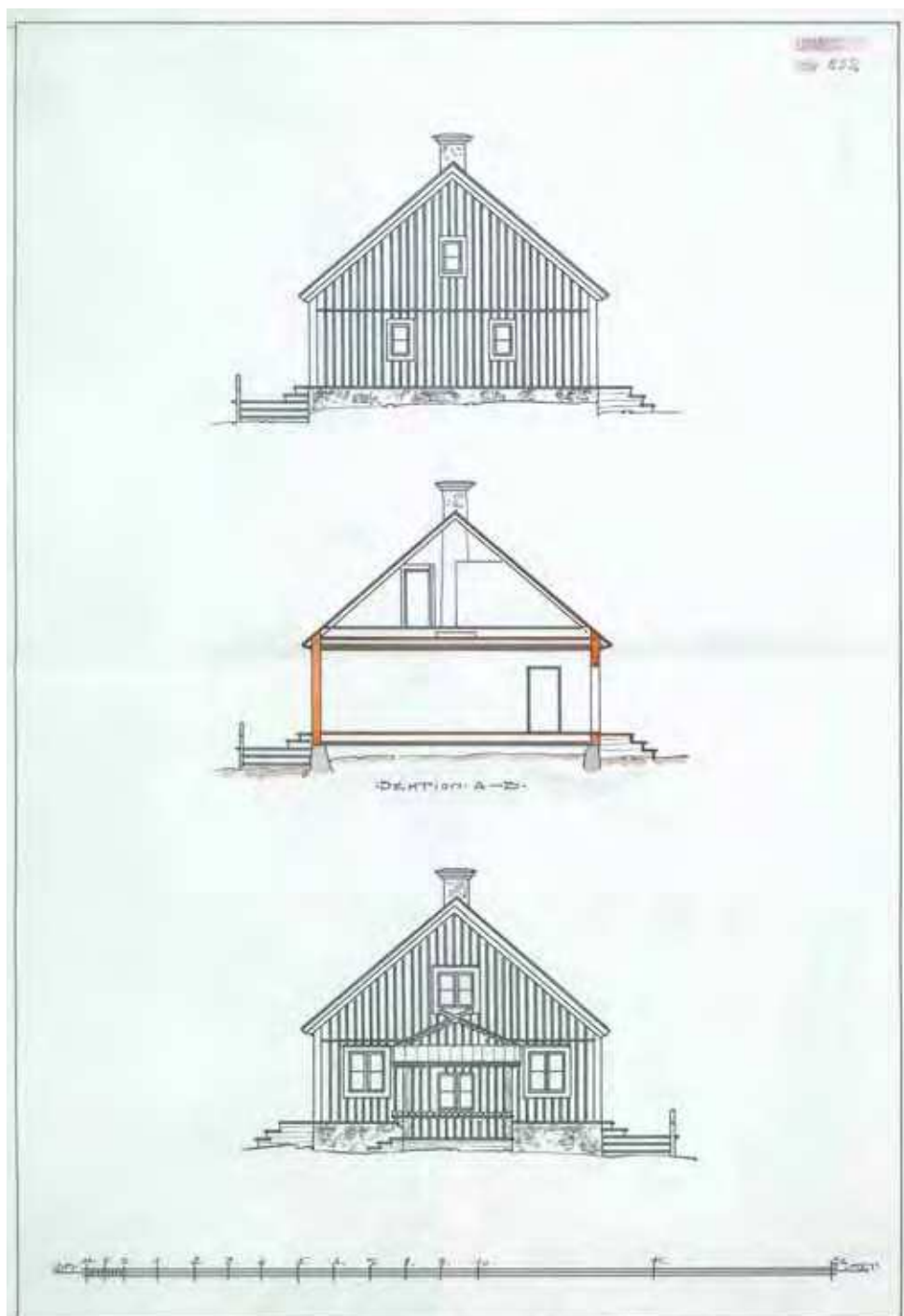
Stora sjövillan, plan av bottenvåning

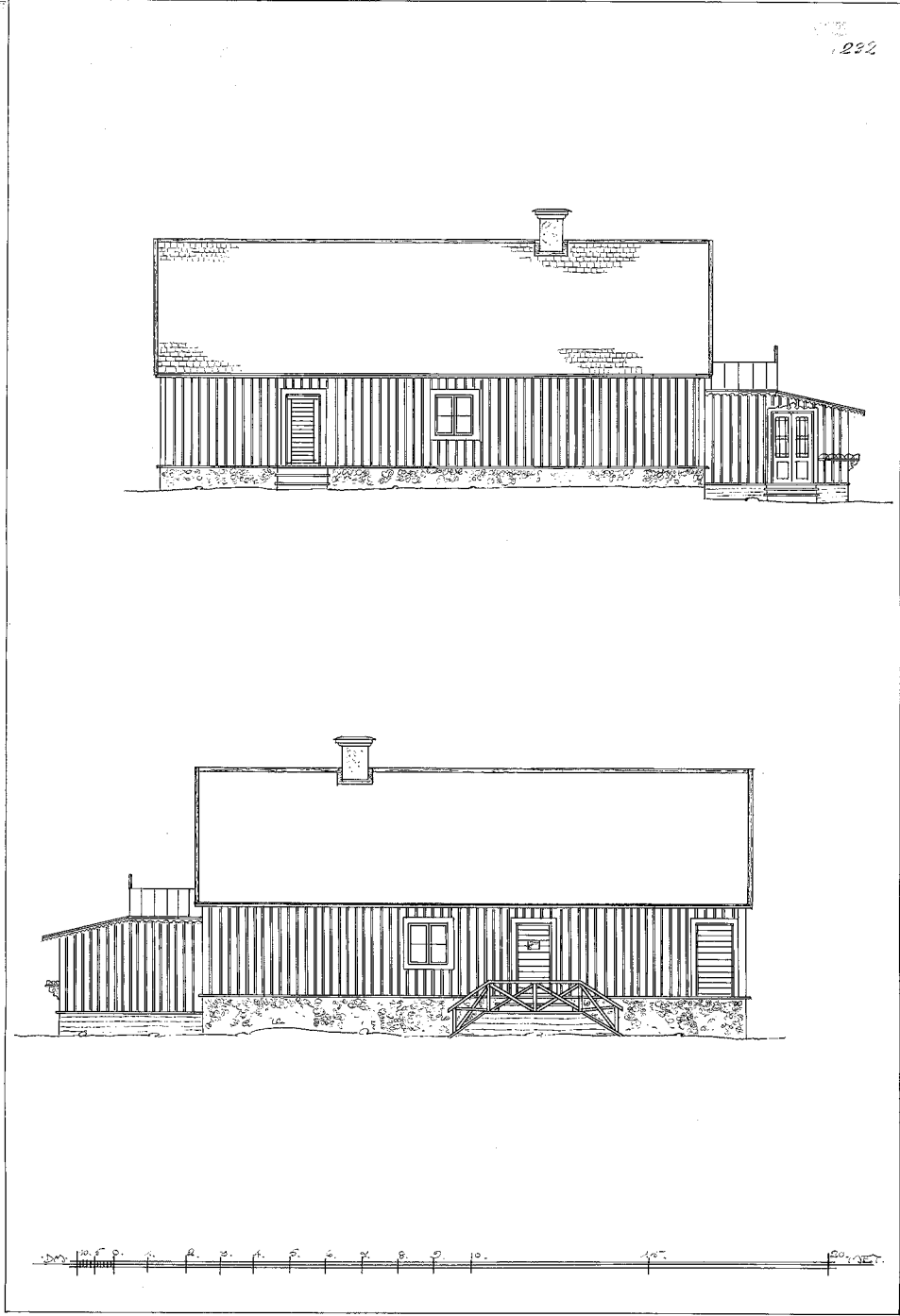
Stora sjövillan, plan av våning 1 trappa

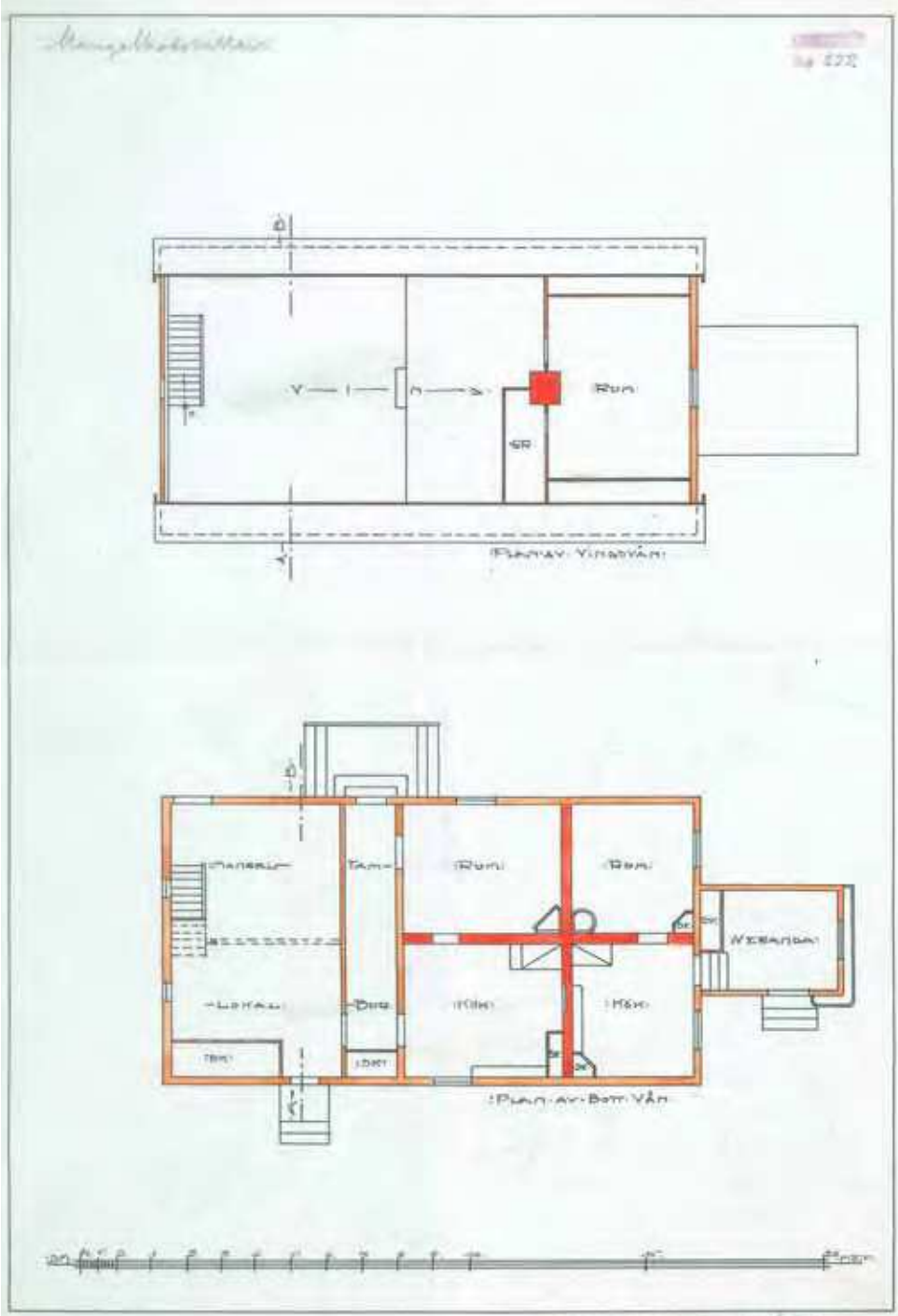
Stora sjövillan, plan av vindsvåning

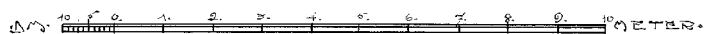
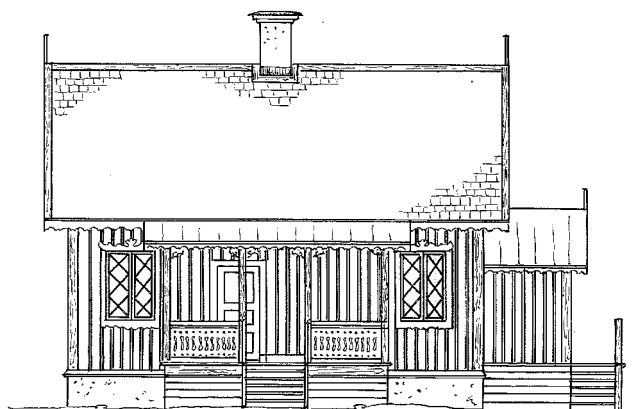
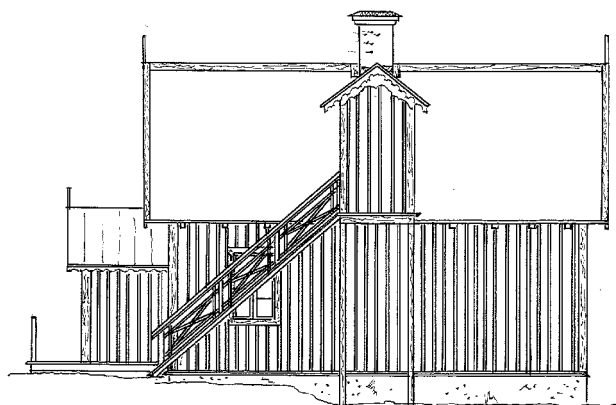
Mangelbodsvillan, norra och södra gavelfasaden samt sektion

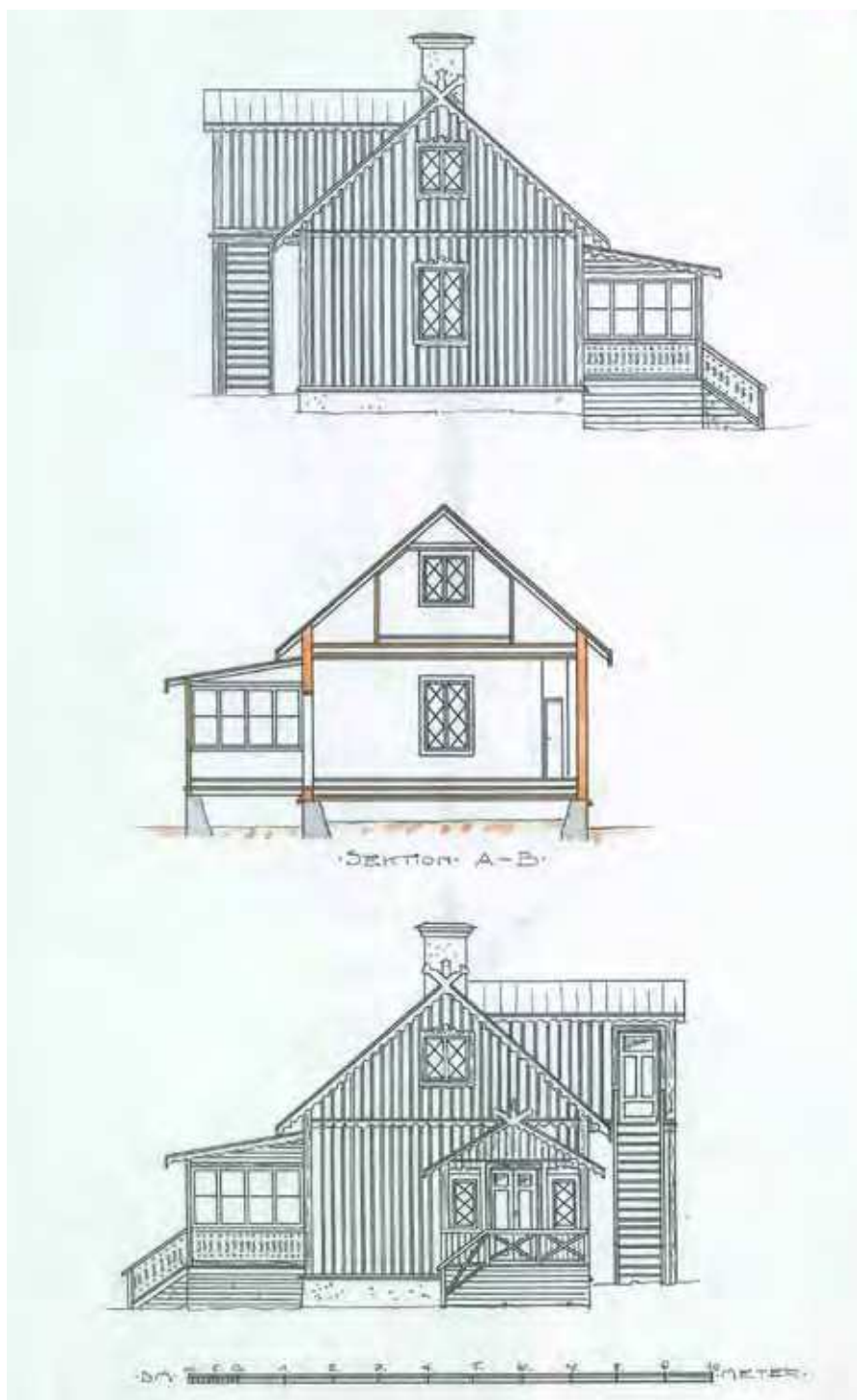
Mangelbodsvillan, västra och östra fasaden

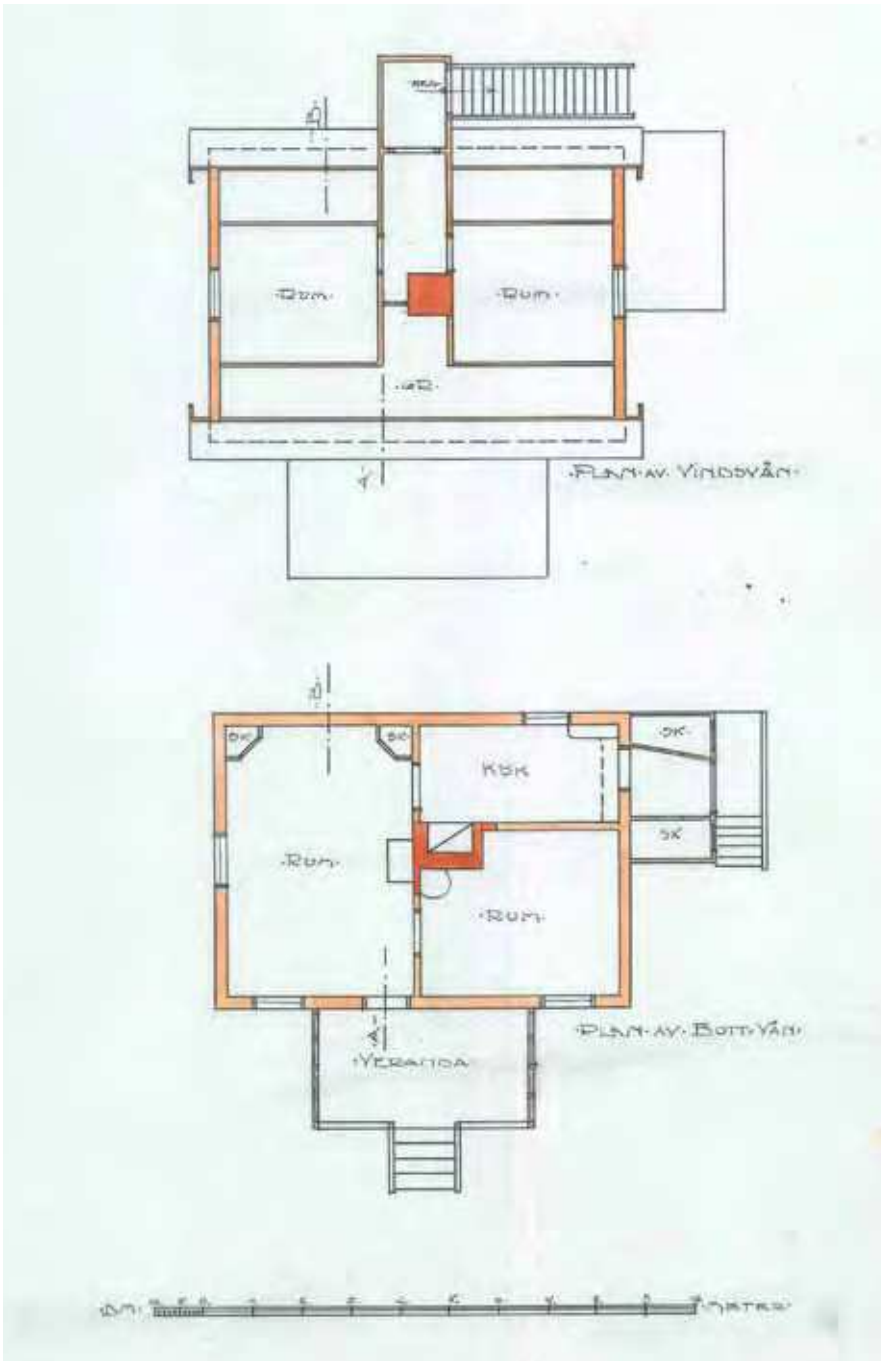
Mangelbodsvillan, plan av bottenvåning och vindsvåning

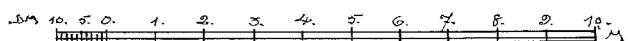
Alphyddan, västra och östra fasaden

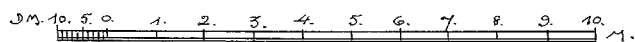
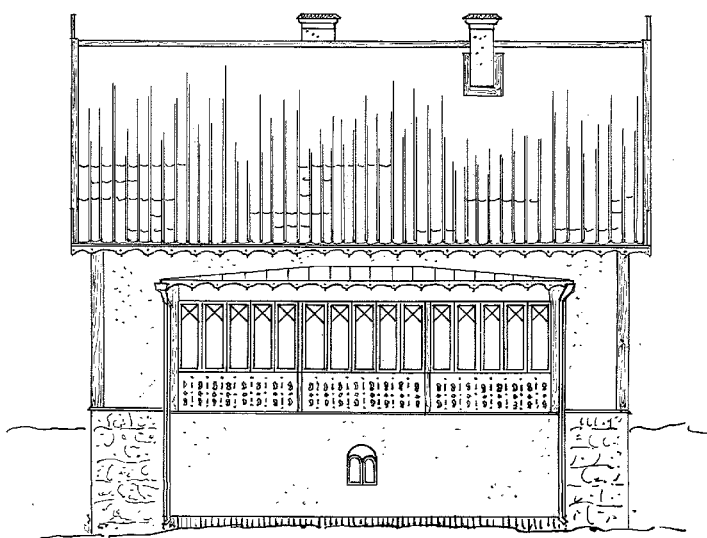
Alphyddan, norra och södra gavelfasaden

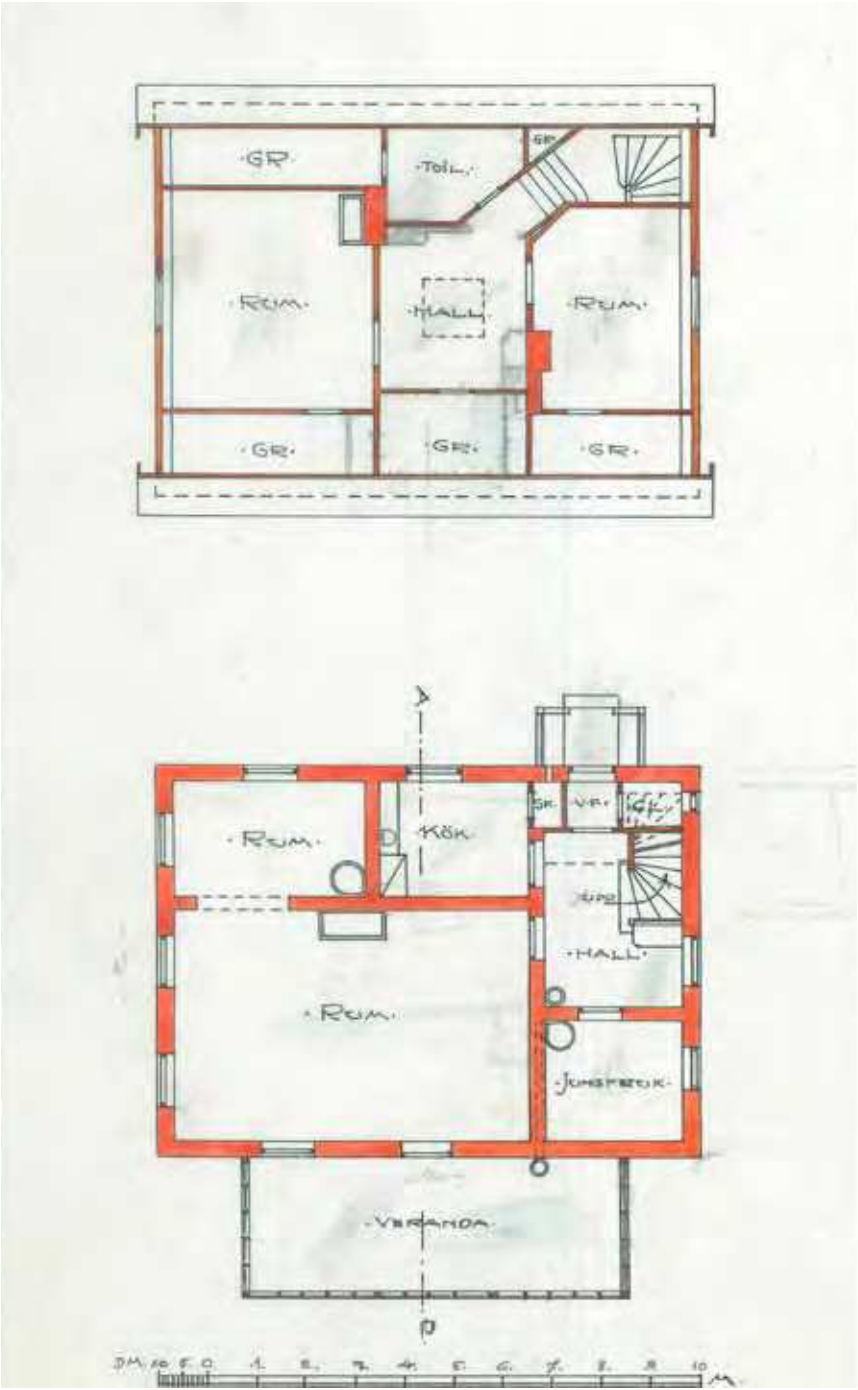
Alphyddan, plan av bottenvåning och vindsvåning

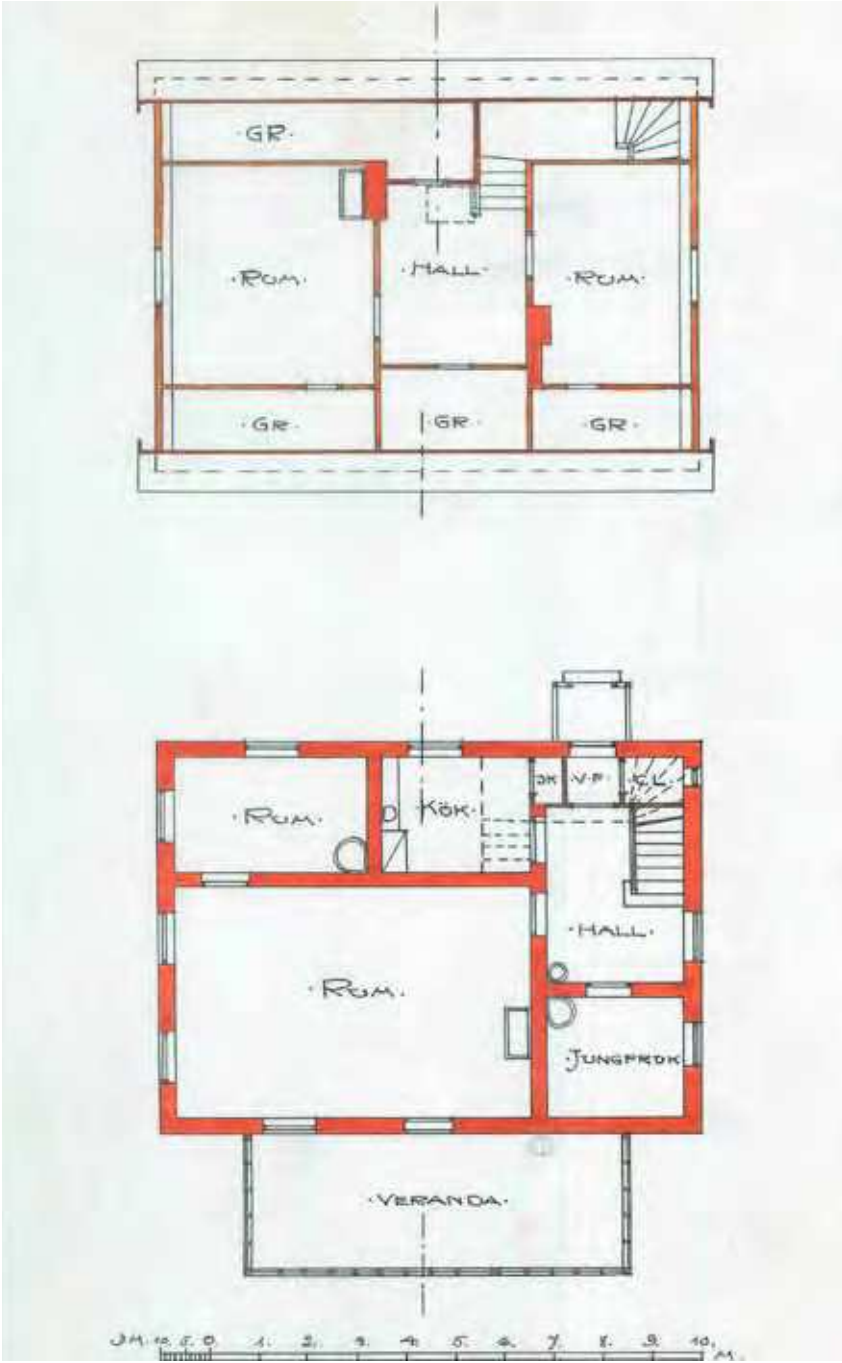
Lilla sjövillan, västra och östra gavelfasaden

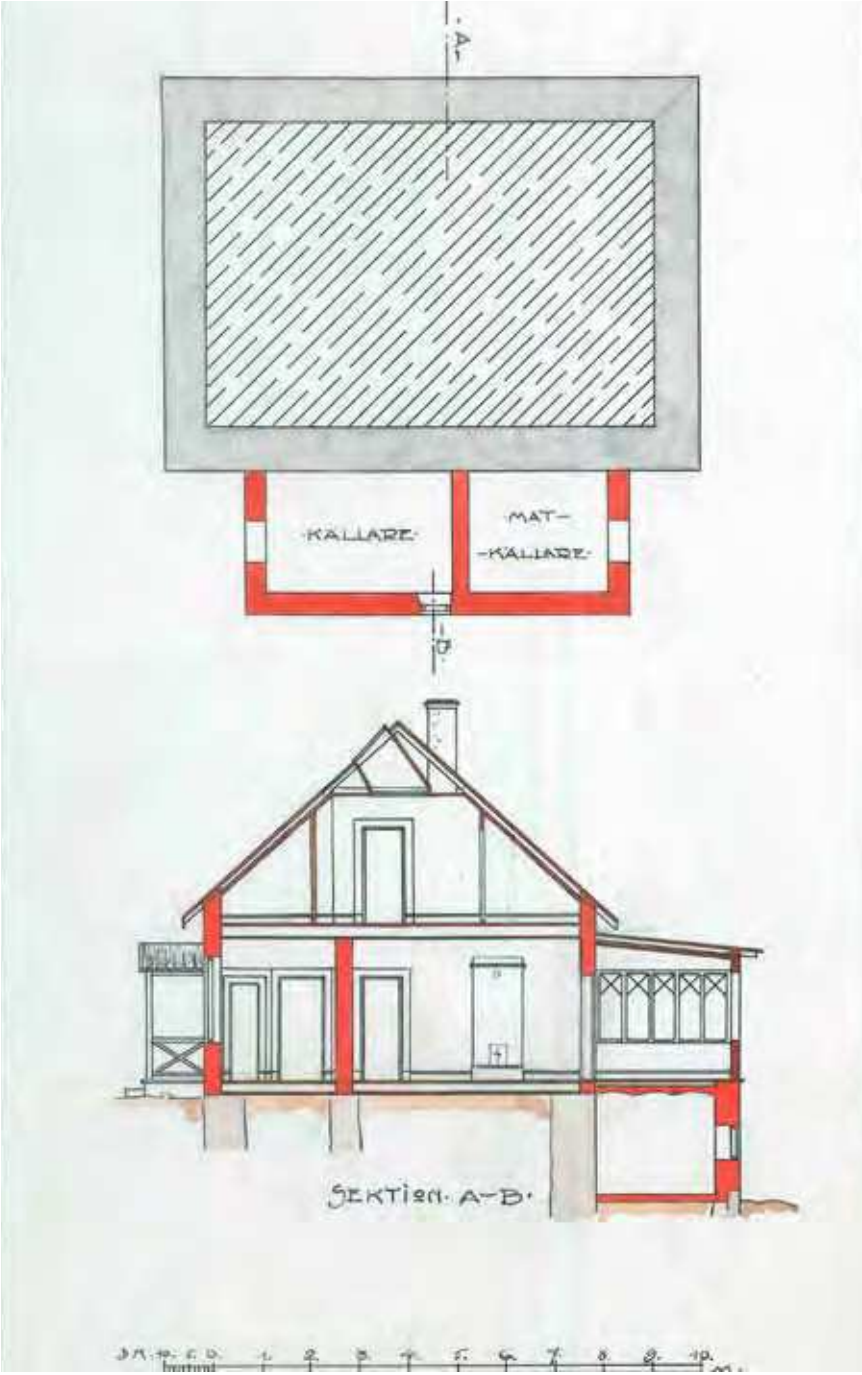
Lilla sjövillan, norra och södra fasaden

Lilla sjövillan, plan bottenvåning och vindsvåning efter ombyggnad

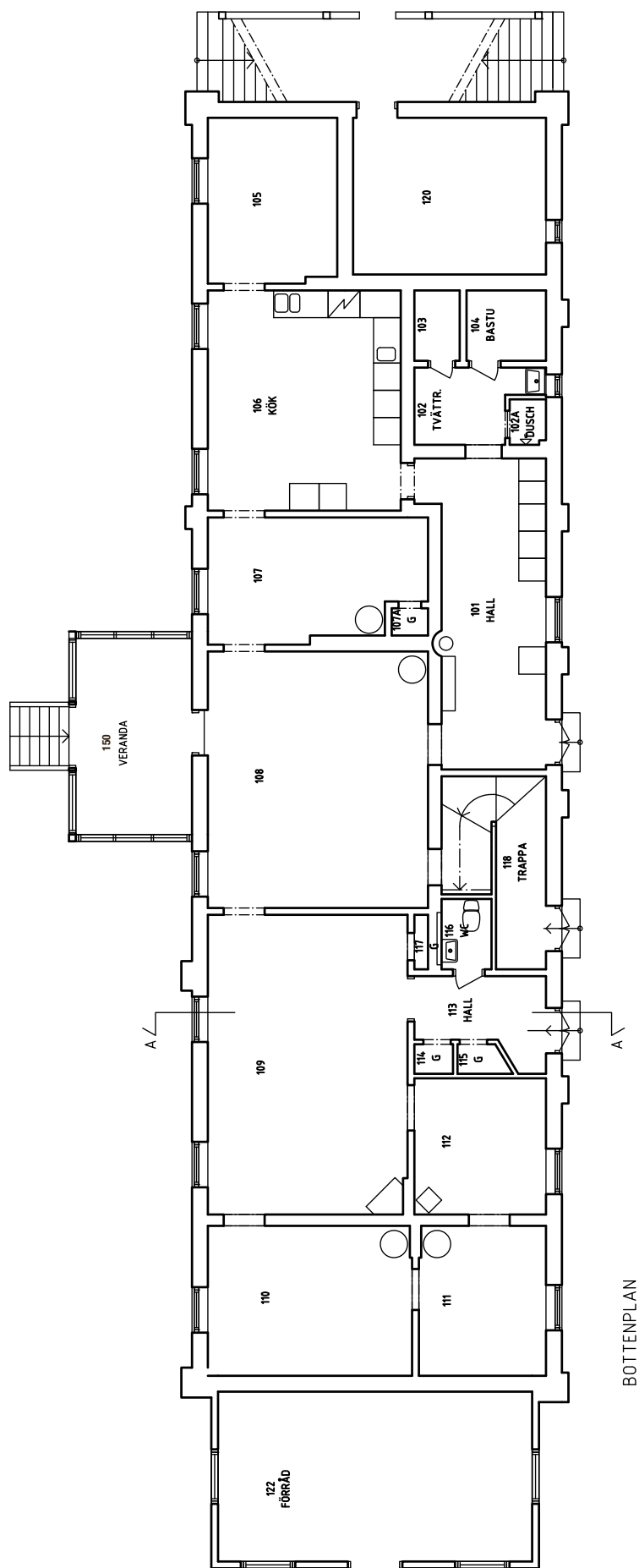
Lilla sjövillan, plan bottenvåning och vindsvåning före ombyggnad

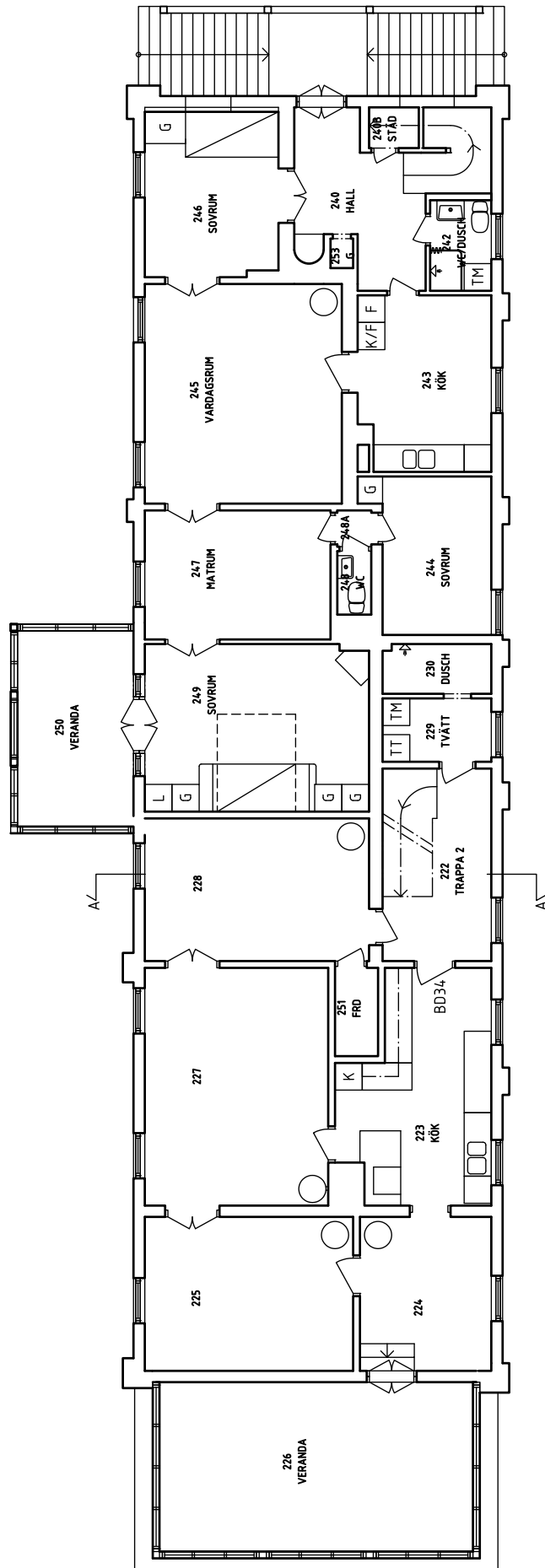
Lilla sjövillan, plan av källare samt sektion

Relationsritningar med rumsnummer

Det inventeringsunderlag med rumsnummer som har använts, utgår från Fastighetskontorets ritningar daterade 1982.09.01, 1983.02.01, 1983.07.04 och 2007.03.23. Observera att förändringar av fastigheten har gjorts som inte finns med på de aktuella ritningarna. Ritningarna är därför inte korrekta i alla detaljer och inte skalenliga.

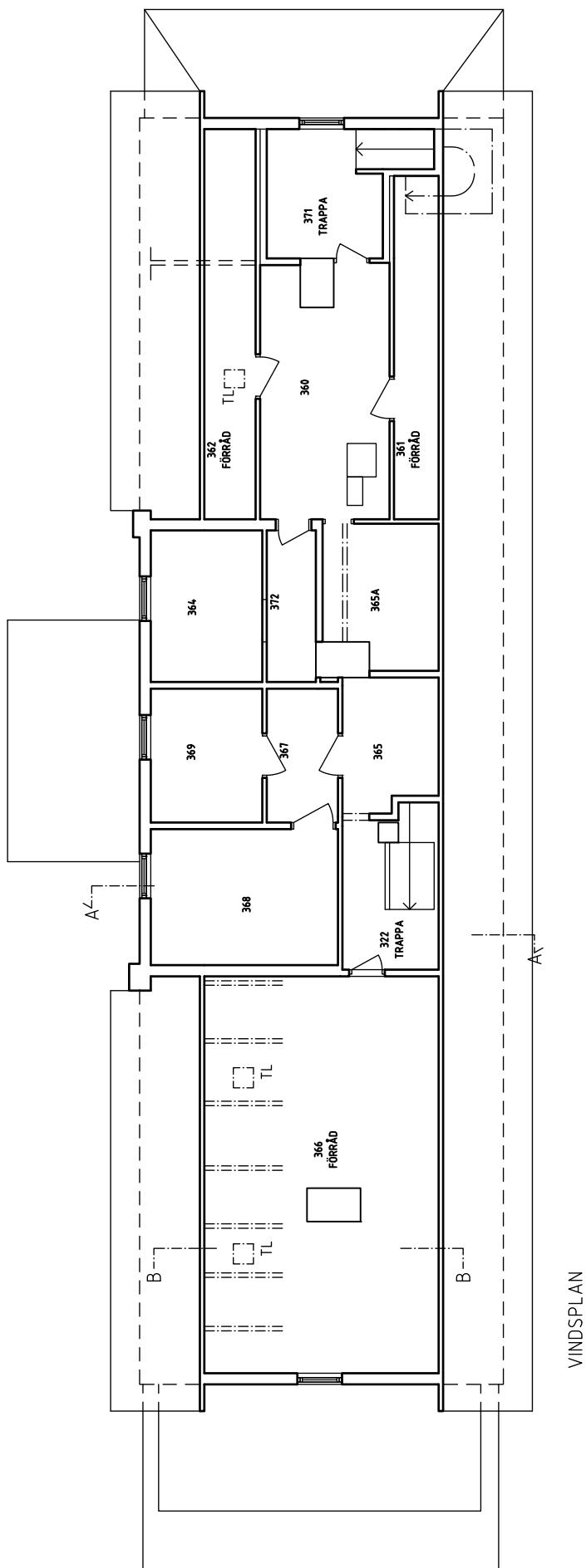

Stora sjövillan, bottenvåning

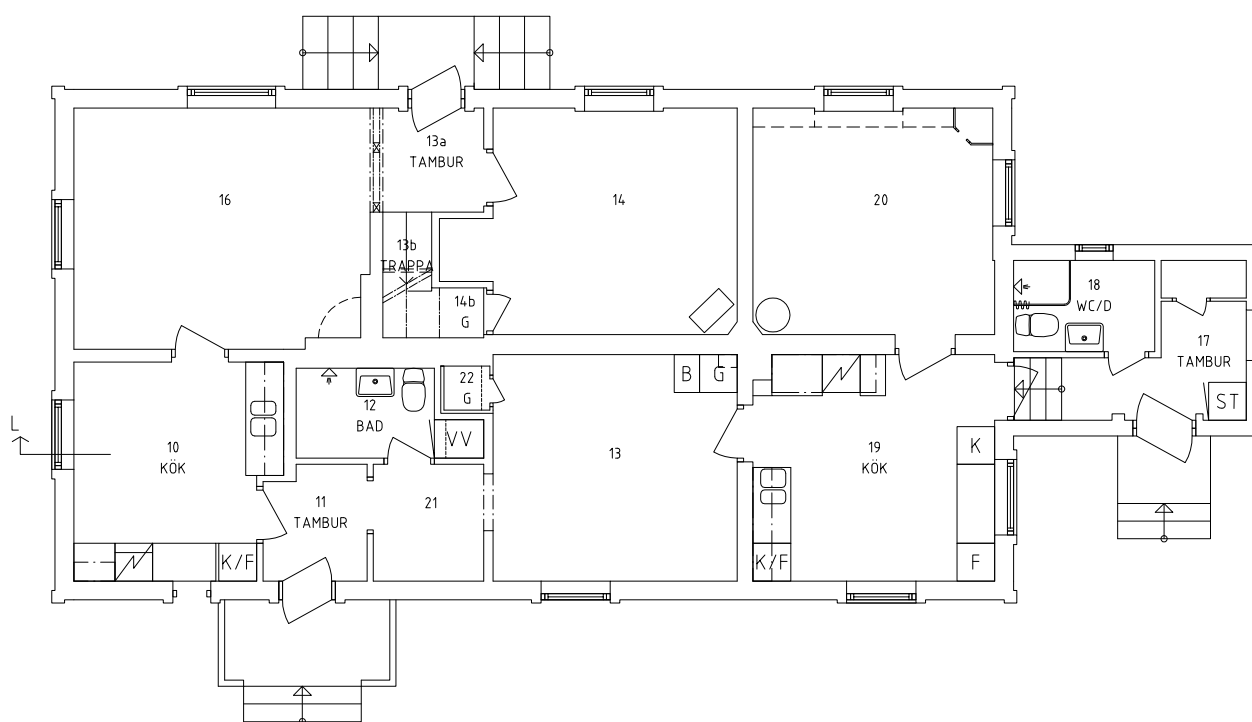

1 TRAPPA

Stora sjövillan, våning 1 trappa

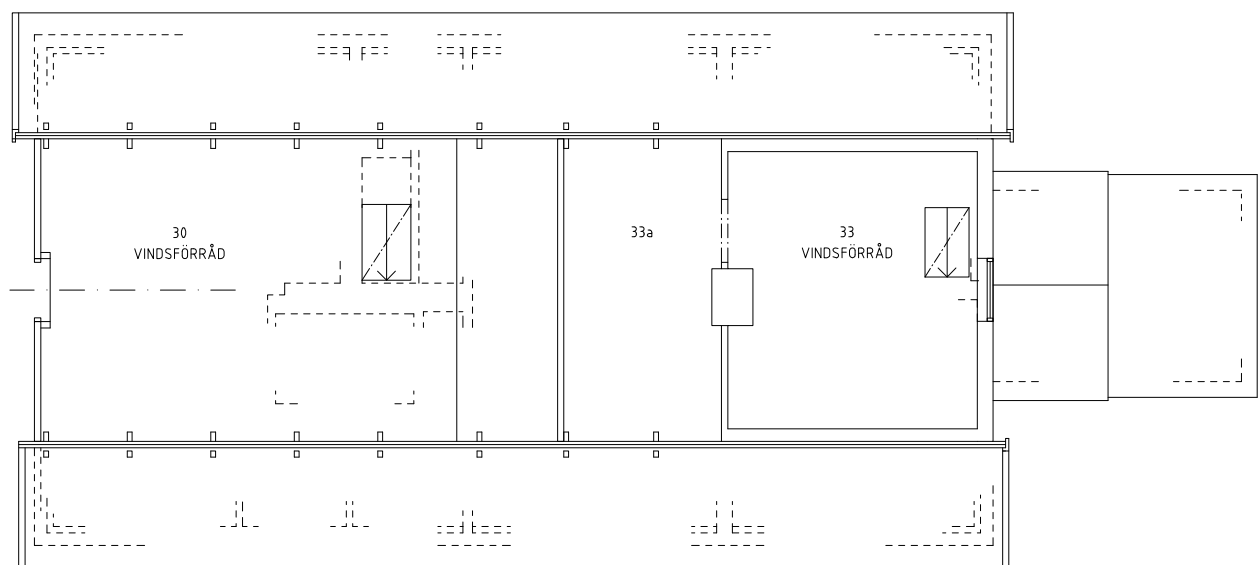

Stora sjövillan, vindsvåning

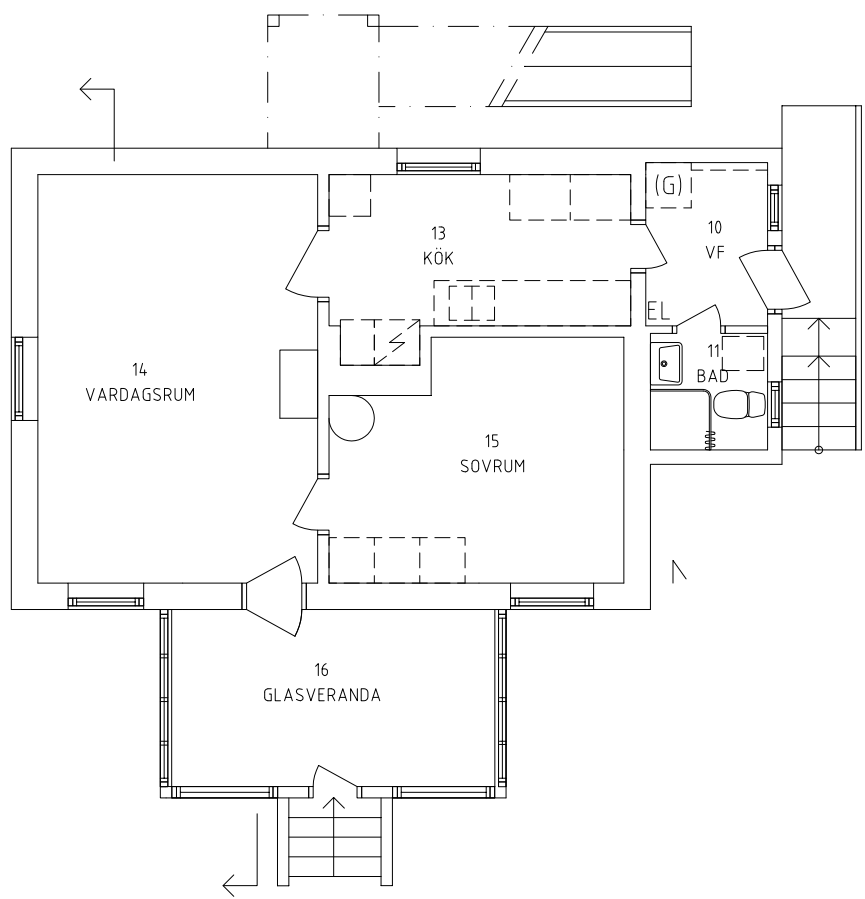
BOTTENPLAN

Mangelbodsvillan, bottenvåning

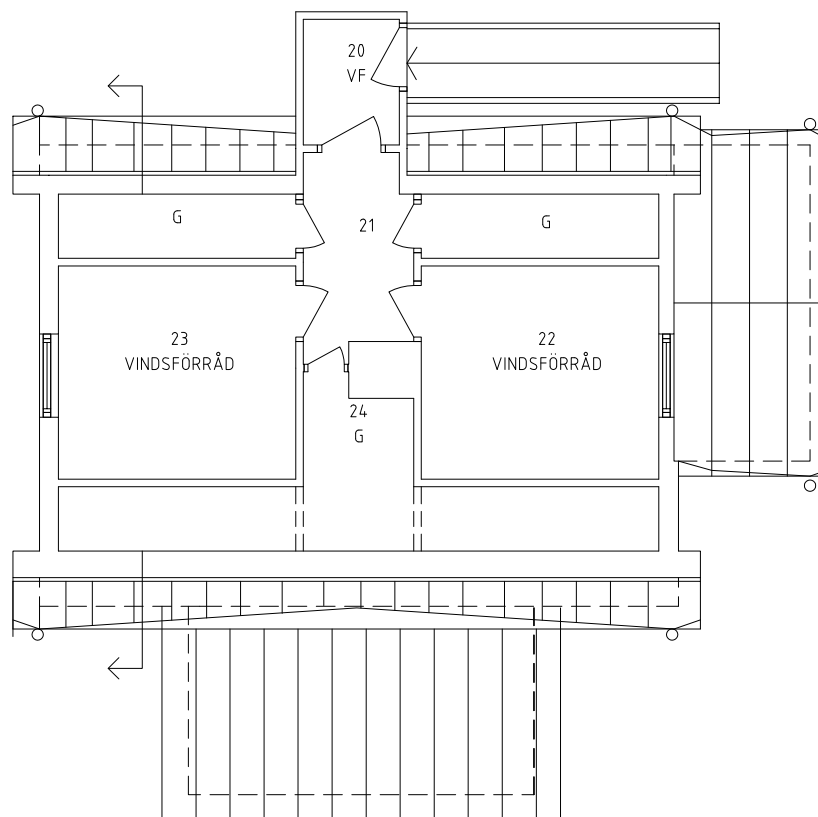

VINDSPLAN

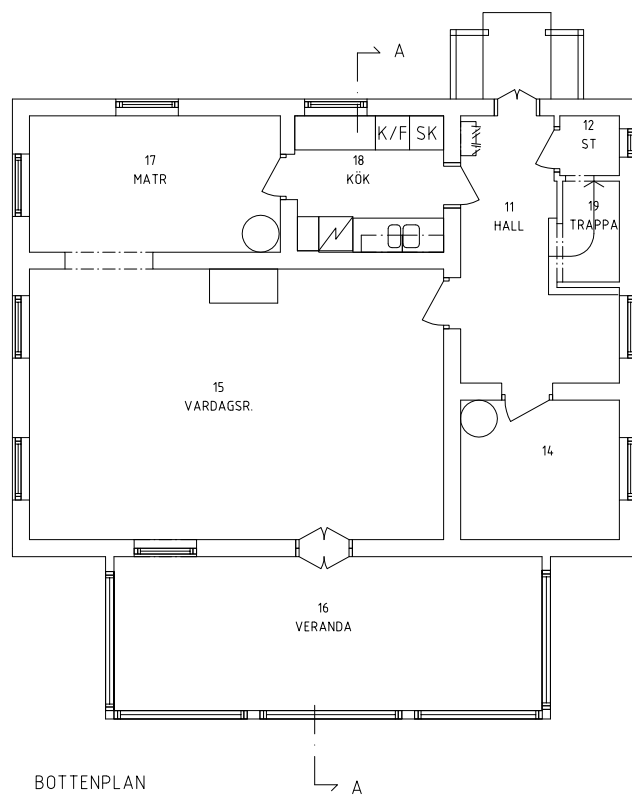
Mangelbodsvillan, vindsvåning

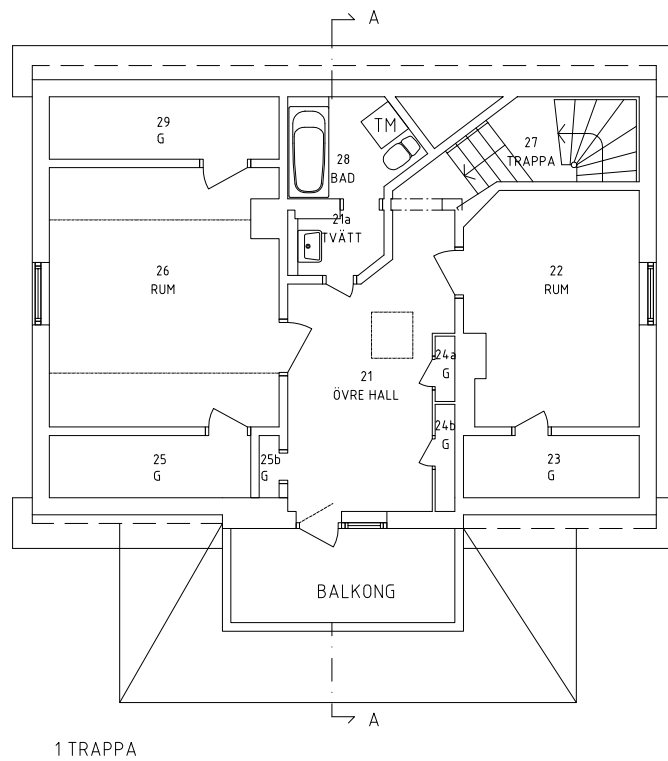
Alphyddan, bottenvåning

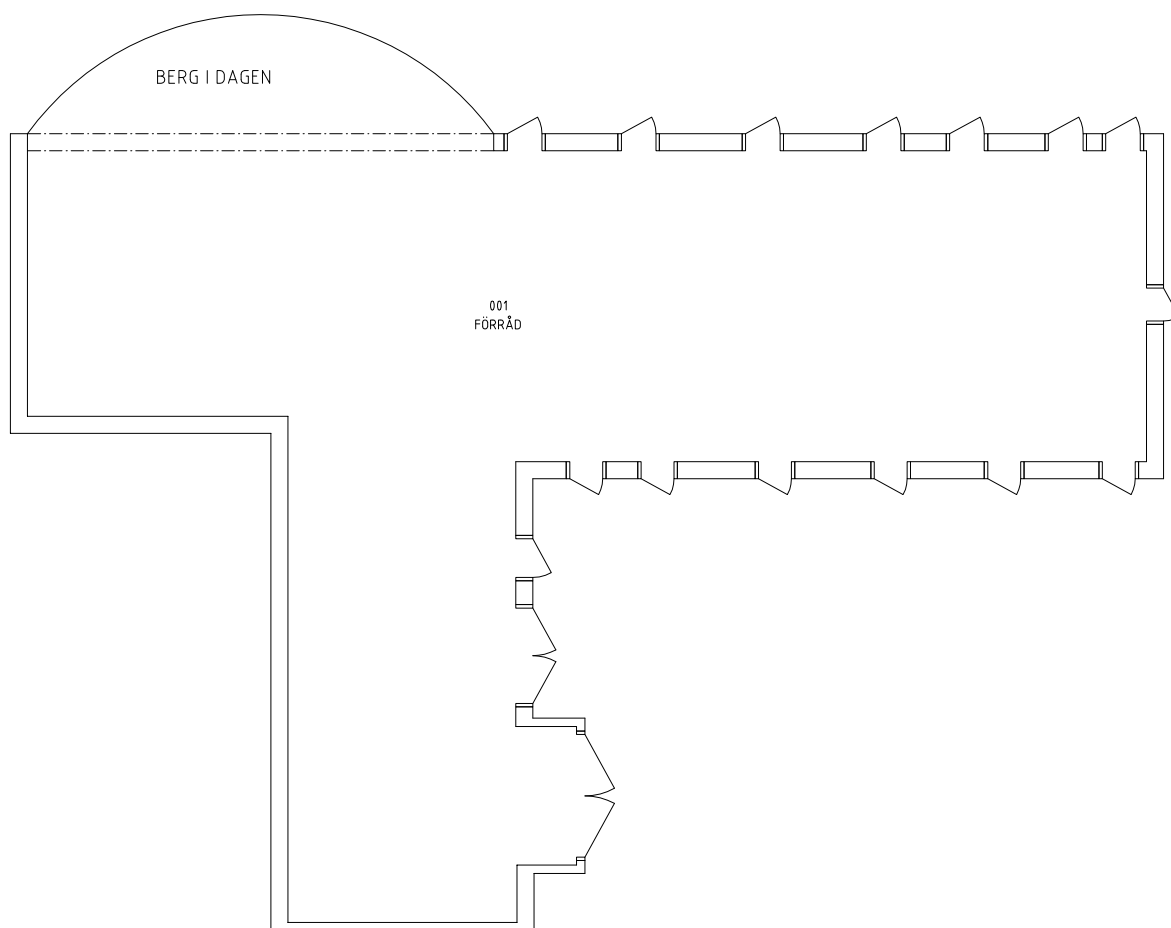
Alphyddan, vindsvåning

Lilla sjövillan, bottenvåning

Lilla sjövillan, vindsåning

Förrådsbyggnaden, bottenvåning

Administrativa uppgifter

Stadsdel: Äppelviken

Fastighet: Äppelviken 1:7

Adress: Äppelviksvägen 39, 43, 45, 47A-C

Typ av undersökning: Bebyggelsehistorisk inventering

Uppdragsgivare: Fastighetskontoret

SSM dnr: 4.4/1535/2014

Undersökningsperiod: Maj–Juni 2014

Dokumentation: SSM_I0001909S–
SSM_I0002279S

Kulturarhistoriskt värde: Blå- och grönklassificerade enligt Stadsmuseets klassificering.

